

Samfunnsoppdrag for inkludering av flere barn og unge
i utdanning, arbeid og samfunnsliv

Barn og unge først – vårt felles ansvar

Innholdsfortegnelse

Operativ gruppes forord	3
Sammendrag	5
<hr/>	
Del 1 - Innledning	7
1.1 - Hva er målrettede samfunnsoppdrag?	9
1.2 - Dagens situasjon	11
1.3 - Forberedende fase	14
<hr/>	
Del 2 - Forslag til mål	17
2.1 - Om målstrukturen og endringsbehov	19
2.2 - Mål og delmål	22
<hr/>	
Del 3 - Forslag til organisering	25
3.1 - Eksisterende innsatser	27
3.2 - Anbefalt organisering av samfunnsoppdraget	29
3.3 - Forutsetninger for vellykket implementering	33
<hr/>	
Del 4 - Tiltak og innsatser	35
4.1 – Statens samarbeid for utsatte barn og unge	37
4.2 - Partnerskap for radikal innovasjon – KS	38
4.3 - Kommunenes strategiske forskningsorgan (KSF)	38
4.5 - Porteføljer i Forskningsrådet	39
4.6 - Livshendelse - Alvorlig sykt barn	39
4.7 - DigiUng	40
4.8 - Program for folkehelse	40
4.9 - Områdesatsinger	41
4.10 - Regionale innsatser	42
<hr/>	
Del 5 - Mobilisering og involvering	43
5.1- Involvering av barn og unge	45
5.2 - Digitale innspill	46
5.3 - Mobiliserings- og innspillsmøter	50
5.4 - Møter med ulike organisasjoner og virksomheter	55
5.5 - Deltakelse på ulike møter, seminar og konferanser	57
<hr/>	
Liste over vedlegg	61
Vedlegg 1: Deltakere i arbeidet	62
Vedlegg 2: Mandat for operativ gruppe	63
Vedlegg 3: Program for oppstartskonferansen	65
Vedlegg 4: Program for regionale innspillsmøter	66
Vedlegg 5: Plan for involvering og mobilisering	67
Vedlegg 6: Oversendelsesbrev november 2023	71
Vedlegg 7: Budsjettforslag 2025	74
Vedlegg 8: Kunnskapsoppsummering	78
Vedlegg 9: Struktur for etatssamarbeid	80
Vedlegg 10: Rammeverk for dynamisk nyttestyring	81

Operativ gruppes forord

I denne første designfasen av det målrettede samfunnsoppdraget foreslår operativ gruppe mål, delmål og organisering for inkludering av flere barn og unge i utdanning, arbeid og samfunnsliv.

Operativ gruppe har i perioden fra april 2023 til mars 2024 bestått av representanter fra ni ulike direktorater, virksomheter og organisasjoner. Vi har i perioden levert

- forslag til involvering og mobilisering av alle relevante aktører for å konkretisere samfunnsoppdraget,
- en oppsummering av kunnskap og erfaringer med relevans for samfunnsoppdraget og oversikt over eksisterende programmer og virkemidler som understøtter samfunnsoppdraget, og
- et forslag til hvordan en budsjettsatsing kan se ut.

Denne siste rapporten baserer seg på tidligere leveranser, eksisterende kunnskap og innspill fra mobiliserings- og innspillmøtene. Rapporten er operativ gruppes forslag til mål, delmål og organisering av samfunnsoppdraget.

Arbeidet med samfunnsoppdraget har i designfasen vært preget av stort tidspress og høye forventninger rettet mot en stor samfunnsflope som det skal finnes nye løsninger på. Vi har stått overfor dilemmaer som vi ikke nødvendigvis har klart å svare fullt ut på innenfor de rammene vi har hatt. I tråd med mandatet har vi bygget videre på tidligere kunnskap og strukturer. Målet er å skape nye løsninger på et komplekst område. Arbeidet er en del av flere velferdspolitiske satsinger for å redusere ulikhetene i samfunnet, og sees i sammenheng med arbeidet med en ny stortingsmelding om sosial utjevning og mobilitet som ventes i 2025.

Det er gjort mye for å inkludere flere barn og unge i utdanning, arbeid og samfunnsliv over lang tid. Flere i operativ gruppe har jobbet med problemstillingene i mange år i sine virksomheter. Flere har samarbeidet eller samarbeider også i andre innsatser og strukturer på tvers av etatene. Sammensetningen i operativ gruppe er likevel ny, og vi håper at samarbeidet som er etablert vil kunne forsterkes og videreutvikles i implementeringen av samfunnsoppdraget gjennom den organiseringen som vi foreslår.

Over mange år er det prøvd ulike innsatser og tiltak, ofte er det samme prøvd om og om igjen på ulike steder i landet. Skal samfunnet lykkes med å løse en så kompleks utfordring, må vi møte den på andre måter. Det krever rom til å utforske, forstå og respondere i en uordnet og kompleks virkelighet, men også systematisere kunnskap og erfaringer og bygge et godt kunnskapsgrunnlag som tas aktivt i bruk. Og det krever mange innfallsvinkler og ulike perspektiver både for å forstå og for å hjelpe. Vi kan trygt slå fast at det ikke finnes en løsning. Det er mange faktorer som spiller inn om vi lykkes, og særlig viktig er måten vi organiserer arbeidet. Komplekse utfordringer krever en skrittvis og utforskende tilnærming, og operativ gruppe foreslår hvordan det kan legges til rette for dette.

Operativ gruppe har hatt et sekretariat fra Forskningsrådet, som har støttet oss i arbeidet. En særlig takk til leder av sekretariatet Rita Bergersen. Rapporten vi leverer nå er resultatet av et inspirerende samarbeid, høylytte diskusjoner, stor innsats og høy motivasjon.

Oslo, 7. mars 2024

Gunnlaug Daugstad (Leder)
Forskningsrådet

Ole Johan Borge
Forskningsrådet

Ellen Margrethe Carlsen
Helsedirektoratet

Laila Hove
Arbeids- og
velferdsdirektoratet

Herdis Hølleland
Direktoratet for høyere utdanning
og kompetanse

Anne Berit Kavli
Utdanningsdirektoratet

Solveig Korum
Kulturtanken

Marianne Lindheim
Kommunenes Sentralforbund
(KS)

Wenche Mobråten
Barne-, ungdoms- og
familiedirektoratet

Kirsten Viga Skretting
KS Partnerskap for radikal
innovasjon (PRI)

Benedicte Wildhagen
Design og Arkitektur Norge
(DOGA)

Sammendrag

Det overordnede målet for samfunnsoppdraget er gitt i "Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning 2023-2032 (LTP)", der det er beskrevet at målet er å inkludere flere barn og unge i utdanning, arbeid og samfunnsliv. Samfunnsoppdraget skal i tråd med langtidsplanen gjennomføres "(...) gjennom en tverrsektoriell og målrettet innsats."¹

Samfunnsoppdraget gjelder for alle barn og unge (fra 0-29 år). En slik populasjonstilnærming vil nå alle barn og unge. Det kan gjøre det mulig å identifisere de som er i risiko for ikke å delta i utdanning, arbeid og samfunnsliv. Samfunnsoppdraget er å forstå som transformerende og sektorovergripende, og vil innebære betydelige sosiale og strukturelle endringer.

Operativ gruppe foreslår tre mål med flere delmål. Målstrukturen bygger på en transformativ modell, og har mål for personlig, strukturelt og praktisk nivå. De tre målene er:

- 1) Barn og unge opplever å ha god livskvalitet.
- 2) Barn, unge og deres familier blir møtt av tjenester og tilbud med høy kvalitet.
- 3) Arbeidsmåter for inkludering er forbedret gjennom forskning, utvikling og innovasjon.

Innspillene fra mobiliserings- og innspillsprosessen danner et viktig grunnlag for målene i tillegg til erfaringer fra ulike innsatser og eksisterende kunnskapsgrunnlag.

Det er flere innsatser som har som mandat å koordinere og samordne tilbud og tjenester for barn og unge. Samfunnsoppdraget vil ha som sin hovedinnretning i å inkludere barn og unge på innovative måter som fordrer forskning og innovasjon, og må sees i sammenheng med allerede etablerte strukturer og initiativer.

Operativ gruppes forslag til organisering i videreføring av samfunnsoppdraget legger vekt på å

- åpne for bred deltakelse og medvirkning,
- komplettere eksisterende strukturer med forsknings- og innovasjonsporteføljer,
- ha en fleksibel og dynamisk struktur der delene virker sammen,
- etablere noen nye funksjoner og roller, og
- etablere gode læringsløyper og rutiner for kunnskapsdeling.

Operativ gruppe foreslår basert på dette å etablere:

- **et partnerskap** bestående av aktører fra offentlig (statlig og kommunal), frivillig og privat sektor, samt partene i arbeidslivet. Partnerskapet skal forplikte, mobilisere og legitimere, og fremme helhetlig og koordinerte tilbud til barn og unge.
- **en innsatsgruppe** som skal fremme utfordringsdrevet innovasjon og transformasjon slik at sammensatte utfordringer løses raskere, på kunnskapsbaserte og innovative måter, samtidig som det bidrar til løsninger av forvaltningens utfordringer med samordning og samarbeid mellom sektorene.
- **en medvirkningsgruppe med barn og unge** for å sikre at barn og unge involveres både strategisk og i utviklingen av samfunnsoppdragets portefølje.
- **ressurs- og faggrupper** foreslås oppnevnt ved behov, for å bidra til å styrke kompetansebehovet på sentrale områder i arbeidet.

Sentralt i samfunnsoppdraget er en forsknings- og innovasjonsportefølje. Kunnskapen fra de innovative prosjektene og læringsløyene inkluderer etablerte strukturer og initiativer slik at dette kan følges opp og implementeres i utvikling og forbedring av tiltak og tjenester. Samfunnsoppdraget begrunnes i LTP med å utnytte kunnskapen fra forskning bedre for å oppnå innovasjon.

¹ Meld. St. 5 (2022-2023) Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023-2032. Kunnskapsdepartementet

Viktige forutsetninger i implementeringen:

- En bred forankring av samfunnsoppdraget i samfunnet ved å legge til rette for mobilisering og samarbeid med et mangfold av aktører og sektorer.
- At det utvikles gode indikatorer til de ulike målene på individ-, system- og organisasjonsnivå. Utvikling av evalueringsverktøy med målbare indikatorer både på individ-, organisasjons- og systemnivå må prioriteres.
- Finansieringssystemene må kunne frigjøre, kanalisere og prioritere de ressursene som trengs for å nå målene.
- En bred portefølje av virkemidler som gir muligheter for eksperimentering og pilotering. Forskning og innovasjon er viktig for å oppnå og håndtere endringene og for å prioritere ny innsats for å nå målene i samfunnsoppdraget.
- Kontinuerlig monitorering og evaluering for å lære av erfaringer som gjøres, og for å ta raske avgjørelser og justere kursen underveis.

Del 1 - Innledning

Del 1 - Innledning

1.1 - Hva er målrettede samfunnsoppdrag?

Målrettede samfunnsoppdrag, eller "missions" skal være store, dristige og målbare satsninger som er rettet mot å løse store og komplekse samfunnsutfordringer som utenforskap eller klima.² Virkemiddelet er godt kjent på europeisk nivå der EU har tatt i bruk samfunnsoppdrag for å løse flere store utfordringer. Mariana Mazzucato, "samfunnsoppdragenes mor", har poengtert at det innebærer nye måter å jobbe på. Hun beskriver det slik:

The biggest sign of failure is if we're not changing what we're doing, we're just calling what we were doing before "missions".³

Virkemidlene må utvikles og tilpasses utfordringen samfunnsoppdraget skal løse. Det kan være behov for ulike aktiviteter, tiltak og prosesser langt utover forskning og innovasjon eksempelvis knyttet til å utvikle reguleringer, endre lover og utvikle nye rammebetingelser og arbeidsmåter som vil ha virkning på samfunnet. Regjeringens *langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023-2032* (LTP) beskriver samfunnsoppdrag på denne måten:

Målrettede samfunnsoppdrag er banebrytende satsninger der målet er å finne løsninger på de definerte teknologiske og/eller samfunnsmessige problemer innenfor en angitt tidsfrist. Det er relevant å sette i gang et samfunnsoppdrag når utfordringen er kjent, men løsningen er ukjent. Arbeidsformen gir en mulighet til å involvere blant annet bedrifter, offentlige tjenesteytere og regulatoriske myndigheter i samarbeid med forskere.⁴

Høsten 2022 lanserte regjeringen to målrettede samfunnsoppdrag i LTP som et nytt forsknings- og innovasjonspolitisk virkemiddel hvorav det ene om **bærekraftig fôr** og det andre med et overordnet mål **å inkludere flere barn i utdanning, arbeids- og samfunnsliv**. Målrettet samfunnsoppdrag (heretter omtalt som samfunnsoppdrag) er et nytt virkemiddel i forsknings- og innovasjonspolitikken. I norsk sammenheng er begrunnelsen for dette samfunnsoppdraget en erkjennelse av at forskningsbasert kunnskap og kompetanse er nødvendig for å nå de konkrete målene.

Regjeringen ønsker å bidra til at den forskningsbaserte kunnskapen tas i bruk i konkret problemløsning i møte med vår tids store samfunnsutfordringer.⁵

I oppdraget fra regjeringen er det en forventning om at arbeidet skal være utviklingsorientert, bygge på tidligere kunnskap og med mål om at det skal skape noe nytt på et komplekst område (jf. mandatet, vedlegg 2).

² Normann, E., L. Scordato, E. Solberg, T. Thune og P. Koch (2022). *Målrettede samfunnsoppdrag i Norge*. NIFU. Rapport 2022:7.

³ Mazzucato, M (2019): *Missions will require a 'revolution' in European governments - Prof. Mariana Mazzucato*. Horizon.

⁴ Meld. St. 5 (2022-2023) *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023-2032*. Kunnskapsdepartementet: 76.

⁵ Meld. St. 5 (2022-2023) *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023-2032*. Kunnskapsdepartementet

I LTP beskrives samfunnsoppdraget om å inkludere barn og unge på følgende måte:

Ungt utenforskap er en stor samfunnsutfordring og har betydelige kostnader for den enkelte og for samfunnet. Arbeidet med å redusere utenforskap er forankret i mange ulike deler av samfunnet. For å møte utfordringen kreves det en samlet og koordinert innsats der kunnskapen tas i bruk for å skape reell endring. Et tett samarbeid mellom forskning, høyere utdanning og tjenester som møter barn og unge som har det vanskelig, er avgjørende for at de skal få en god oppvekst og et godt liv som voksne. Utenforskap blant unge voksne har ofte rot i barne- og ungdomsårene. [...] Med dette samfunnsoppdraget skal regjeringen redusere andel unge som står utenfor utdanning, samfunns- og arbeidsliv gjennom tverrsektoriell og målrettet innsats som retter seg mot påvirkningsfaktorer for en god oppvekst.⁶

Arbeidet med samfunnsoppdraget er en del av flere velferdspolitiske satsinger for å redusere ulikhetene i samfunnet. I stortingsmeldingen om sosial utjevning og sosial mobilitet, som kommer i 2025, vil regjeringen gi en politisk retning for videre arbeid for barn, ungdom og deres foreldre. En anbefaling om status og veien videre for samfunnsoppdraget skal også komme her.⁷ To ekspertgrupper for henholdsvis barn i fattige familier og betydningen av barnehage, skole og SFO for sosial utjevning og mobilitet har bidratt med faglige begrunnede vurderinger og anbefalinger til dette arbeidet. Det pågår samtidig et parallelt arbeid med en handlingsplan for deltakelse i kultur-, idretts og friluftslivsaktiviteter for barn og unge, som skal være klar før sommeren 2024.⁸

Samfunnsoppdraget for inkludering av flere barn og unge i utdanning, arbeid og samfunnsliv er å forstå som et transformerende samfunnsoppdrag. Det er en kompleks samfunnsutfordring som skal løses, og måloppnåelser vil kreve endrede rammebetingelser av politisk, regulatorisk, juridisk, organisatorisk og finansiell art.⁹ For å lykkes må samfunnsoppdraget ha bred politisk forankring og et langt tidsperspektiv. Samtidig vil det kreve koordinering på tvers av politiske områder, på alle nivåer, for å kunne foreslå løsninger på hvordan samordning og samarbeid på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer kan bli bedre (jf. mandatet til operativ gruppe). Kommunal sektor er sentrale tjenesteleverandører for barn, unge og deres familier, og vil være svært sentrale i gjennomføringen sammen med stat, arbeids- og næringsliv og frivillig sektor. FoU-miljøer vil ha viktige roller for å øke kunnskapsnivået om årsaker, hva som virker og hvordan endringene best kan implementeres.

Over mange år er det prøvd ulike innsatser og tiltak, og ofte har det samme blitt utprøvd om og om igjen. Skal samfunnet lykkes med å løse denne komplekse utfordringen, er det behov for er løsninger som angriper utfordringene på en annen måte enn i dag. Denne type nyskapende endring krever rom til å utforske, forstå og respondere i en uordnet og kompleks virkelighet, samtidig som det krever mange innfallsvinkler og ulike perspektiver både for å forstå og for å hjelpe.

I en nyere artikkel konkluderer Kattel og Mazzucato med at myndigheter må ta missionsimplementeringen mye mer seriøst, både når det gjelder å investere i kompetanseutvikling og spesielt i å lære å jobbe på ulike, og nye måter.¹⁰

Skiftet kan ikke forventes å være enkelt, men med mindre evnen og analytiske gap blir dekket målrettet, vil nødvendig eksperimentering i samfunnsoppdrag bli hindret. Dermed kan suksess og

⁶ Meld. St. 5 (2022-2023) Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023-2032. Kunnskapsdepartementet: 58.

⁷ Barne- og familiedepartementet. (28.09.2023). Alle barn og unge skal ha gode fremtidsutsikter - regjeringen med nytt arbeid for å inkludere flere. Regjeringen.no.

⁸ Kultur- og likestillingsdepartementet. (13.02.2024) Om arbeidet med handlingsplan for deltakelse. Regjeringen.no.

⁹ Meld. St. 5 (2022-2023): Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023-2032. Kunnskapsdepartementet: 76.; Normann m.fl. (2022). Målrettede samfunnsoppdrag i Norge (2022-7). NIFU.

¹⁰ Kattel, R. og M. Mazzucato (2023): Mission-oriented innovation policies in Europe: From normative to epistemic turn?, UCL Institute for Innovation and Public Purpose (IIPP) Working Paper Series: IIPP WP 2023-09

virksomheter av mange samfunnsoppdrag bli mye lavere enn forventet. Det må også legges til rette for forskning på virkninger av tiltak og effekter der dette er mulig å måle, samt følgeforskning og prosesser for læringsløyper for kunnskapsdeling. Det er viktig å tilrettelegge for en langsiktig prosess fremfor å sikte mot kortsiktige gevinster.

Mange av de gjennomførte innsatser og tiltak er ofte rettet mot like utfordringer og problemer. De er ofte valgt fordi det er de som er tilgjengelige og basert på lokal innsats. Endringene herfra forblir ofte udokumenterte. Dette gjør at det er vanskelig å vite hva som er gjort, hvordan tiltakene har virket og om de har overføringsverdi til andre, og om de kan oppskaleres, eller om de ikke bør brukes. Skal vi lykkes med å løse komplekse utfordringer, må vi jobbe på nye og mer kunnskapsbaserte måter. Det krever både mer systematikk, flere innfallsvinkler og ulike perspektiver.

Utenforskap blant barn og unge er en kompleks samfunnsutfordring. Løsninger på denne samfunnsutfordringen krever nye og utradisjonelle tilnærminger. Cynefin er et konseptuelt rammeverk for problemløsning og beslutningstaking som oftere og oftere blir vist til og brukt i offentlig sektor.¹¹ Det beskriver fem beslutningskontekster: det klare, det kompliserte, det komplekse, det kaotiske og det forvirrende/uavklarte. Rammeverket skal hjelpe ledere med å identifisere ulike problemer og situasjoner, og hvordan disse bør følges opp. Modellen, se vedlegg 10, legger vekt på at valg av problemløsningsmetode må reflektere problemets grad av kompleksitet og uforutsigbarhet. De klare problemene kan løses på kjente måter, de kompliserte med god praksis, mens de komplekse utfordringer krever en skrittvis og utforskende tilnærming for å finne løsninger, og hvor bruk av nye fremvoksende praksiser er nødvendig. I tillegg til at problemområdets karakter gir føringer for hvordan vi bør utvikle kunnskap om problemet og mulige løsninger, og hvordan vi bør fatte beslutninger, har dette også betydning for hvordan vi bør organisere arbeidet.¹²

Det er relativt trygt å hevde at det ikke finnes *en* løsning for arbeidet med å redusere ungt utenforskap. Det er mange faktorer som spiller inn for hvordan kan lykkes, både for det enkelte barn og familien, men også for hvordan vi organiserer oss. Det er tjenester og tilbudenes differensierte og sektoriserende organisering som skaper flokene og som må finne nye arbeidsformer til beste for barn, unge og deres familier. Dette gjelder på alle nivåer i offentlig sektor.¹³

1.2 - Dagens situasjon

Undersøkelser viser at de fleste barn og unge har det bra. De aller fleste ungdommer har god livskvalitet, og lever aktive liv. De færreste har psykiske plager.¹⁴

Samtidig står 100 000 unge utenfor skole eller jobb og mange barn og ungdom deltar ikke i fritidsaktiviteter.¹⁵ I aldersgruppen mellom 15 og 29 år var det 9,7 prosent som verken var sysselsatte, under utdanning eller arbeidsrettede tiltak i 2022.¹⁶

I en kunnskapsoppsummering om unge som står utenfor arbeid, opplæring og utdanning (NEET), oppsummerer forskere fra NORCE blant annet at de relasjonelle utfordringene for denne gruppen er store.

Brutte eller manglende relasjoner og manglende tilhørighet ser ut til å spille en rolle i mange av de mer "harde" eller objektivt målte risikofaktorene for å havne utenfor skole og arbeidsliv.

¹¹ Geir Amsjøl (27.02.2024) [Det smidige hjørnet - Cynefin for beslutningsstøtte og ledelse.](#)

¹² Rammeverk for dynamisk nyttestyring, Anbefalinger fra Stimulab-prosjektet "Tverrsektoriell styring og utvikling av sammenhengende tjenester"

¹³ Halogen. (24.11.2023). [Utfordringer og behov knyttet til helhetlig innsats for inkludering av barn og unge.](#)

¹⁴ Ungdata 2022. [Nasjonale resultater](#)

¹⁵ Barne- og familiedepartementet (28.09.2023) [Alle barn og unge skal ha gode fremtidsutsikter - regjeringen med nytt arbeid for å inkludere flere.](#) Regjeringen.no

¹⁶ SSB (2023) [Omtrent uendret andel unge utenfor fra 2021 til 2022](#)

Relasjoner ser også ut til å være en nøkkel i å gi oppfølging til de unge, i form av fleksibel, oppsøkende oppfølging og hjelpere som evner å få en naturlig kontakt med de unge.¹⁷

Kunnskapsoppsummeringen viser at risikofaktorer for å stå utenfor er lav sosioøkonomisk status og familiebakgrunn, avbrutt skolegang, dårlig psykisk helse, og psykososiale problemer. I tillegg ser det ut til at unge som har mottatt tiltak fra barnevernet i oppveksten i mindre grad deltar i skole- og arbeidsliv ni år etter endt grunnskole.¹⁸

Både den enkelte og samfunnet som helhet er tjent med at unge enten deltar i utdanning, arbeidslivet eller i annen opplæring. Foruten rent sosiale og personlige gevinster, bidrar arbeidserfaring og utdanning til å heve humankapitalen og gjør personen mer produktiv. Tidligere har det blitt anslått at de samfunnsøkonomiske kostnadene av at barn og unge marginaliseres og senere havner i utenforskap fra arbeidslivet, tilsvarer om lag 73 milliarder kroner per år.¹⁹

Vi har sett økende forskjeller i Norge over de siste årene. Det dokumenteres i rapportene fra ekspertgruppene om henholdsvis barn i fattige familier, og betydningen av barnehage, skole og SFO for sosial utjevning og sosial mobilitet. Ekspertgruppen om barn i fattige familier viser til at de økonomiske forskjellene i Norge øker, og flere barn enn tidligere vokser opp i fattige familier.²⁰ De universelle ordningene dekker ikke nødvendigvis behovene til barn og unge dersom de er i en vedvarende fattig livssituasjon. Ekspertgruppen peker på at utdanningstilbudet er den mest effektive måten å hindre at fattigdom går i arv, samtidig som barnehagen er særlig viktig for barn fra fattige familier, men brukes også minst av fattige familier. Forslagene fra ekspertgruppen er bl.a. å øke og skattlegge barnetrygden, rettighetsfeste barnehageplass og koordinere slik at situasjonen for barn i fattige familier kan bli bedre. Ekspertgruppen viser videre til at det er en sterk sammenheng mellom hvor godt barn gjør det i den norske skolen og hvilken familie de kommer fra. Forskjellene kan man se allerede i barnehagen, og sosiale forskjeller har en tendens til å bli sterkere utover i utdanningsløpet.²¹

En konsekvens av store forskjeller vil i ytterste konsekvens lede til at noen havner i kriminalitet. I en rapport om hva som kjennetegner barn og unge som begår kriminelle handlinger, framgår at de oftere har vært i kontakt med barnevernet i løpet av oppveksten og har foreldre med lavere utdanningsnivå, lavere inntekt, og som mottar trygdeytelser og som oftere vært straffet for kriminelle handlinger. Barn og unge som blir siktet for lovbrudd er også overrepresentert blant de med svakest prestasjoner i grunnskolen, og er oftere enn andre født i utlandet av utenlandske foreldre.²²

Ekspertgruppene vist til over foreslår blant annet å justere i de universelle ordningene slik at de får mindre skjeve utfall. En stabil familieøkonomi gir en grunnleggende trygghet. Det gjør det lettere for familiene å gi forutsigbarhet og stabilitet, og øker omsorgsevnen. Dette er viktige komponenter i en god oppvekst. I tillegg er det viktig at helse- og velferdstjenestene greier å fange opp de som har det vanskelig, og gir virksomme tjenester så raskt som mulig. Gode tjenester og løsninger for barn og unge i vanskelige livssituasjoner må bygge på et solid kunnskapsgrunnlag. En gjennomgang av nordisk forskning om inkludering av unge i skole, arbeid og samfunnsliv, viser oppsummert at det ikke er noe enkelttiltak eller tilnærming som kan løse inkluderingsutfordringene alene.

Samlet sett er det nødvendig å gjøre forbedringer både på individnivå (bistand og kompetanse i førstelinja) og på systemnivå (god koordinering og samarbeid mellom flere instanser og i

¹⁷ Fyhn, T., R. Radlick, V.(2021). *Unge som står utenfor arbeid, opplæring og utdanning (NEET) - En analyse av unge i NEET-kategorien.* (2021-2): 5 NORCE Helse.

¹⁸ Fyhn, T., R. Radlick, V.(2021). *Unge som står utenfor arbeid, opplæring og utdanning (NEET) - En analyse av unge i NEET-kategorien.* (2021-2): 5 NORCE Helse.

¹⁹ Barne- og familiedepartementet. (02.07.2021). *Samfunnsøkonomisk vurdering av marginalisering og utenforskap* (2021-42). Oslo Economics, Hyggen, C. og T. Ekhaugen.

²⁰ Ekspertgruppe om barn i fattige familier. (17.10.2023). *En barndom for livet - Økt tilhørighet, mestring og læring for barn i fattige familier.* (2023-10). Barne- og familiedepartementet.

²¹ Ekspertgruppen om betydningen av barnehage, skole og SFO for sosial utjevning og sosial mobilitet. (15.02.2024). *Et jevnere utdanningsløp - Barnehage og skole/SFO som innsats mot ulikhet blant barn.* Kunnskapsdepartementet.

²² Bhuller, M. og O. Røgeberg (2022). *Kjennetegn ved barn og unge som begår kriminelle handlinger og virkninger av straff.* Oslo Economics

overgangsfaser, og fleksible veier gjennom utdanningssystemet).²³ Både denne gjennomgangen og de to ekspertgrupperapportene, viser alle til at det er få studier om hvilke tiltak som virker.

Dette viser at det er en stor merverdi i at flere unge fullfører videregående opplæring. Det er viktig å styrke integreringen av unge med flerkulturell bakgrunn i arbeids- og samfunnsliv, bidra til utjevning av sosioøkonomiske ferdigheter, samt sikre at helseutfordringer blant unge ikke står i veien for å fullføre utdanningsløp. Kostnadene av utenforskap i arbeidslivet er betydelige, og det ligger store potensielle samfunnsøkonomiske gevinster i tiltak som bedrer barns læring, utvikling og helse.

Tidligere innsatser

Innsiktene om utfordringene gir fra ulike kilder likeartede anbefalinger: For å få til samordning og samarbeid på tvers av sektorer og forvaltningsnivå, må det arbeides langsiktig. I rapporten "Trøbbel i grenseflatene" om tverrsektorielt samarbeid pekes det blant annet på behovet for innovasjon på statlig nivå for å lykkes med en større sammenheng i den statlige innsatsen på feltet. Den sektoriserende innsatsen fra staten har negative konsekvenser for kommunenes arbeid.²⁴

Det tverretatlige 0-24 samarbeidet oppsummerer at om kommunene skal lykkes med å gi et tidlig, helhetlig og sammenhengende tjenestetilbud til utsatte barn, unge og deres familier, må staten i større grad samordne sine virkemidler og innsatser slik at de bedre understøtter og stimulerer samordnings- og utviklingsarbeid lokalt.²⁵ "Vi må i større grad utforme og innrette de statlige virkemidlene med utgangspunkt i kommunenes behov. Bedre samarbeid og dialog mellom sektorene, forvaltningsnivåene og minst med barn og unge selv."²⁶

Staten forsterker sektoriseringsproblematikken med sin tilskuddspraksis til kommunene som i liten grad stimulerer til samarbeid mellom tjenester og sektorer. Konsekvensen av manglende samarbeid mellom ulike tjenester og tilbud fører til at mange barn og unge med sammensatte utfordringer ikke får tidlig nok, samordnet eller helhetlig hjelp. Satsingen på 0-24 samarbeidet og initiativet til BarnUnge21, var en start for å foreslå løsninger på problemet og som nå på mange måter videreføres med dette samfunnsoppdraget.²⁷

BarnUnge21-strategien understreker at det er nødvendig å få til gode koblinger mellom forskning, utdanning og praksis og innovasjon. Videre er det en forutsetning at ansvarlige har kompetanse til å ta i bruk kunnskapen i politikktutforming, organisering og i de konkrete tjenestene.

Departementene har som et resultat av arbeidet med blant annet 0-24 samarbeidet og BarnUnge21-prosessen, og som en oppfølging av departementsstrategien "Gode hver for oss. Best sammen", etablert en kjernegruppe for utsatte barn og unge (KUBU). Strategien for departementsfelleskapet tar utgangspunkt i at det er gode forutsetninger for videreutvikling av departementene og departementsfelleskapet.²⁸ Kjernegruppas arbeid støttes av etatssamarbeidet for utsatte barn og unge. Hovedoppdraget er å utvikle og etablere en ny måte for staten å håndtere komplekse utfordringer på (se figur 1 og nærmere omtale i del 4).

²³ Frøyland, K. mfl. (2023) Inkludering av unge i skole, arbeid og samfunn – en sammenstilling av kunnskap fra nordisk forskning. Rapport 2022:02

²⁴ Skog Hansen, I., R. Jensen og T. Fløtten (2020) Trøbbel i grenseflatene- Samordnet innsats for utsatte barn og unge. (2020-2) FAFO

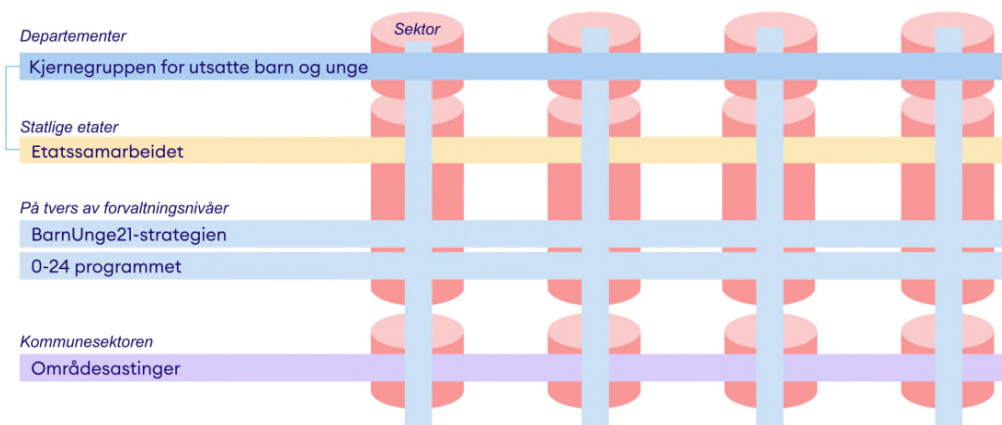
²⁵ Utdanningsdirektoratet (27.02.2024) 0-24-samarbeidet.

²⁶ Skog Hansen, I., R. Jensen og T. Fløtten (2020) Trøbbel i grenseflatene- Samordnet innsats for utsatte barn og unge. (2020-2) FAFO

²⁷ Norges Forskningsråd. (03.02.2021) Ut av blindsonene - Strategi for et samlet kunnskapsløft for utsatte barn og unge.

²⁸ Kommunal- og moderniseringsdepartementet (31.05.2021) Gode hver for oss. Best sammen. Overordnet strategi for departementsfelleskapet 2021-2025.

Figur 1 Modell som viser eksempler på innsatser som har etablert strukturer for å skape sektorovergrepene endringer²⁹

1.3 - Forberedende fase

I LTP beskrives 2023 og 2024 som en "design- og implementeringsfase" for samfunnsoppdraget. Fasen fra mai 2023 til mars 2024 har i realiteten vært en designfase. Implementering vil eventuelt skje ved en beslutning som støtter dette forslaget fra operativ gruppe.

Barne- og familiedepartementet (BFD) er prosjekteier for samfunnsoppdraget på vegne av regjeringen. Det er etablert en styringsgruppe bestående av fem departementer: Arbeids- og inkluderingsdepartementet (AID), Barne- og familiedepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet (HOD), Kultur og likestillingsdepartementet (KUD) og Kunnskapsdepartementet (KD). Styringsgruppa er også styringsgruppe for arbeidet med stortingsmeldingen om sosial utjevning og mobilitet. Det har videre vært etablert en arbeidsgruppe for samfunnsoppdraget i departementene ledet av BFD, med medlemmer fra AID, HOD, KD, KUD og Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD).

BFD ga Forskningsrådet oppdraget om å lede operativ gruppe og å ta ansvaret for sekretariatet. BFD har besluttet sammensetningen av gruppen, som har bestått av Forskningsrådet (leder), Barne- og familiedirektoratet, Utdanningsdirektoratet, Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (fra september), Helsedirektoratet, Arbeids- og velferdsdirektoratet, KS -kommunesektorens organisasjon, Design og arkitektur Norge - DOGA og Kulturtanken (se vedlegg 1).

I designfasen har operativ gruppe i henhold til mandatet hatt følgende oppgaver (se vedlegg 2):

- foreslå en plan for involvering og mobilisering av alle relevante sektorer og aktører for å konkretisere samfunnsoppdraget, og gjennom dette skape eierskap, engasjement og legitimitet
- oppsummere kunnskap og erfaringer med relevans for samfunnsoppdraget, og peke på eventuelle kunnskapshull på området
- lage en oversikt over eksisterende programmer og virkemidler som understøtter samfunnsoppdraget - og skissere en mulig videre prosess for å sette sammen disse på nye måter for å nå målene
- foreslå hvordan en budsjettsatsing knyttet til samfunnsoppdraget kan se ut
- foreslå tidfestede mål, delmål og avgrensning av samfunnsoppdraget, og foreslå en organisering og innretning av arbeidet med samfunnsoppdraget etter designfasen.

²⁹ Halogen. (24.11.2023). Utfordringer og behov knyttet til helhetlig innsats for inkludering av barn og unge.

Leder av operativ gruppe og sekretariatsleder har deltatt på flere møter med den departementale arbeidsgruppa for samfunnsoppdraget og to møter med styringsgruppa. Prosjektgruppa har blitt orientert om status og framdrift i operativ gruppes arbeid. Det har fra start av vært viktig å ha dialog og et godt samarbeid med arbeidet knyttet til stortingsmeldingsarbeidet.³⁰

Møter og arbeid i operativ gruppe

Operativ gruppe har hatt 18 møter fra mai 2023 til februar 2024. Mellom møtene har alle medlemmene bidratt betydelig med blant annet utarbeidelsen av kunnskapsgrunnlaget, utforming av forslag til mål, organisering og tilrettelegging av ulike innspillmøter. Arbeidet har handlet om leveransene som operativ gruppe ble gitt i mandatet. Operativ gruppe har fulgt opp bestillingene i mandatet om å levere

- en plan for involvering og mobilisering levert i juni 2023 (vedlegg 5),
- en oppsummering av kunnskap, erfaringer, programmer og virkemidler med relevans for samfunnsoppdraget levert november 2023 (vedlegg 8),
- et forslag til budsjett for 2025 levert november 2023 (vedlegg 7) og forslag til mål, delmål og organisering 22. februar 2024 (del 2 og 3).

I perioden fra august til oktober 2023 brukte operativ gruppe store deler av tiden på å få oversikt over kunnskapsgrunnlaget, eksisterende programmer og virkemidler, samt å utvikle et budsjettforslag for å understøtte samfunnsoppdraget.³¹ I tillegg ble det brukt tid på å planlegge mobiliserings- og innspillprosessen.

I perioden november 2023 til medio januar 2024 var arbeidet konsentrert om å involvere og mobilisere aktører fra ulike deler av samfunnet. Involvering av barn og unge ble understreket i mandatet og fulgt opp blant annet gjennom egne møter med barne- og ungdomsorganisasjonene. Operativ gruppe gikk bredt ut og inviterte til deltakelse på regionale innspillmøter, mottok digitale innspill og gjennomførte egne møter med barne- og ungdomsorganisasjoner og en rekke møter med andre aktører og interessenter. Dette var en oppfølging av mandatet og i tråd med metodikken for samfunnsoppdrag. For å konkretisere samfunnsoppdraget har det vært viktig å gjøre samfunnsoppdraget kjent og å skape eierskap, engasjement og legitimitet.

Om rapporten

Operativ gruppe har ansvaret for sluttrapporten. Rapporten består av fem hoveddeler. Del 1 er en introduksjon til rapporten. Del 2 er forslag til mål og delmål for samfunnsoppdraget. Del 3 er forslag til organisering og gjennomføring av samfunnsoppdraget. Del 4 gir en oversikt over noen av de pågående tiltakene og innsatsene som understøtter målene for samfunnsoppdraget. Det er viktig å påpeke at betydelig innsatser med relevans for samfunnsoppdraget er satt i gang både nasjonalt og regionalt. Del 5 gir en oversikt over innspill, involvering og eksterne møter. I tråd med mandatet skulle operativ gruppe legge til rette for involvering og mobilisering av alle relevante sektorer og aktører for å konkretisere samfunnsoppdraget, og gjennom dette skape eierskap, engasjement og legitimitet. Brukermedvirkning fra barn og unge var understreket som særlig viktig.

Hva rapporten ikke omfatter

Denne rapporten inneholder ikke alle forhold som bør belyses når samfunnsoppdraget for inkludering av flere barn og unge i utdanning, arbeid og samfunnsliv skal settes i gang. Til det er omfanget av kunnskap, programmer, strukturer og virkemidler for omfattende. Analyse av samfunnsøkonomisk lønnsomhet og kost/nyttevurderinger for de enkelte målene og tiltakene er ikke gjennomført.

³⁰ Barne- og familiedepartementet (28.09.2023) [Alle barn og unge skal ha gode fremtidsutsikter – regjeringen med nytt arbeid for å inkludere flere.](#) Regjeringen.no

³¹ Halogen. (24.11.2023). [Utfordringer og behov knyttet til helhetlig innsats for inkludering av barn og unge.](#)

Gitt tidsrammen for oppdraget, har ikke operativ gruppe hatt mulighet for å gjøre en samlet oppsummering av kunnskap og erfaringer med relevans for samfunnsoppdraget. Men mye er oppsummert i tidligere prosesser. Vi har dermed i mindre grad hatt grunnlag for å peke på eventuelle nye kunnskapshull på området. Vi har så langt det har latt seg gjøre, laget en oversikt over eksisterende programmer og virkemidler som understøtter samfunnsoppdraget. Men operativ gruppe har ikke foreslått hvordan disse bør settes sammen på nye måter. Indikatorutvikling har ikke vært en del av arbeidet. Det er også andre temaer som ikke er utdypet i denne rapporten, men som blir viktig å følge opp i implementeringen av oppdraget.

Modellen for organisering som operativ gruppe foreslår, legger opp en prosess for hvordan disse kan ivaretas.

Del 2 – Forslag til mål

Del 2 - Forslag til mål

Det overordnede målet for samfunnsoppdraget er å inkludere flere barn og unge i utdanning, arbeids- og samfunnsliv. Samfunnsoppdraget gjennomføres gjennom en målrettet og tverrsektoriell innsats. Det skal kunne innpasses i eksisterende beslutningsstrukturer, og ha et klart og målbart politisk siktemål, slik at det er mulig å beskrive og vurdere måloppnåelsen.³²

Operativ gruppe foreslår tre mål med tilhørende delmål hvor følgende premisser er lagt til grunn:

- Samfunnsoppdraget gjelder for alle barn og unge 0-29 år.³³ En slik populasjonstilnærming vil nå alle barn og unge. Det kan gjøre det mulig å fange opp de som er i risiko for ikke å delta i utdanning, arbeid og samfunnsliv.³⁴
- En bred forståelse av inkluderingsbegrepet. Det vil si at alle skal ha forutsetninger for å kunne delta på like vilkår i utdanning, arbeid og samfunnslivet ellers, og ha en reell innflytelse på fellesskapets regler og hvordan samfunnet virker. Inkludering innebærer også at det gjøres tilpasninger, tiltak og omfordelinger for å gi alle reelle muligheter til å delta og bli inkludert.
- Samfunnsoppdraget er transformerende og sektorovergripende, og vil innebære betydelige sosiale og strukturelle endringer.³⁵

2.1 - Om målstrukturen og endringsbehov

Mål og delmål er utledet av de utfordringene og behovene for endringer som er redegjort for i LTP, i kartleggingen fra operativ gruppe, fra foreliggende utredninger, strategier og rapporter.³⁶ Anbefalte mål og delmål er også basert på innspillene som ble mottatt i løpet av designfasen (se del 5 av rapporten).

Samfunnsoppdraget støtter oppunder flere av FNs 17 bærekraftsmål, blant annet målet om å utrydde alle former for fattigdom i verden, sikre god helse og livskvalitet, sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og muligheter for livslang læring, full sysselsetting for alle og anstendig arbeid – og inkluderende byer og lokalsamfunn.³⁷ Et av hovedprinsippene i FNs bærekraftsmål er at ingen skal utelates ("*Leaving no one behind*"). Det er et prinsipp som også må gjelde for dette målrettede samfunnsoppdraget, og som er sentralt for å oppnå både den sosiale og økonomiske dimensjonen i bærekraftig utvikling.

FNs 17 bærekraftsmål har 169 delmål som er formulert på veldig ulike måter og vil kunne plasseres inn både som effektmål, resultatmål, forutsetninger og virkemidler i tradisjonell resultat- og målstyring. Det at det er så ulike mål på så ulike felt viser den store kompleksiteten i

³² Meld. St. 5 (2022-2023) *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023-2032*. Kunnskapsdepartementet

³³ Operativ gruppe har valgt dette aldersspennet for å ivareta unge voksnes inngang til arbeidslivet, jf. Ungdomsgarantien som er for unge opp til fylte 30 år.

³⁴ Gjelder alle utdanningsnivåer i utdanningssystemet inkludert barnehage

³⁵ Normann, H., L. Scordato, E. Solberg, T. Thune og P. Koch (2022): *Målrettede samfunnsoppdrag i Norge*. NIFU Rapport (2022-7)

³⁶ Halogen. (24.11.2023). *Utfordringer og behov knyttet til helhetlig innsats for inkludering av barn og unge.*; Blant annet BarnUnge21-strategien, 0-24 samarbeidet, Ekspertgruppa for barn i fattige familier, *Opptappingsplan for psykisk helse*, KS Partnerskap for radikal innovasjon; Fyhn, T., R. Radlick, V.(2021). *Unge som står utenfor arbeid, opplæring og utdanning (NEET) - En analyse av unge i NEET-kategorien.* (2021-2): 5 NORCE Helse.

³⁷ FN-sambandet (21.02.2024). *FNs bærekraftsmål*

samfunnsutfordringen som bærekraftig utvikling utgjør. Mål 17 "Samarbeid for å nå målene" er nettopp et eksempel på et mål som tradisjonell målstyring ville klassifisert som en forutsetning. Men denne forutsetningen er så viktig at den er ført opp som et hovedmål. På samme måte er det gjort for dette målrettede samfunnsoppdraget.

Det å inkludere alle barn og unge i utdanning, arbeid og samfunnsliv er en kompleks samfunnsutfordring som ikke lar seg løse ved å avgrense til kun mål som det er mulig å tallfeste og måle. Det handler også om å endre holdninger, verdier og sedvaner og atferd. For å oppnå en reell og grunnleggende endring i samfunnets felles innsats for og med barn og unge, er det behov for et tydelig og felles verdigrunnlag som mobiliserer oss alle til å sørge for at alle barn og unge har en god oppvekst. Det vil si å gi barn og unge omsorg, empati, sørge for trivsel, dekke grunnleggende behov, realisere barn og unges fulle potensiale, myndiggjøre dem og sørge for mestring, verdighet og respekt. Det er godt dokumentert at omsorgssvikt, utenforskap, utestengelse og mobbing er skadelig og traumatiserende for barn og unges utvikling, at dette fører til alvorlige senskader - og at det koster den enkelte og samfunnet veldig mye. For å lykkes er det avgjørende at alle som jobber i feltet har denne kunnskapen, disse perspektivene og dette verdigrunnlaget – og at vi ser, forstår og handler på dette i hverdagen – i møte og arbeid med og for barn og unge.

Likevel er det viktig å formulere mål som har en klar hensikt, som gir retning og som så langt det lar seg gjøre, kan måles og tidsavgrenses. Utfordringsbildet for samfunnsoppdraget gjør at det vil være nødvendig med kortere tidshorisont enn ti år for noen av målene, for eksempel at det bør være mulig å inkludere barn og unges perspektiv før det har gått ti år. På andre områder er det nødvendig å ha lengre tidshorisont enn ti år. Resultatet av innsats for noen av de aller yngste i dag, vil først kunne vurderes lenger fram i tid enn ti år, det vil si senere i barnets oppvekst eller når de har blitt voksne. Det lar seg f.eks. vanskelig tallfeste de fremtidige samfunnsøkonomiske gevinstene av økt barnehagedeltakelse for barn i fattige familier.³⁸ Men det kan være andre indikatorer enn kvantitative som kan si noe om barnehagens bidrag til å nå målet om inkludering.

Å inkludere flere barn og unge i utdanning, arbeid og samfunnsliv er, som tidligere nevnt, et transformerende samfunnsoppdrag. Slike er komplekse av natur og innebærer stor grad av sosiale endringer i reguleringer, lovverk og politikk.³⁹ Transformerende samfunnsoppdrag bør brytes ned i flere avgrensede samfunnsoppdrag, som anbefalt i rapporten "Målrettede samfunnsoppdrag i Norge".⁴⁰

Operativ gruppe har ikke tatt stilling til behovet for avgrensede samfunnsoppdrag, men anbefaler at dette vurderes i implementeringen. Det kan være hensiktsmessig å lage avgrensede samfunnsoppdrag som samsvarer med stortingsmeldingen om sosial utjevning og mobilitet. Operativ gruppes forslag til mål og delmål er heller ikke å forstå som endelige eller absolutte. Det vil være behov for både å supplere og justere disse underveis i prosessen. Mål og delmål er i liten grad tallfestet, men angir en retning for ønsket utvikling. Per nå er det ikke gjennomført tilstrekkelig med analyser som gjør at operativ gruppe tallfester mål og delmål, men det er viktig at dette jobbes videre med i implementeringen. En viktig forutsetning for å vite om vi lykkes med innsatsen og følger utviklingen er også at det utvikles gode indikatorer til de ulike målene. I tillegg til å utvikle indikatorer, vil eksisterende indikatorer også informere arbeidet og bidra til at vi kan utnytte informasjon i allerede eksisterende tidsserier og undersøkelser. Se del 3 for nærmere redegjørelse for indikatorer og indikatorutvikling og organiseringen av dette. Det har imidlertid ikke vært en del av mandatet og i denne fasen å utvikle indikatorer.

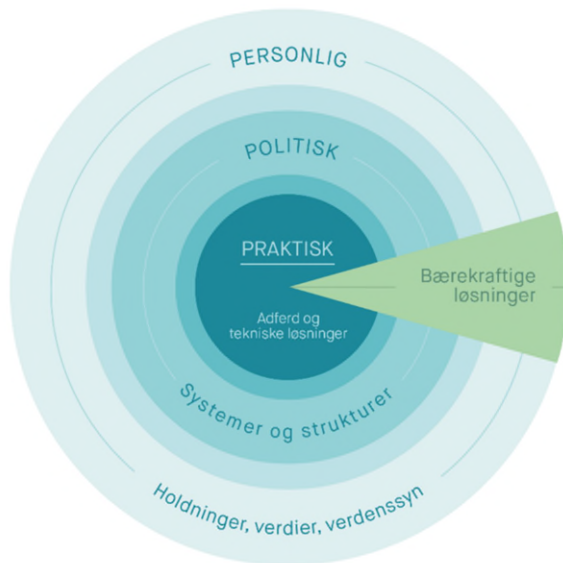
³⁸ Ekspertgruppe om barn i fattige familier. (17.10.2023). *En barndom for livet - Økt tilhørighet, mestring og læring for barn i fattige familier* (2023-10) Barne- og familiedepartementet.

³⁹ Meld. St. 5 (2022-2023) *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023-2032*.

⁴⁰ Normann, H., L. Scordato, E. Solberg, T. Thune og P. Koch (2022): *Målrettede samfunnsoppdrag i Norge*. NIFU Rapport (2022-7)

Målstrukturen under har hentet inspirasjon fra en modell som illustrerer sfærene der forandringene skal skje.⁴¹ Det gir et rammeverk for å forstå og legge grunnlaget for dyptgripende og varige endringer hos enkeltpersoner og i samfunnet. Rammeverket identifiserer tre nøkkelområder der transformasjon finner sted: den praktiske sfære, den politiske sfære og den personlige sfære. For å lykkes med varig og langsiktig transformasjon, er det nødvendig å ha en helhetlig tilnærming. Det innebærer at hver av de nevnte sfærene må integreres i analysene, og løsninger og tiltak må kobles sammen og operere på tvers av disse sfærene. Dette kommer til uttrykk ved å identifisere mål for samfunnsoppdraget med utgangspunkt i de tre sfærene:

Figur 2: Modell for tre forskjellige forandringssfærer⁴²

Mål 1 er på det personlige nivået og fellesskapet nærmest barnet/den unge. Dette inkluderer hjem, familie og nære relasjoner, men også barnehage, skole, jobb, nabolag og lokalmiljø. I denne sfæren er verdiene "å bli sett", "motta omsorg" og "like muligheter" grunnleggende. Delmålene sier noe om hvordan barn og unge erfarer disse verdiene i praksis/deres opplevelse av livskvalitet.

Mål 2 er på det systemiske og politiske nivået. Det handler om hvordan vi rigger *systemene og tjenestene* for barn og unge slik at de får mulighet til å bli inkludert og trives i utdanning, arbeid og samfunnsliv. Delmålene her uttrykker forventninger til samarbeid mellom sektorer, forvaltningsnivåer og aktører, og sier noe om handlingsrom, styring og samordning.

Mål 3 er på det praktiske nivået. Det handler om hvordan vi arbeider med inkludering av barn og unge. Delmålene her uttrykker forventninger til konkrete og kunnskapsbaserte løsninger til det beste for barn og unge, for eksempel gjennom forskning og innovasjon, eksperimentering, forbedrede læringsløyper og relasjoner.⁴³

⁴¹ O'Brien, K. and Sygna, L. (2013): *Responding to climate change: The three spheres of transformation. Proceedings of Transformation in a Changing Climate*, 19- 21 June 2013, Oslo, Norway. University of Oslo (pp.16-23). ISBN 978-82-570-2000-2.

⁴² O'Brien, K. and Sygna, L. (2013): *Responding to climate change: The three spheres of transformation. Proceedings of Transformation in a Changing Climate*, 19- 21 June 2013, Oslo, Norway. University of Oslo (pp.16-23). ISBN 978-82-570-2000-2.

⁴³ Læringssløyfer er en iterativ prosess, der aktører og prosjekter gjør nødvendige justeringer kontinuerlig basert på ny kunnskap og erfaringer utviklet gjennom samfunnsoppdragets portefølje av prosjekter. Etablering av læringssløyfer gir en strukturert tilnærming til læring, og bidrar til samfunnsoppdragets måloppnåelse. Alle nivåene i samfunnsoppdraget må inngå i læringssløyfene, helt fra praksisfeltet og til øverste politiske nivå.

2.2 - Mål og delmål

De tre målene som operativ gruppe foreslår, henger sammen og følger av nivåene i transformasjonsmodellen over. Barn og unge står i sentrum for alle målene. Det er klokt å investere i framtiden til alle barn og unge. Når barn og unge har behov for flere tilbud og tjenester samtidig, er det vesentlig at disse samarbeider med hverandre på hensiktsmessige måter. Samarbeids- og samordningsproblemer mellom profesjonelle, tjenester og sektorer har blitt påpekt som en utfordring i mange år. At barn og unge blir møtt av godt samordnede tjenester og tilbud av høy kvalitet er derfor ett av målene for samfunnsoppdraget. Videre er en forbedret praksis avhengig av at kunnskap blir til handling og praksis blir til systematisert kunnskap. Derfor er det fremhevet som et tredje mål. Det er satt inn ulike tidshorisonter på delmålene, da særlig delmål for samarbeid og praksis er en forutsetning for måloppnåelsen for de tre målene.

Mål 1: Barn og unge opplever å ha god livskvalitet

I 2034 opplever barn og unge å ha god livskvalitet, og at de sikres en oppvekst som beskytter mot utenforskap. De deltar aktivt i ulike fellesskap i nærmiljøet. De opplever mestring i trygge familieforhold, i barnehage, skole og fritid, og de får mulighet til å prøve seg i arbeidslivet og høyere (inkludert yrkesfaglig) utdanning på vei mot voksenrollen. Barn og unge og deres familier får den hjelpen de har behov for når de trenger den, uavhengig av hvor de bor i landet. Terskelen for å delta i arbeidslivet er lavere og unge får tidlig mulighet til tilknytning til arbeidslivet tilpasset sitt behov

- 1.1. Flere barn får fra 2026 en god og trygg start på livet.⁴⁴
- 1.2. Andelen barn og unge som lever i vedvarende fattigdom er redusert innen 2034.⁴⁵
- 1.3. Barn og unge har i 2034 like muligheter til å delta i organiserte fritidstilbud.⁴⁶
- 1.4. Barn og unge er i 2034 mer fornøyd med lokalsamfunnet der de bor.⁴⁷
- 1.5. Barn, unge og deres familier opplever et godt tilpasset og inkluderende tilbud i barnehage, skole og kvalifisering til arbeid innen 2034.⁴⁸
- 1.6. Barn og unges selvrapporterte psykiske helseplager er redusert med 25 prosent innen 2034.⁴⁹
- 1.7. Andelen mellom 15-29 år som er inkludert i arbeid, utdanning og opplæring er økt innen 2034.⁵⁰

⁴⁴ Målet er basert på arbeidet som ligger til grunn for Barnets første 1000 dager-De 1000 første dagene i et individs liv - KS. Det er relativt godt dokumentert innenfor ulike fagtradisjoner at rammene for utviklingen de første leveårene er av stor betydning senere i livet.

⁴⁵ Målet om å redusere andelen barn og unge som lever i vedvarende fattigdom er basert på ett av hovedgrepene fra Ekspertgruppen om barn i fattige familier om å motvirke at fattigdom går i arv, gjennom like muligheter for utvikling, læring og god helse.

⁴⁶ Målet er begrunnet i handlingsplanen for deltakelse (KUD) Vil sikre minst én organisert fritidsaktivitet for alle barn - regjeringen.no

⁴⁷ Målet er begrunnet i lokalsamfunnets betydning for barn og unges psykiske helse og livskvalitet, som ligger til grunn for Program for folkehelsearbeid i kommunene - Helsedirektoratet. Områdesatsingene som er etablert i flere byer, har også som mål å bedre nærmiljøet i levekårsutsatte områder. Se nærmere omtale i del 4.

⁴⁸ Målet om et godt tilpasset og inkluderende tilbud i barnehage, skole og kvalifisering til arbeid er begrunnet i anbefalingene fra ekspertgruppen om betydningen av barnehage, skole og SFO for sosial utjevning og sosial mobilitet.

⁴⁹ Målformuleringen er hentet fra Meld. St. 23 (2022-2023). Opptrappingsplan for psykisk helse (2023-2033). Helse- og omsorgsdepartementet.

⁵⁰ Andelen unge som står utenfor arbeid, utdanning og opplæring, er ofte regnet som en indikator i ulike sammenhenger, bl.a. i regjeringens "Omstillingstemp". Internasjonalt

Mål 2: Barn, unge og deres familier blir møtt av tjenester og tilbud med høy kvalitet

I 2034 har vi gjort betydelig strukturelle forbedringer som har resultert i at barn og unge i risiko blir identifisert og fulgt opp. Norge har en nasjonal, helhetlig og kunnskapsbasert oppvekstpolitikk for barn, unge og deres familier. Det er bred anerkjennelse i samfunnet for at inkludering av barn og unge er vårt felles ansvar. Det er gjennomført en rekke innovasjoner for samarbeid mellom sektorer som inkluderer barn, unge og deres familier i utviklingen. Dette vil medføre at barn og unge mottar et persontilpasset, koordinert og helhetlig tilbud. Det er økt tillit og forståelse for samhandlingens betydning for barns utvikling mellom aktørene både i offentlig, privat og frivillig sektor. Det er etablert systemer, insentiver og styringsmekanismer for innovasjon og utnyttelse av kunnskap i tjeneste- og politikktutvikling.⁵¹

- 2.1 I 2029 er virkemidlene i oppvekst- og familiepolitikken samordnet.
- 2.2 Det er i 2034 videreutviklet robuste og integrerte tjenester tilpasset barn, unge og deres familiers behov, med tilstrekkelig kapasitet og kvalitet.
- 2.3 Barn og unges medvirkning, perspektiv og rettigheter er fra 2024 sikret i saker som berører dem.

Mål 3: Arbeidsmåter for inkludering er forbedret gjennom forskning, utvikling og innovasjon

I 2034 har vi endret arbeidsmåtene våre slik at de muliggjør et bredt og kunnskapsbasert samarbeid om kollektive handlinger for inkludering av barn og unge på tvers av alle samfunnsområder. Ledere har skapt en kultur for å tenke nytt og prøve ut alternative arbeidsmåter. Innovasjon, forskning og tiltaksutvikling skjer i partnerskap på tvers av sektorer og forvaltningsnivå, gjennom etablerte samarbeidsstrukturer og relasjoner. Det inkluderer næringsliv, offentlig forvaltning, frivillige organisasjoner og befolkningen som sådan. Vi har i løpet av 10 år utviklet praktiske systemer og fleksible metoder som sikrer kontinuerlig kvalitetsforbedring og kompetanseutvikling for tjenestene rettet mot barn og unge, på tvers av profesjonsutdanninger, sektorer og tjenestenivåer. Forskning gir ny kunnskap og innsikt, utfordrer etablerte tenkemåter og baner vei for innovasjon og ny praksis i høyere utdanning og tjenester. Forskingen om og med barn og unge har høy vitenskapelig kvalitet, og mange land ser i 2034 til Norge på dette området.⁵²

- 3.1 I 2026 er det ytterligere samarbeid mellom forskning, utdanning, praksis og brukere for å eksperimentere, innovere og implementere bedre tilbud og tjenester til barn og unge.
- 3.2 I 2029 er det økt samhandling om innovasjon på tvers av frivillig, privat og offentlig sektor, samt ulike forvaltningsnivåer, for å inkludere flere barn og unge.
- 3.3 I 2034 har vi pålitelig dokumentasjon av høy kvalitet om virkninger og effekter av pågående og nye tjenester og tilbud som deles, og tas i bruk.

Det samlede målbildet er sammenstilt i figur 3.

omtales denne kategorien som NEETs (not in employment, education or training). Årsakene til at unge ikke inkluderes i arbeid, utdanning og opplæring er sammensatte og tydelige risikofaktorer er lav sosioøkonomisk status og familiebakgrunn, avbrutt skolegang, dårlig psykisk helse, og psykososiale problemer;

⁵¹ BarnUnge21: Anbefaling 4: Innovasjon i oppvekstfeltet

⁵² BarnUnge21 (21.02.2024) *Delrapport 1: Forskning som støtter praksis, utdanning og innovasjon.*

Figur 3: Målbilde for samfunnsoppdraget, etter alder

Inkludere flere barn og unge i utdanning, arbeid og samfunnsliv

1 Barn og unge opplever å ha god livskvalitet

- 1.1 Flere barn får fra 2026 en god og trygg start på livet
- 1.2 Andelen barn og unge som lever i vedvarende fattigdom er redusert innen 2034
 - 1.3 Barn og unge har i 2034 like muligheter til å delta i organiserte fritidstilbud
 - 1.4 Barn og unge er i 2034 mer fornøyde med lokalsamfunnet der de bor
- 1.5 Barn, unge og deres familier opplever et godt tilpasset og inkluderende tilbud i barnehage, skole og kvalifisering til arbeid innen 2034
- 1.6 Barn og unges selvrappørtere psykiske helseplager er redusert med 25 prosent innen 2034
- 1.7 Andelen mellom 15-29 år som står utenfor arbeid, utdanning og opplæring er betydelig redusert innen 2034

2 Barn, unge og deres familier blir møtt av tjenester og tilbud med høy kvalitet

- 2.1 I 2029 er virkemidlene i oppvekst- og familiepolitikken samordnet
- 2.2 Det er i 2034 videreutviklet robuste og integrerte tjenester tilpasset barn, unge og deres familiers behov, med tilstrekkelig kapasitet og kvalitet
- 2.3 Barn og unges medvirkning, perspektiv og rettigheter er fra 2024 sikret i saker som berører dem

3 Arbeidsmåter for inkludering er forbedret gjennom forskning, utvikling og innovasjon

- 3.1 I 2026 er det ytterligere samarbeid mellom forskning, utdanning, praksis og brukere for å eksperimentere, innovere og implementere bedre tilbud og tjenester til barn og unge
- 3.2 I 2029 er det økt samhandling om innovasjon på tvers av frivillig, privat og offentlig sektor, samt ulike forvaltningsnivåer, for å inkludere flere barn og unge
- 3.3 I 2034 har vi pålitelig dokumentasjon av høy kvalitet om virkninger og effekter av pågående og nye tjenester og tilbud som deles, og tas i bruk

Del 3 – Forslag til organisering

Del 3 - Forslag til organisering

Forslaget til organisering bygger på et bredt kunnskapsgrunnlag. Forslaget er begrunnet i behovet for å ta i bruk kunnskap, arbeide raskere og utvikle nye og bedre måter å inkludere flere barn og unge i utdanning, arbeid og samfunnsliv.⁵³ Organiseringen inkluderer en sentralt plassert innsatsgruppe forankret i samfunnsoppdragets partnerskap med ansvaret for å lede og koordinere det helhetlige arbeidet. Innsatsgruppen må få et handlingsrom for å koordinere, initiere tiltak, og gjøre nødvendige prioriteringer for å nå målene for samfunnsoppdraget.

I rapporten om samfunnsoppdrag identifiserer NIFU noen forutsetninger som må ligge til grunn for en vellykket gjennomføring av målrettede samfunnsoppdrag i Norge.⁵⁴ Blant dem fremheves politisk koordinering og forankring på høyt politisk nivå, finansiering og styring - og samordning på virkemiddelnivå. Dette er forutsetninger som operativ gruppe har lagt til grunn i forslaget til organisering.

For å nå målene i samfunnsoppdraget for inkludering av flere barn og unge i utdanning, arbeid og samfunnsliv fram til 2034, må arbeidet organiseres på måter som:

- er politisk koordinert og forankret
- angir klare roller og ansvar
- unngår å etablere parallelle strukturer og dobbeltarbeid
- sørger for finansiering av systematisk utprøving, innovasjon og forskning
- legger til rette for medvirkning fra barn, unge og deres familier
- legger til rette for mobilisering og samarbeid mellom et mangfold av aktører og sektorer
- knytter til seg kunnskaps- og innovasjonsmiljøer
- har planer som følger av målene, og utvikler mål og tiltak som kan avgrenses i ulike samfunnsoppdrag
- eksperimenterer, evaluerer og systematisk prøver ut nye tiltak
- tar raske og kunnskapsbaserte beslutninger og justerer kursen underveis

Det er avgjørende for gjennomføringen av samfunnsoppdraget at punktene over blir oppfylt. Det vil med andre ord være en stor risiko for ikke å lykkes dersom dette ikke blir tatt hensyn til.

3.1 - Eksisterende innsatser

Det er flere eksisterende innsatser som har som mandat å koordinere og samordne innsats for barn og unge. Eksempler på slike samordningsinitiativer er Departmentsfelleskapet "Kjernegruppen for utsatte barn og unge" (KUBU) og etatssamarbeidet. Disse initiativene har som hovedoppgave å arbeide med systemutfordringer og samordning knyttet til mange og ulike statlige virkemidler, og innovasjon av innsatser og tjenester (se nærmere omtale i del 4). KS er en viktig aktør i arbeidet med inkludering. Gjennom nettverksarbeid og andre møteplasser legger organisasjonen til rette for at erfaringer fra kommunesektoren omsettes til ny kunnskap, utvikling og spredning.⁵⁵ I 2020 ble KS Partnerskap for radikal innovasjon (PRI) etablert av KS og medlemmene, fordi det finnes samfunnsutfordringer som er for store for den enkelte kommune eller fylkeskommune å løse alene.

⁵³ Bl.a. TRAMI, OECD Mission Action Lab, NIFU Rapport 2022-7, Et samfunnsløft for bærekraftig før m.fl., samt kunnskap på området beskrevet i rapportens del 1 og 4.

⁵⁴ Normann, H., L. Scordato, E. Solberg, T. Thune og P. Koch (2022): Målrettede samfunnsoppdrag i Norge. NIFU Rapport (2022-7)

⁵⁵ Kommunesektorens organisasjon KS (21.02.2024) Kvalitetsutvikling; Et eksempel er utviklingsprogrammet ABSOLUTTI (Ansvar for barnehage, skole, oppvekst, læring, utvikling, trivsel og tilhørighet), som bidrar til at folkevalgte, administrasjon og ulike aktører i lokalsamfunnet sammen utvikler kunnskap om handlingsrom, roller og ansvar for barn og unges utdanning og oppvekst.

En av samfunnsutfordringene KS PRI jobber med er ungt utenforskap. KS PRI inngår samarbeid med aktører på tvers av fagfelt, sektorer og forvaltningsnivåer. Ved å mobilisere ressurser fra hele samfunnet identifiseres løsninger som sikrer innbyggernes behov også i fremtiden.⁵⁶

Samfunnsoppdraget har et bredere mandat enn eksisterende innsatser hver for seg. I tillegg er forskning og innovasjon en viktig komponent.⁵⁷ Erfaringer fra blant annet innovative prosjekter som "DigiUng" og "livshendelsen Alvorlig sykt barn", er at det er behov for en dedikert og proaktiv innsats for å drive fram forskning, utprøving, innovasjon og koordinering på tvers av sektorer og politikkområder.⁵⁸ Anbefalt organisering og implementering av samfunnsoppdraget vil imøtekomme behovet for utprøving, forskning og innovasjon. Flere av målene i samfunnsoppdraget kan overlape med f.eks. med mål som KUBU har. Derfor er det nødvendig å ha klare roller og tydelig ansvar for å unngå å etablere parallelle strukturer og dobbeltarbeid. Det vil kreve god dialog og koordinering, og en arbeidsmåte som ikke er opptatt av å avgrense ansvar, men samarbeide om gode løsninger til det beste for barn, unge og deres familier.

Kunnskapen fra de innovative prosjektene og læringsløyene inkluderer etatssamarbeidet og KUBU slik at dette kan følges opp og implementeres i utvikling av nye tiltak og tjenesteutvikling. Forskning og innovasjon er vesentlig i samfunnsoppdraget og læringsløyene vil sikre at kunnskap blir formidlet og tatt i bruk i utvikling av politikk, tjenester og i utdanninger (se figur 4 og 5).

⁵⁶ Kommunesektorens organisasjon KS (21.02.2024) Partnerskap for radikal innovasjon

⁵⁷ Meld. St. 5 (2022-2023) Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023-2032.

⁵⁸ DigiUng-samarbeidet utvikler og samler offentlige tjenester og informasjon for ungdom på ett sted, der Ung.no er kommunikasjonskanalen. Flere titalls aktører innen statlig, kommunal, frivillig og privat sektor og academia deltar i samarbeidet; Prosjektet "Alvorlig sykt barn" er en av de syv prioriterte livshendelsene i digitaliseringsstrategien for offentlig sektor. Målet med prosjektet er å gi barn og unge med sammensatte behov og deres foresatte, et sømløst persontilpasset og forutsigbart tilbud.

3.2 - Anbefalt organisering av samfunnsoppdraget

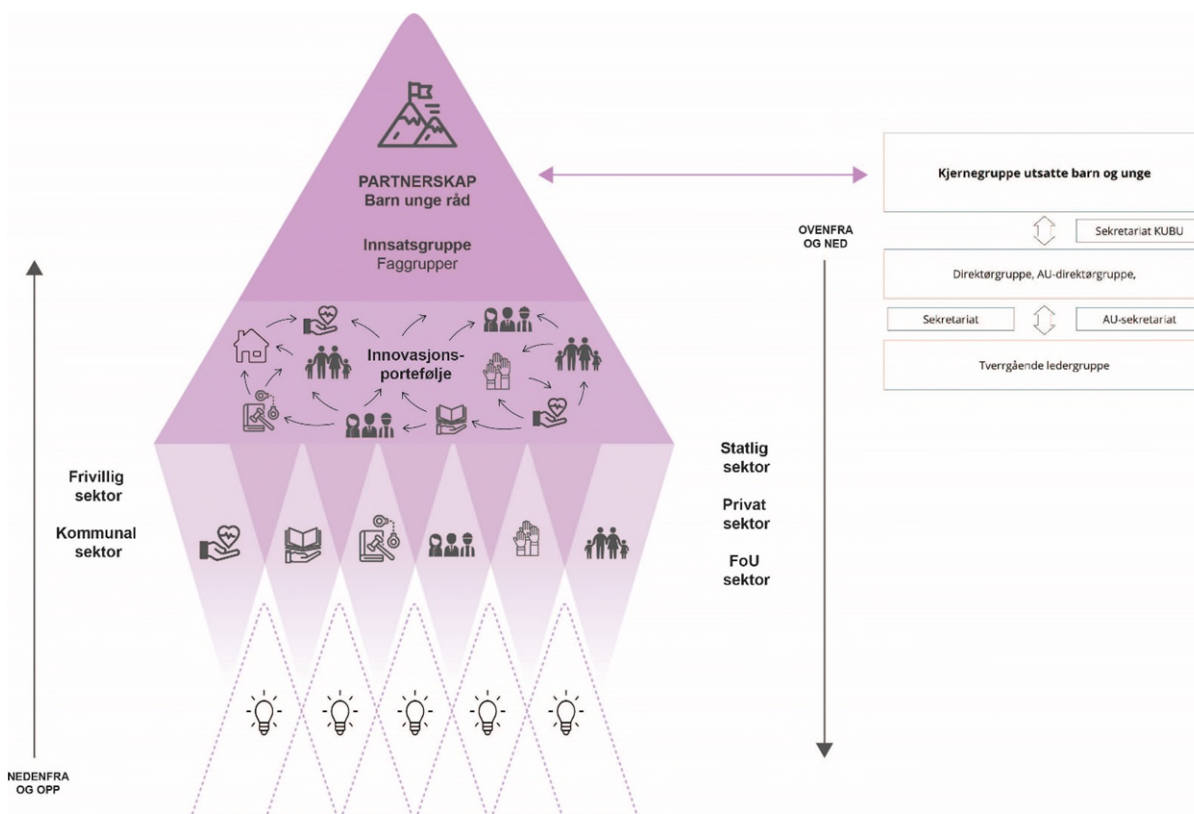
Politisk forankring og styring understrekes som et suksesskriterium både av NIFU og i kunnskapsgjennomgangen som operativ gruppe gjennomførte. For å oppnå innovasjon i oppvekstfeltet ble det i BU21 foreslått å etablere systemer, insentiver og styringsmekanismer for innovasjon og utnyttelse av kunnskap i tjeneste- og politikktutvikling.⁵⁹ Forslaget til organisering er bl.a. en konkretisering av budsjettforslaget for 2025.⁶⁰ I forslaget er det lagt vekt på å:

- åpne for bred deltakelse og medvirkning
- komplettere eksisterende strukturer med forsknings- og innovasjonsporteføljer
- være en fleksibel og dynamisk struktur der delene virker sammen
- etablere noen nye funksjoner og roller
- etablerer gode læringsløyper og rutiner for kunnskapsdeling

Operativ gruppe foreslår å etablere:

- et partnerskap
- en innsatsgruppe
- en medvirkningsgruppe for barn og unge
- ressurs- og faggrupper for samfunnsoppdragets ulike innsatsområder

Figur 4: Forslag til organisering og innsatser relevant for samfunnsoppdraget⁶¹

⁵⁹ Norges Forskningsråd. (03.02.2021) *Ut av blindsonene - Strategi for et samlet kunnskapsløft for utsatte barn og unge.*

⁶⁰ Budsjettforslaget ble levert i november 2023, se vedlegg 7.

⁶¹ Figuren er utviklet av DOGA i samarbeid med operativ gruppe.

Partnerskap for samfunnsoppdraget

Operativ gruppe foreslår at det etableres et partnerskap med ansvaret for implementeringen. Deres oppgave er å ha det overordnede ansvaret for å utvikle felles problemforståelse og relasjoner som sikrer stabilt, tverrsektoriell samhandling og samtidig ivaretar eksisterende strukturer som er hensiktsmessige. Partnerskapet må ha politisk forankring på høyt nivå for å sikre nødvendig tilslutning og legitimitet. Det må ha mandat til å styre på en måte som sikrer at det gis insentiver for samarbeid mellom aktører på tvers av sektorer og fagområder. Partnerskapet består av aktører fra offentlig (statlig og kommunal), frivillig og privat sektor, samt partene i arbeidslivet. Partnerskapet skal forplikte, mobilisere og legitimere, fremme helhetlig og koordinerte tilbud til barn og unge. Partnerskapet må ha en dynamisk tilnærming, med rom for justering av mål og delmål, basert på transparente prosesser som bygger på erfaringer i utviklingsarbeidet som skal foregå over en tiårsperiode.

Funksjon:

- eierskap til samfunnsoppdraget
- overordnet ansvar for samfunnsoppdragets måloppnåelse
- overordnet ansvar for samfunnsoppdragets portefølje for forskning, utvikling og innovasjon
- forankre i virksomhetene som er representert i partnerskapet
- gi mandat til innsatsgruppen

Regjeringen inviterer og oppnevner medlemmer av partnerskapet.

Innsatsgruppe

Operativ gruppe foreslår at det etableres en innsatsgruppe inspirert av andre nordiske land og land i EU som har organisert lignende samfunnsoppdrag. Hvis vi ser til de andre nordiske landene og EU, vil vi trekke frem noen eksempler på oppfølging av missions. For å understøtte Agenda 2030 opprettet Sverige i 2020 en Nasjonal samordner, som leder en liten enhet med seks ansatte. Den koordinerende funksjonen støtter bl.a. arbeid med systemiske forsøk og er ellers begrunnet med at Agenda 2030 endringer ikke bare krever økonomiske ressurser, men at det i like stor grad er nødvendig med modige valg, samt vilje og evne til å endre arbeidsmåter og organisering. I forbindelse med at man i Danmark eksperimenterer med "velferdsavtaler", som er inngått med syv kommuner, ser vi etablering av en koordinerende funksjon;" Tverrgående velfærd, Civilsamfund og investeringer" som er plassert i Social- og Ældreministeriet. Ser vi til Finland så har de som del av policydesign-utvikling i senere år testet ut en tilnærming med vekt på eksperimentering og adferdsendring, bl.a. for å få til raskere implementering. Her vektlegges også en koordinerende og fasiliterende rolle. Hvis vi ser til EU inkluderer organisering av Missions en koordinerende og fasiliterende funksjon, gjerne kalt 'Mission task-force'.

Operativ gruppe foreslår at innsatsgruppen skal fremme utfordringsdrevet innovasjon og transformasjon slik at sammensatte utfordringer løses på kunnskapsbaserte og innovative måter, samtidig som det bidrar til løsninger av forvaltningens utfordringer med samordning og samarbeid mellom sektorene. Innsatsgruppen må ha mandat og delegert myndighet til å beslutte og prioritere innsatsområder i forsknings- og innovasjonsporteføljen. Innsatsgruppen har ansvaret for å avdekke behov for, og foreslå opprettelse av, ressurs- og faggrupper til partnerskapet.

Arbeidet som innsatsgruppen gjør, skal koordineres med andre innsatser nevnt tidligere som f.eks. KUBU og KS PRI. På sikt kan også Kommunenes strategiske forskningsorgan (KSF-strukturen) ha en rolle i implementeringen.⁶²

⁶² Kommunesektorens organisasjon KS (21.02.2024) [Kommunenes strategiske forskningsorgan](#) se omtale i del 4.

Innsatsgruppen har ansvaret for implementeringen av samfunnsoppdraget, forankret i partnerskapet, og med støtte fra medvirkningsnettverket for barn og unge og ressursgrupper. Arbeidet vil særlig ta utgangspunkt i OECD Mission Action Lab sin kunnskap og anbefalinger.⁶³

Funksjon: Innsatsgruppen må ha et tydelig mandat fra partnerskapet med ansvar for å:

- lede og være pådriver for fremdrift og gjennomføring av samfunnsoppdraget
- utvikling og gjennomføring av samfunnsoppdragets portefølje med forskning og innovasjon om barn og unge
- tilrettelegge for en egen portefølje med eksperimentering og pilotering
- mobilisere ulike aktører og koordinere ulike aktiviteter og møteplasser
- sikre forankring, oppfølging og rapportering til partnerskapet
- etablere og tilrettelegge for avgrensede samfunnsoppdrag
- indentifisere behov for endringer i politikk- og regelverksutvikling
- sørge for forskning, læringsløyper, dokumentasjon og evaluering
- indikatorutvikling for å vurdere om målene for samfunnsoppdraget nås

Gruppen bør bestå av tre til seks fast ansatte, og forsterkes med deltakere i deltidsstillinger som reflekterer sammensetningen i partnerskapet. En egnet virksomhet får vertskapsansvaret for innsatsgruppen.

Medvirkningsgruppe med barn og unge

Det er sentralt og i tråd med Barnekonvensjonen at barn, unge og deres familier - dersom barn er under 18 år - involveres i hvilke tilbud og tiltak som rettes mot dem.⁶⁴ For å sikre reell medvirkning er det nødvendig å bruke de veilederne som er under utvikling eller de som allerede finnes, og som beskriver hvordan barn og unge kan medvirke i ulike prosesser.⁶⁵ Dette gjelder både for involvering i det enkelte tilbudet, men også for bedre å forstå barn og unges behov mer generelt. Det er avgjørende at barn og unges stemmer blir hørt, og at barne- og unge-perspektivet sikres både i samfunnsoppdragets organisering og i det operative og konkrete arbeidet som skal gjennomføres. Operativ gruppe foreslår at det etableres en medvirkningsgruppe med barn og unge som skal medvirke både på det strategisk og det operative nivået i samfunnsoppdraget. Etableringen av en medvirkningsgruppe er forankret i innspills- og dialogmøter med Barne- og ungdomsorganisasjoner, Barneombudet og i de kommunale Ungdomsrådene, og har også vært løftet fram som et ønske og forslag fra deltakere på de regionale innspillmøtene.⁶⁶ Barne- og ungdomsorganisasjonene snakker på vegne av store deler av barne- og ungdomsbefolkningen, også mange marginaliserte grupper. At de fleste lederne er ungdommer selv, ivaretar ungdomsperspektivet.

Organisasjonene ga i dialogmøtene uttrykk for et ønske om medvirkning i alle faser av samfunnsoppdraget. Dette for å kunne spille en aktiv rolle i utvikling, tilpasning og implementering av sentrale prinsipper og metoder for medvirkning i det videre arbeidet i samfunnsoppdraget. Slik vil barne- og ungdomsorganisasjonene kunne involveres i beslutninger om strategier og prioriteringer, og i utvikling av indikatorer for gode og treffsikre tilbud og tjenester. De vil kunne gi råd om og bidra til god og relevant metodikk for konkret medvirkning fra barn og unge i ulike faser. Ved å involvere organisasjonene aktivt, vil man også kunne gi direkte tilbakemeldinger og minske "gapet" mellom de unge og tjenestene som skal dekke deres behov. Det er viktig at medvirkningsgruppa har god geografisk representasjon. Det kan også sees hen til hvordan departementenes sammensetning av ungdomspanel ble gjort.

Funksjon: Medvirkningsgruppen skal bidra til reell medvirkning både på det strategiske og operative nivået. Medvirkningsgruppen kan være en ressurs både for eksisterende initiativer og ny organisering.

⁶³ Organisation for Economic Co-operation and Development - OECD (21.04.2024). [OECD Mission Lab](#). OECD

⁶⁴ Barnekonvensjonen. (1989) *Konvensjon om barnets rettigheter* (20-11-1989). Lovdata

⁶⁵ Både Barneombudet, BuDir, Redd Barna, LNU og andre har utviklet slike veiledere.

⁶⁶ LNU, Mental Helse Ungdom, Ungdom og Fritid, Redd barna, Unge funksjonshemmede. Kulturtanken, Kreftforeningen og Idrettsforbundet. Se del 5 for nærmere redegjørelse for dialogen med barne- og ungdomsorganisasjonene.

Viktige premisser i direkte medvirkning fra barn og unge i gjennomføringen av konkrete tiltak er at:

- barn og unge tydelig får kommunisert både form, omfang, formål og mulige konsekvenser av medvirkningen
- barn og unge fritt kan gi uttrykk for sine synspunkter og at disse tas på alvor
- barn og unge får tydelige tilbakemeldinger på hvordan innspill blir brukt, og resultater av medvirkningsprosessen
- barn og unge kan evaluere medvirkningsprosessen, og det dokumenteres hvordan medvirkning er ivarettatt i utviklingen av tilbudet
- medvirkningsprosessene er tilpasset barn og unges alder og utviklingsnivå. Det innebærer å tilrettelegge både språklig, praktisk og fysisk slik at det oppleves som trygt å delta.

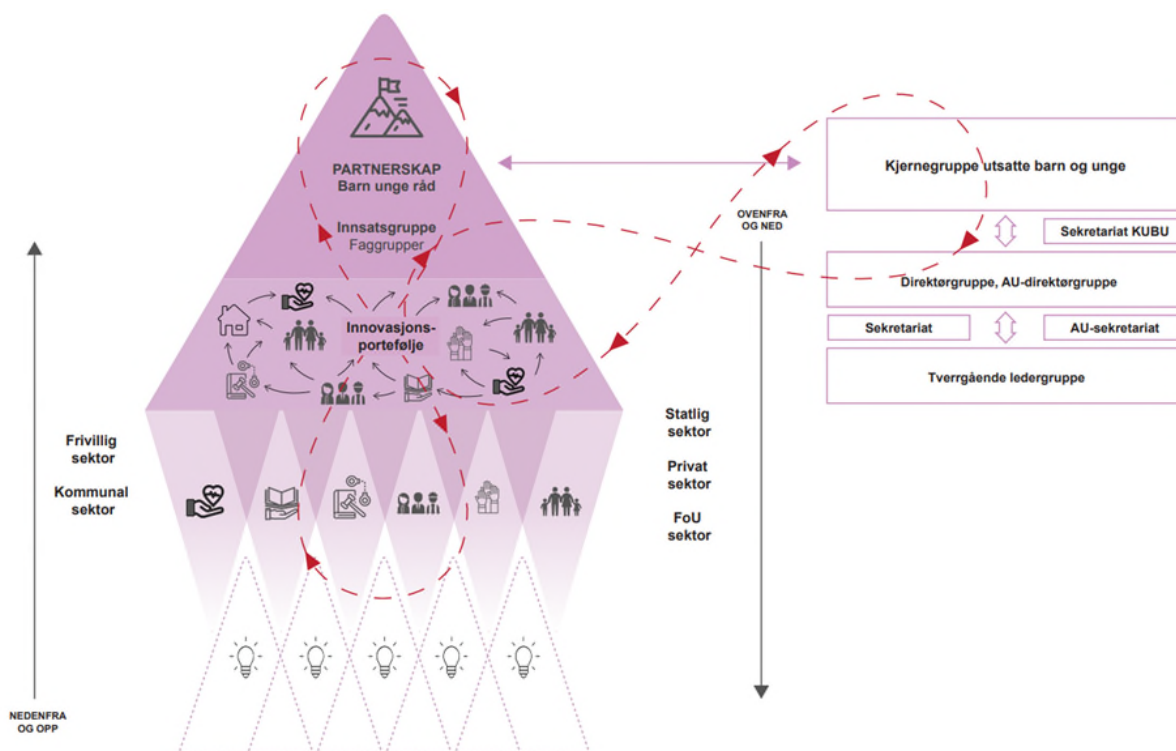
En medvirkningsgruppe krever god og tett oppfølging, fortrinnsvis fra innsatsgruppen.

Ressurs- og faggrupper

Det anbefales å etablere ressurs- og faggrupper for å dekke kompetansebehov på sentrale områder. Disse gruppene opprettes ved behov og er tidsavgrenset. Det kan også være nødvendig å etablere avgrensede oppdrag innenfor samfunnsoppdraget, hvor det kobles på kompetanse-, forsknings- og innovasjonsmiljøer. Eksempler på kompetanseområder som det vil være behov for å dekke: Regelverks- og tilskudds gjennomgang, innovasjon og eksperimentering og innovasjons- og forskning.

Ved opprettelse må partnerskapet gi ressurs- og faggruppene et mandat for arbeidet. Sammensetningen kan med fordel være tverrfaglig for å respondere og finne løsninger på faktiske utfordringer og problemer man møter underveis. Dette vil være i overensstemmelse med OECD Mission Action Labs råd og kunnskap.

Figur 5: Forslag til organisering og innsatser relevant for samfunnsoppdraget med læringsløyper⁶⁷

⁶⁷ Figuren er utviklet av DOGA i samarbeid med operativ gruppe.

3.3 - Forutsetninger for vellykket implementering

Indikatorutvikling, evaluering og dokumentasjon

Det er første gang målrettet samfunnsoppdrag anvendes som et virkemiddel i en norsk kontekst. Gode løsninger for barn og unge vil kreve systeminnovasjon og koordinering på flere samfunnsområder. Det er derfor viktig å dokumentere resultater fra prioriterte innsatser, og at utvikling av evalueringsverktøy med målbare indikatorer både på individ-, organisasjons- og systemnivå prioriteres.

En viktig forutsetning for å vite om vi lykkes med innsatsen, er å ha gode indikatorer til de ulike målene og delmålene. Eksisterende indikatorer kan informere arbeidet og bidrar til at vi kan utnytte informasjon i allerede eksisterende tidsserier og undersøkelser. Men for mange av målene er det per i dag ikke utviklet indikatorer som gjør det mulig å måle måloppnåelse. Derfor bør indikatorutvikling være en prioritering i implementeringen av dette målrettede samfunnsoppdraget.

Det er behov for gode indikatorer som fremmer samarbeid og felles innsats for å øke inkludering av barn og unge. Det er mange indikatorer innenfor en sektor, men her er det nødvendig å utvikle nye og felles indikatorer. Særlig er det nødvendig å utvikle indikatorrammeverk som tydeliggjør sammenhenger mellom indikatorer på tvers av tjenester. Det er behov for å etablere noen fellesindikatorer som fremmer tverrsektorielt samarbeid og gir felles nyttig kunnskap til god forvaltning av samlet velferdsbudsjett. Det må etableres en 0-punktsmåling som vil gi klare indikasjoner på om utviklingen går i riktig retning. Det er behov for å utvikle indikatorer, både på kort og lang sikt, for å måle effekten av tiltak som etableres og utvikles på området, og samfunnsoppdragets samlede måloppnåelse. Indikatorene må være tilstrekkelig robuste for å skille endringer fra konjunkturedringer og endringer i regelverk og rettigheter.

Det er behov for å ha en samlet oversikt over hvilke data som allerede foreligger, og deretter vurdere innhenting og utvikling av eksisterende datagrunnlag samt nødvendige supplement. Særlig gjelder dette data om de yngste aldersgruppene, der datagrunnlaget er svært begrenset. Som grunnlag for solide og forskningsbaserte analyser på området er det behov for mer, systematisk innsamling og tilrettelegging for deling av data, og en samordnet datainfrastruktur. Dette understøttes både av ekspertgruppen om barn i fattige familier, ekspertgruppen om betydningen av barnehage, skole og SFO for sosial utjevning og sosial mobilitet og BarnUnge21-strategien.⁶⁸ Dette vil gi oss kunnskap om barns utvikling og bedre muligheter til å utvikle gode og målrettede tiltak for barn og unge.

Portefølje for systematisk utprøving, innovasjon og forskning

Forskning, eksperimentering, utvikling og innovasjon er viktig for å håndtere endringene som må til for å nå målene i samfunnsoppdraget. Forsknings- og innovasjonsmiljøer vil være viktige i gjennomføring av samfunnsoppdraget. Transformerende samfunnsoppdrag må ha en bred portefølje av virkemidler som gir muligheter for eksperimentering og pilotering og på den måten fremme innovasjon og nyskaping på tvers av sektorer og forvaltningsnivå. Innsats rettet mot barn og unge må bygge på et solid kunnskapsgrunnlag. Det er behov for utvikling av ny kunnskap, og endringer må følges opp med forskning (følge- og implementeringsforskning), læringsløyper og kunnskapsoverføring.

⁶⁸ Ekspertgruppe om barn i fattige familier. (17.10.2023). [En barndom for livet - Økt tilhørighet, mestring og læring for barn i fattige familier.](#); Ekspertgruppen om betydningen av barnehage, skole og SFO for sosial utjevning og sosial mobilitet. (15.02.2024). [Et jevnere utdanningsløp - Barnehage og skole/SFO som innsats mot ulikhet blant barn.](#); Norges Forskningsråd. (03.02.2021) [Ut av blindsonene - Strategi for et samlet kunnskapsløp for utsatte barn og unge.](#)

Operativ gruppe anbefaler at samfunnsoppdragets porteføljetilnærming inkluderer pågående aktiviteter og initiativer i hele bredden av virkemiddelapparatet, direktorater mv. Gjennom dette vil effektene av samfunnsoppdraget bli større, og samfunnsoppdraget vil få den nødvendige kraften som kjennetegner vellykkede samfunnsoppdrag.

Finansiering

Finansiering er en viktig forutsetning for å lykkes med samfunnsoppdraget. Finansieringssystemene må kunne frigjøre, kanalisere og prioritere de ressursene som trengs for å nå målene.⁶⁹ Styring av midler til gjennomføring av porteføljen er viktig. Hovedvekten av midlene til forskning, utvikling og innovasjon ligger i det ordinære virkemiddelapparatet. Også midler fra de eksisterende strukturene må kunne benyttes for å iverksette samfunnsoppdraget. Operativ gruppe har foreslått i sitt budsjettforslag at det settes av 100 mill. kroner årlig til å etablere en portefølje for systematisk utprøving, innovasjon og forskning, som gir rom for en bred portefølje av virkemidler som gir muligheter for eksperimentering og pilotering, og på den måten fremme innovasjon og nyskaping på tvers av sektorer og forvaltningsnivå (se vedlegg 7).

Dialog og medvirkning

For å lykkes med samfunnsoppdraget er det helt nødvendig å forankre samfunnsoppdraget bredt i samfunnet, og legge til rette for mobilisering og samarbeid med et mangfold av aktører og sektorer. Det blir derfor viktig å legge til rette for dialog og medvirkning. Operativ gruppe anbefaler at det etableres (faste) felles møteplasser og arenaer for alle relevante aktører fra offentlig sektor, næringsliv, arbeidslivets parter, frivillighet, barne- og ungdomsorganisasjonene, UH og FoU-sektor. Slike arrangementer kan arrangeres i samarbeid med andre aktører, både fra privat, offentlig eller frivillig sektor. For eksempel ble oppstartskonferansen for innspillsprosessen for samfunnsoppdraget arrangert i samarbeid med Æra, og finansiert av flere aktører som står bak 'Null unge utenfor' initiativet.⁷⁰ Tidlig i designfasen inviterte Abelía til en konferanse for å utforske samarbeidsmulighetene for å oppnå inkludering av barn og unge.⁷¹

Evaluering av samfunnsoppdraget

En viktig oppgave i gjennomføringen av målrettede samfunnsoppdrag er å legge til rette for kontinuerlig monitorering og evaluering.⁷² Ved å lære av erfaringer som gjøres underveis, er det mulig å ta raske avgjørelser og justere kursen underveis og å få systematisk og forskningsbasert kunnskap om hva som fungerer og ikke fungerer. Innsatsgruppen vil ha ansvaret for å initiere og følge opp dette arbeidet. For å vite om implementeringen av det målrettede samfunnsoppdraget gjennomføres etter planen, eller om det er grunn til å endre planer underveis, er det viktig å legge til rette for systematisk datainnsamling, analyse og vurdering. Følgeforskning, eller lærende evalueringer, kan være nyttig for å kunne tilbakeføre kunnskap og forbedre prosesser innenfor de ulike nivåene i transaksjonsmodellen (personlig, praksis, system). Det er viktig å sikre at gjennomføringen av samfunnsoppdraget kan følges fortløpende slik at både effekt og nytte av de ulike innsatsene kan monitoreres. Det vil gjøre det mulig å lære, gjøre tilpasninger og optimalisere gjennomføringen over tid.

⁶⁹ Normann, H., L. Scordato, E. Solberg, T. Thune og P. Koch (2022): Målrettede samfunnsoppdrag i Norge. NIFU Rapport (2022-7)

⁷⁰ Null Unge Utenfor (15.02.2024) Om NUU

⁷¹ Abelía (15.02.2024) Program – Felles innsats for inkludering av barn og unge

⁷² Normann, H., L. Scordato, E. Solberg, T. Thune og P. Koch (2022): Målrettede samfunnsoppdrag i Norge. NIFU Rapport (2022-7): 48

Del 4 - Tiltak og innsatser

Del 4 - Tiltak og innsatser

Denne delen beskriver noen av de pågående eller avsluttede innsatsene som er relevante for samfunnsoppdraget.

4.1 – Statens samarbeid for utsatte barn og unge

Kjernegruppe for utsatte barn og unge (KUBU)

Kjernegrupper er en ny arbeidsform som opprettes på områder som preges av komplekse og gjenstridige samfunnsproblemer og der gjennomføring av politikk forutsetter høy grad av samordning. Modellen er utledet at «Ny strategi for departementsfellesskapet- Gode hver for oss. Best sammen» (2021-2025)". Organiseringen i kjernegrupper gjennomføres som en pilot som evalueres av DFØ og sluttrapporten kommer våren 2024. Etablering av en kjernegruppe av departementer for politikkområdet utsatte barn og unge skal bidra til at sektorpolitiske mål, verdier, aktiviteter, virkemidler og ressurser blir sett i sammenheng, prioritert, avveid og tilpasset til hverandre.

Det overordnede samfunnsmålet for KUBU er at utsatte barn og unge får nødvendig hjelp og oppfølging uavhengig av hvilken tjeneste eller forvaltningsnivå som er ansvarlig.⁷³ Det er en ambisjon at kjernegruppen skal bidra til bedre samhandling og koordinering mellom departementene, og med andre relevante aktører både når det gjelder utviklingen av ny politikk og implementering av politikken. Kjernegruppen skal være en permanent arena for interdepartementalt samarbeid om utsatte barn og unge.

Departementene som inngår kjernegruppen for utsatte barn og unge er Barne- og familiedepartementet, Kunnskapsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet, Kultur- og likestillingsdepartementet og Kommunal- og distriktsdepartementet.

KUBU ledes av kollegiet som består av toppledere, dvs. departementsråder og ekspedisjonssjefer i de deltagende departementene. Videre har KUBU et sekretariat bestående av saksbehandlere i departementene, og arbeidet understøttes av et etatssamarbeid.

Etatssamarbeidet

I 2022 fikk 13 etater i oppdrag å støtte opp om departementenes kjernegruppe for utsatte barn, unge og deres familier. Etatene skal utvikle nye arbeidsformer for å løse de tverrsektorielle samarbeidsutfordringene som arbeidet med sammensatte, utfordrende samfunnsoppgaver krever. Hovedoppdraget er å utvikle og etablere en ny måte for staten å håndtere komplekse utfordringer på. Denne utviklingen skjer både som et arbeid i seg selv og gjennom oppdrag på områder som krever mer systematisk utvikling og innovasjon.

Det overordnede samfunnsmålet med samarbeidet er at utsatte barn, unge og deres familier får nødvendig hjelp og oppfølging, uavhengig av hvilken tjeneste eller forvaltningsnivå som er ansvarlig. Staten skal samordne og tilrettelegge sine innsatser og tiltak slik at det er enklere for kommuner og fylkeskommuner å bygge tverrfaglige lag rundt det enkelte barn og deres familie.

⁷³ Buudir (29.02.2024) [Staten samarbeider om innsats for utsatte barn og unge | Buudir](#)

Deltakere i etatssamarbeidet er Arbeids- og velferdsdirektoratet, Barne-, ungdoms og familiedirektoratet, Direktoratet for e-helse, Folkehelseinstituttet, Helsedirektoratet, Husbanken, Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, Kriminalomsorgsdirektoratet, Medietilsynet, Politidirektoratet, Sekretariatet for konfliktrådene, Statped og Utdanningsdirektoratet. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet leder samarbeidet.

4.2 - Partnerskap for radikal innovasjon – KS

KS Partnerskap for radikal innovasjon (PRI) ble etablert av kommunal sektor i 2020, fordi det finnes samfunnsutfordringer som er for komplekse for den enkelte kommune eller fylkeskommune å løse alene. Ungt utenforskap er én av samfunnsutfordringene KS PRI jobber med. KS PRI angriper kjente utfordringer på nye måter ved hjelp av kartlegging av rotårsaker, tverrsektorielt samarbeid, eksperimentering og systeminnovasjon.⁷⁴

Det haster med å få til et taktskifte i innovasjonsarbeidet. Småskrittsinnovasjoner er ikke tilstrekkelige for å løse de komplekse samfunnsutfordringene. Radikal innovasjon innebærer å få til mer dyptgripende endringer i systemene og måten tjenester utformes og leveres på. KS PRI inngår i samarbeid med aktører på tvers av fagfelt, sektorer og forvaltningsnivåer. Ved å mobilisere ressurser fra hele samfunnet – med ulik bakgrunn, erfaring og kompetanse – identifiseres løsningene som sikrer innbyggerne og kommunens behov også i fremtiden. Det overordnede målet er å skape velferd på nye måter, som kommer samfunnet og den enkelte innbygger til gode. For å skape radikale innovasjoner gjennom systeminnovasjon og transformasjon jobber KS PRI med koordinerte innsatser på flere nivåer og fra forskjellige perspektiver. Dette gjøres gjennom en porteføljetilnærming med hovedprosjekter, delprosjekter og aktiviteter.

4.3 - Kommunenes strategiske forskningsorgan (KSF)

Kommunene står ovenfor komplekse utfordringer og store omstillingsbehov, som krever et kraftfullt forsknings- og innovasjonsløft. HelseOmsorg21-rådet fremmet i 2019 en forskningsinfrastruktur for kommunene med sin rapport Kommunenes strategiske forskningsorgan (KSF).⁷⁵ Ordningen skal også ses i sammenheng med KDs bevilgning til Forskningsrådet til finansiering av forskning og innovasjon rettet mot kommunale helse- og omsorgstjenester.

Et bredere kunnskapsgrunnlag vil bidra til bedre kommunal planlegging og utvikling, med prioritering og utvikling av helhetlige løsninger på tvers av tjenester, sektorer og forvaltningsnivåer. Kommunenes strategiske forskningsorgan (KSF) fikk midler over statsbudsjettet i 2024, og er en kunnskaps- og samarbeidsstruktur som har som formål å styrke grunnlaget for kunnskapsbaserte beslutninger og tjenesteutvikling i kommunene. KSF skal bidra til å samordne og prioritere kommunenes kunnskapsbehov, til mer kommunerelevant forskning, og til bedre spredning og bruk av forskning i kommunene. KSF bygger langsiktige samarbeidsstrukturer mellom små og store kommuner, forskningsmiljøer og andre aktører som understøtter kunnskapsutvikling i kommunene. Dette samarbeidet bidrar både til å utjevne forskjeller mellom kommuner og styrker forskning og utdanning som bidrar til å utvikle mer bærekraftige lokalsamfunn.

⁷⁴ Kommunenes sentralforbund (29.02.2024) [Partnerskap for radikal innovasjon - KS](#)

⁷⁵ Kommunenes sentralforbund (29.02.2024) [Kommunenes strategiske forskningsorgan](#)

4.5 - Porteføljer i Forskningsrådet

Forskningsrådet bidrar til kunnskapsberedskap, verdiskaping og omstilling ved å øke kvaliteten på forskningen gjennom egne og internasjonale konkurransearenaer. Det vil si at Forskningsrådet bidrar til løsninger hvor det er langsiktige utfordringer og tverrsektorielle kunnskapsbehov. Forskningsrådet har virkemidler som stimulerer til samspill mellom aktører fra ulike sektorer og gir råd om forsknings- og innovasjonspolitikken og prioriteringer i forskningssystemet.

Forskningsrådet har finansiert forskning om barn og unge innenfor temaer som velferd, sosial ulikhet, inkludering, tjenesteforskning, barnehage, skole og utdanning, arbeidsliv, integrering og helse – gjennom mange år.

Strategigruppa for BarnUnge21-strategien anbefalte å styrke forskningen gjennom et samordnet og langsiktig forsknings- og innovasjonsprogram. Som en oppfølging av dette økte BFD, KD og HOD bevilgningene til Forskningsrådet.⁷⁶ Denne økningen i bevilgningen fra de tre departementene øremerket oppfølgingen av BarnUnge21-strategien, ble av Forskningsrådet fulgt opp med en målrettet utlysning av midler til nye forskningsprosjekter som starter i løpet av 2024. I tillegg er det satt av midler til å etablere inntil tre nye forskningsentre for utvalgte profesjonsutdanninger innenfor temaet utsatte barn og unge. Det strategiske ansvaret for denne forskningsinnsatsen er lagt til Porteføljestyret for Velferd og utdanning (nytt porteføljestyre fra 1. januar 2024). Porteføljestyrets ansvarsområde gjør at det er særlig egnet til å forvalte forsknings- og innovasjonsinnsatsen rettet mot inkludering av barn og unge. I tillegg er Forskningsrådets innsats rettet mot profesjonsutdanningene lagt til samme porteføljestyre. Styret har tverrfaglig sammensetning, og med representanter fra kommune og næringsliv. For å følge opp en eventuell forsknings- og innovasjonsinnsats knyttet til samfunnsoppdraget, er det også aktuelt å samarbeide med bl.a. Porteføljestyret for helse og Porteføljestyret for innovasjon og Porteføljestyret for demokrati og internasjonale relasjoner.⁷⁷

4.6 - Livshendelse - Alvorlig sykt barn

Prosjektet "Livshendelse – Alvorlig sykt barn (ASB)" startet i 2020 og er et pågående tverrsektorielt samarbeidsprosjekt med Utdanningsdirektoratet, Statped, Helsedirektoratet, Direktoratet for e-helse, Arbeids- og velferdsdirektoratet, KS og Flekkefjord kommune. Prosjektet er rettet inn mot en av de syv prioriterte livshendelsene i digitaliseringsstrategien for offentlig sektor og bygger videre på arbeidet som ble gjort i 0-24 samarbeidet.⁷⁸ Prosjektet har som mål å utvikle metodikk for en tverrgående og brukerorientert tjenesteutvikling som sikret at barn og unge med sammensatte behov og deres familier skal oppleve å få et sømløst, forutsigbart og persontilpasset tilbud som gir nødvendig hjelp i hjemmet, på skolen og på fritiden.⁷⁹

Utfordringsbildet viser et fragmentert tjenestetilbud, som igjen fører til nedsatt livskvalitet, redusert mulighet for deltakelse i skole og arbeid. Så mange som 80% av foresatte oppgir at de har måttet gjøre store eller middels store tilpasninger i egen arbeidssituasjon grunnet deres barns funksjonsnedsettelse, og den samme andelen unge med sammensatte behov opplever at de i liten grad er tilfredse med livet.⁸⁰

I tillegg til at tjenestene er mer opptatt av å avgrense ansvar fremfor å finne løsninger med andre viser det seg også at informasjon om rettigheter og tjenester er også blitt påpekt som en utfordring, men gjennom medfinansieringsordningen fikk ASB i 2022 midler til et prosjekt titulert "Enklere tilgang til informasjon (ETI)" som skal forsøke å ta tak i denne utfordringen.⁸¹

⁷⁶ Barne- og familiedepartementet. (03.02.2022) *Forskningsstrategi for 2022-2026*. Regjeringen

⁷⁷ Forskningsrådet (28.02.2024) *Porteføljer*.

⁷⁸ Alvorlig sykt barn (21.02.2024) *Livshendelsen – Alvorlig sykt barn* ; Utdanningsdirektoratet (27.02.2024) *0-24-samarbeidet*.

⁷⁹ Alvorlig sykt barn (21.02.2024) *Livshendelsen – Alvorlig sykt barn*

⁸⁰ Design og Arkitektur Norge (2024) *Oppsummering av Stimulab-casen "Alvorlig sykt barn"*. Kunnskapsoppsummering

⁸¹ Design og Arkitektur Norge (2024) *Oppsummering av Stimulab-casen "Alvorlig sykt barn"*. Kunnskapsoppsummering

4.7 - DigiUng

Opprettelsen av DigiUng-samarbeidet ble gjort for å kunne samle og utvikle offentlige tjenester for ungdom på ett sted og ledes av Helsedirektoratet, Bufdir og Direktoratet for e-helse.⁸² Som tidligere presentert i rapportens kunnskapsgrunnlag og eksemplifisert gjennom BarnUnge21-strategien og "Livshendelser – Alvorlig sykt barn" eksisterer det blindsoner og mellomrom i informasjonen som gjør at man aktivt må innhente kunnskap fra flere forskjellige kilder for å oppnå et helhetlig bilde.⁸³

Gjennom kommunikasjonskanalen ung.no samles informasjon fra statlig, kommunal, frivillig og privat sektor på ett sted som er enkelt tilgjengelig for ungdom.⁸⁴ Samarbeidet har sitt lovmessige mandat i barn og ungdoms rett til aktiv medvirkning jf. Grunnlovens §104 og FNs barnekonvensjons artikkel 12 og har som mål å skape bedre kvalitet, mer relevante leveranser og tjenester, forenkle iverksettelsen av tiltak og overordnet sett øke tillitten til prosjekter i målgruppen.⁸⁵

Et resultat av samarbeidet er opprettelsen av et ungdomspanel som kommer med innspill inn mot det som utvikles og som publiseres. Målet er å skape aktiv brukermedvirkning ved å invitere ungdommene til å komme med innspill på løsningene og leveransene fra DigiUngs prosjekter. I første fase om hvilke behov som eksisterer, derav potensielle løsninger på disse utfordringene og til slutt i den avsluttende utviklingsfasen der løsningene blir testet ut. Når Ungdomspanelet blir brukt skapes det en forventning om at ungdommene er en likeverdig partner i diskusjoner og beslutninger som angår deres hverdagsliv, uavhengig av om dette gjelder digitalt eller fysisk. Per februar 2024 består Ungdomspanelet av 27 ungdommer i alderen 13-21 år med bakgrunn fra hele landet, fra ungdomsskolen, videregående og høyere utdanning og ca. 1/3 av ungdommene har flerkulturell bakgrunn, enten fra norske minoriteter og ungdommer som er født eller har foreldre fra land i Midtøsten, Sør-Amerika og Mellom- og Sør-Europa.⁸⁶

4.8 - Program for folkehelse

Satsingen (2017-2027) skal bidra til en langsiktig styrking av kommunenes arbeid med å fremme befolkningens helse og livskvalitet. Barn og unge, psykisk helse og rusforebygging er sentrale tema. Barn og unge er en prioritert målgruppe. Programmet er et samarbeid mellom Helsedirektoratet, Folkehelseinstituttet, HOD, KS. Det er blant annet en ambisjon om å virke samordnende for ulike nasjonale myndigheter ved å samle virkemidler og statlige føringer overfor kommunene.⁸⁷

En viktig del av programmet handler om innovativ og kunnskapsbasert tiltaksutvikling i kommunene. Helsedirektoratet, FHI og KS har en understøttende rolle på nasjonalt nivå, spesielt innen kompetanseutvikling.

Fylkeskommunene har en sentral rolle i programmet som mediator mellom nasjonale aktører, kommunene og forsknings- og utviklingsmiljø samt tilrettelegger for regionalt samarbeid gjennom blant annet regionale samarbeidsorgan eller andre arenaer. Nasjonale kompetansesentre har en understøtterolle i programmet. Sentrale barne- og ungdomsorganisasjoner samt representanter fra frivillig sektor er del av kompetansestøttearbeidet i programmet.

⁸² DigiUng (22.02.2024) [Dette er DigiUng](#)

⁸³ Norges Forskningsråd. (03.02.2021) [Ut av blindsonene - Strategi for et samlet kunnskapsløft for utsatte barn og unge.](#); Alvorlig sykt barn (21.02.2024) [Livshendelsen – Alvorlig sykt barn](#)

⁸⁴ DigiUng (22.02.2024) [Dette er DigiUng](#)

⁸⁵ Grunnloven. (1814) [Kongerikets Norges Grunnlov \(LOV-1814-05-17\)](#) Lovdata; Barnekonvensjonen. (1989) [Konvensjon om barnets rettigheter \(20-11-1989\)](#). Lovdata; DigiUng (Januar 2024) [Informasjon om DigiUngdomspanel](#). Presentasjon om DigiUng

⁸⁶ DigiUng (22.02.2024) [DigiUngdomspanel](#)

⁸⁷ Helsedirektoratet. (26.02.2024) [Program for folkehelsearbeid i kommunene](#).

Det er begrensede midler avsatt til forskning, manglende ressurser i kommunene til å gjennomføre effektevaluering og design av tiltakene. I midtveiseevalueringen fremheves særlig samarbeid mellom kommuner og FoU- og kompetansemiljø om evaluering som svært nyttig og at det er viktig å videreføre det i programmet.⁸⁸

Gjennom Program for folkehelsearbeid er det blitt etablert gode samarbeidsstrukturer med andre relevante statlige aktører og erfaringer fra programmet har blitt og kan bli brukt inn i andre nasjonale satsinger.

4.9 - Områdesatsinger

I enkelte byer og områder med konsentrasjon av levekårsutfordringer har staten og kommunene avtalebaserte langsiktige samarbeid gjennom områdesatsinger.⁸⁹ Områdesatsinger er et virkemiddel for å gjøre en ekstra innsats for tjenesteutvikling og bedre nærmiljøkvaliteter i levekårsutsatte områder. Staten har i dag avtaler med Oslo, Bergen, Drammen, Stavanger og Trondheim, Sarpsborg, Fredrikstad, Kristiansand og Skien. I 2024 vil staten inngå nye femårige avtaler om områdesatsinger i Larvik, Gjøvik, Halden, Indre Østfold, Tromsø, Stavanger og Trondheim.

Felles for områdesatsingene er at de skal bidra til en varig forbedring av tjenester og nærmiljøkvaliteter der behovene er størst. Det jobbes blant annet med:

- opprusting av bo- og nærmiljøer, møteplasser og kulturaktiviteter
- bedre integrering av innvandrere
- bedre resultater i grunnskolen
- å redusere frafallet i videregående skole
- å få flere i arbeid
- å minske kriminaliteten
- å styrke folkehelsen

Det er etablert samarbeidsavtaler mellom staten og kommunene. Kommunal- og distriktsdepartementet deltar i alle avtaler og koordinerer statens innsats i områdesatsingene. Departementer som er påkoblet arbeidet med områdesatsingene er Arbeids- og sosialdepartementet, Barne- og likestillingsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet, Klima- og miljødepartementet, Kunnskapsdepartementet og Kultur- og likestillingsdepartementet. Noen av disse departementene er også part i enkelte av avtalene. Flere direktorater deltar i områdesatsingene i noen byer og områder. Dette er Arbeids- og velferdsdirektoratet (og/eller NAV lokalt), Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse, Helsedirektoratet, Husbanken, Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, Miljødirektoratet og Utdanningsdirektoratet. Kommuner som har avtaler mottar tilskudd i avtaleperioden, hovedsakelig fra Kommunal- og distriktsdepartementet.

Områdesatsingene er en ekstrainsats for innovasjon, tjenesteutvikling, jobbskaping og fysiske og sosiale nærmiljøkvaliteter. Områdesatsingene skal ikke erstatte ordinær drift i kommunene.

⁸⁸ Gotaas, Nora, Bergsli, Heidi og Ole Andreas Danielsen (2022): *Midtveisevaluering av Program for folkehelsearbeid i kommunene 2017-2027*. By- og regionforskningsinstituttet NIBR 2022:05. ISBN 978-82-8309-364-3

⁸⁹ Kommunal- og distriktsdepartementet (15.02.2024) *Områdesatsninger*. Regjeringen

4.10 - Regionale innsatser

Det er gjennomført og pågår ulike regionale innsatser med mål om å bidra til løsninger for å forebygge og redusere ungt utenforskap. Eksempler på dette er:

- **Møre og Romsdal 2025 – nullvisjon for utenforskap (pågående).** Satsingen har som mål å "arbeide for koordinering av forebyggende innsatser for systemendringer som kan bidra til å redusere utenforskap – definert som unge mellom 16-24 år som er utenfor skole, utdanning og/eller arbeid i Møre og Romsdal". Møre og Romsdal fylkeskommune er ansvarlig.
- **Fellesløft Trøndelag – ungt utenforskap (pågående).** Satsingen har som mål å "forebygge og redusere utenforskap i Trøndelag fylkeskommune". Satsingen skal finne løsninger for tverrsektorielt og tverretattlig samarbeid, utforske nye måter å jobbe på og bygge på ny forskning og stimulere til nye og innovative prosjekter i vår region og støtte opp under det gode arbeidet som gjøres i Trøndelag. KS Trøndelag er ansvarlig.
- **Alle. Sammen. Ung inkludering i Nordland (pågående).** Har som mål at "barn og unge skal ha gode oppvekst-vilkår i hele Nordland. Unge i Nordland skal møte helhetlige og samordnede tjenester. Samiske unge skal kunne delta i samfunnet på egne språklige og kulturelle premisser. Barn og unge voksne med funksjonsnedsettelse skal ha like muligheter til utdanning, arbeid og deltakelse." Nordland fylkeskommune er ansvarlig.
- **Ung inkludering i Kongsvingerregionen** har vært et regionalt treårig prosjekt (2020-2023) med forpliktende kommunestyrevedtak i seks kommuner. Prosjektet har vært banebrytende og innovativt og fremfor å se mangler, tatt utgangspunkt i hvor man lykkes. Satsingen har blant annet hatt som mål å styrke samhandlingen på tvers mellom arbeidsliv, utdanning og helse med fokus på sårbare livsfaser og overganger, og å finne løsninger innenfor dagens regelverk og virkemidler.
- **Ung support i Agder**, er et pågående innovasjonsprosjekt finansiert av Forskningsrådet og skal bidra til kunnskapsutvikling innenfor en helhetlig levekårssatsing på Agder. I prosjektet samarbeider Agder fylkeskommune med forskningsinstituttet NORCE, NAV regionalt og kommunalt og med kommuner om forskning og utviklingsarbeid. Prosjektet skal gi ny kunnskap om ungt utenforskap - og om effekten av tett, personlig og langvarig oppfølging av ungdom som er i risikosonen.
- **Innbyggernes modell** i Trondheim er en del av den nasjonale "Pilot for programfinansiering i 0-24" om bedre samordning og helhet i tjenestene for utsatte barn og unge, Trondheim kommune har gjennom "innbyggernes modell" valgt å utvikle og teste ut nye samhandlingsmodeller i nært samarbeid med innbyggerne. Innbyggernes modell forutsetter også samarbeid mellom flere enheter internt i kommunen, i tillegg til samarbeid med politiet og frivillige organisasjoner. NTNU har siden 2021 forsket på dette innovasjonsprosjektet og resultatene publiseres i en egen forskningsrapport våren 2024.

Del 5 - Mobilisering og involvering

Del 5 - Mobilisering og involvering

Operativ gruppe presenterte en plan for mobilisering og involvering 12. juni og presenterer her hvordan denne delen av oppdraget ble gjennomført (se vedlegg 5).

5.1- Involvering av barn og unge

Barn og unges medvirkning er helt sentralt i samfunnsoppdragets mandat, og gode og tilpassede innspills- og medvirkningsprosesser må derfor utformes og tilpasses de ulike i fasene av oppdraget. Her presenteres hvordan barn og unge har medvirket i utformingen av samfunnsoppdraget i designfasen. Det er tatt noen særskilte initiativer for å involvere barn og unge i prosessen. Ungdomsråd fra kommunene der vi gjennomførte innspillmøter rundt om i landet ble spesielt invitert – og vi arrangerte egne møter med ledere av barne- og ungdomsorganisasjonene.

Tidlig i prosessen ble det tatt initiativ til et møte med Barneombudet for å få deres vurdering av hvordan samfunnsoppdraget best kunne sikre god og relevant medvirkning, i designfasen og i gjennomføringen av samfunnsoppdraget. Deres råd var å bruke eksisterende nettverk av barne- og ungdomsorganisasjoner i designfasen. Barne- og ungdomsorganisasjonene snakker på vegne av store deler av barne- og ungdomsbefolkningen, også for mange barn i utsatte og marginaliserte posisjoner. Gitt tidsrammen, var det ikke kapasitet til å tilrettelegge for medvirkning fra barn spesielt. Medvirkning og involvering fra barn og unge ble i denne fasen fulgt opp gjennom å invitere ledere og medlemmer av barne- og ungdomsorganisasjonene. De ga innspill til mål og delmål, og til hvordan barn og unge kan sikres reell medvirkning i samfunnsoppdragets implementeringsfase. I tillegg til Barneombudet deltok ledere fra fra følgende barne- og ungdomsorganisasjonene på dialogmøter i oktober 2023 og januar 2024::

- Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU)
- Ungdom og Fritid
- Norges idrettsforbund
- Mental Helse Ungdom
- Redd Barna
- Unge Funksjonshemmede

Følgende tre spørsmål ble stilt på møtene:

- *Hva skal til for å inkludere alle barn og unge i samfunnsliv, utdanning og arbeidsliv, ti år frem i tid?*
- *Hvordan kan barn og unge kan/må involveres for å nå dette målet?*
- *Hva er de største driverne/utfordringen(e)/mekanismene som vanskeliggjør inkludering/skaper og opprettholder utenforskap?*

Organisasjonene mente de burde vært med fra starten av i formuleringer og avklaringer rundt mål og delmål. De hadde innspill til hovedmål og delmål, og de foreslo å etablere et medvirkningsnettverk.

5.2 - Digitale innspill

Forskningsrådet etablerte tidlig i prosessen en nettside med oppdatert informasjon om designfasen for samfunnsoppdraget.

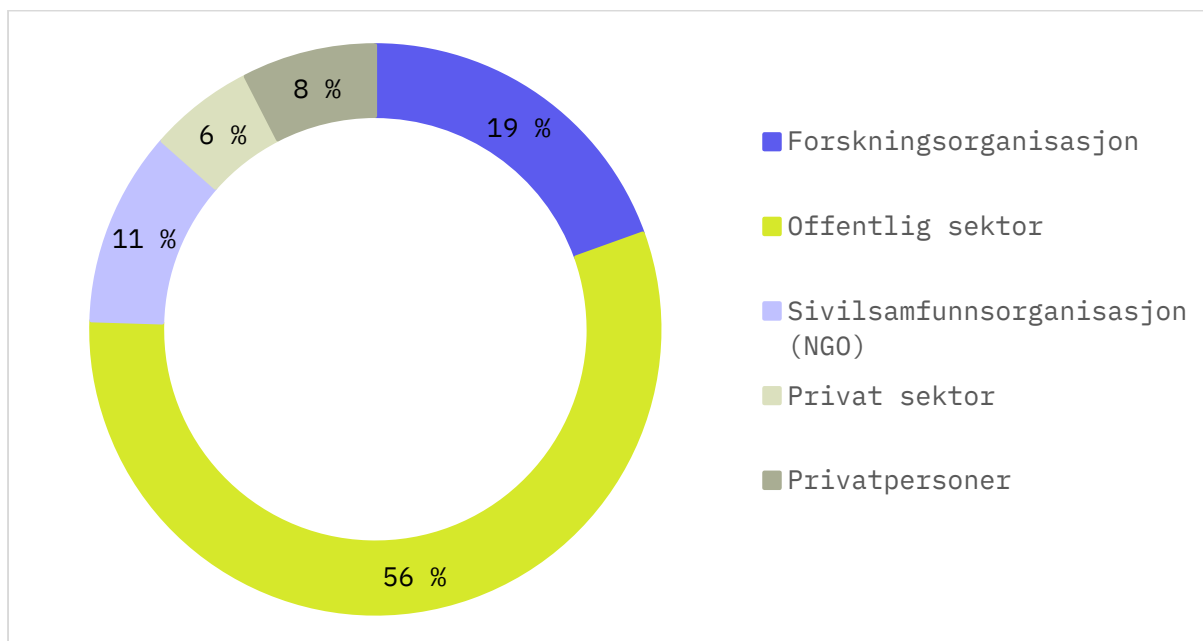
I startfasen av prosessen ble det etterspurt muligheten for å gi skriftlige innspill via nettsiden, samt nyhetsbrev hos deltakende virksomheter i operativ gruppe. De som sendte inn innspill ble bedt om å svare på følgende spørsmål:

- *Hvis vi ser ti år frem i tid, til 2033, hva er det viktigste vi som samfunn har fått til for å få barn og unge ut av utenforskap?*
- *Hvordan kan du eller din virksomhet bidra til å nå målet?*

Operativ gruppe mottok totalt 156 innspill fra privatpersoner, virksomheter i offentlig og privat sektor, organisasjoner og fra forskningsorganisasjoner og flere. Innspillene tok for seg temaer som viktigheten av forebygging og tidlige tiltak for å unngå at utenforskap oppstår, refleksjoner rundt viktigheten av tverrsektorielt samarbeid og skolens viktige rolle. I tillegg var det flere innspill om verdien av kultur og frivillige organisasjoner. Flere innspill gikk på viktigheten av forskning og det å ha et godt kunnskapsgrunnlag. Forskningsmiljøer, organisasjoner og andre aktører ga også uttrykk for en forventning og ønske om å bidra inn i utviklingen og gjennomføringen av samfunnsoppdraget.

Innspillene bidro til å understreke utfordringene og inngår som en del av kunnskapsgrunnlaget for anbefalingene våren 2024. En sammenstilling av de skriftlige innspillene er publisert på Forskningsrådets nettsider.

Figur 6: Fordelingen av de skriftlige innspillene differensiert på sektor

I innspillene til hvor vi står om ti år er det mange som på ulike måter understreker hvor viktig det er å jobbe forebyggende, samtidig som vi evner å fange opp og hjelpe barn og unge som står utenfor og inn i utdanning og arbeid. For å klare å få til å inkludere, og å fange opp de som er i risiko, eller som allerede har det vanskelig, var det mange faktorer som ble foreslått forbedret.

Oppsummering av de skriftlige innspillene

Barns rettigheter

- Barnekonvensjonen: Vi må sørge for at Barnekonvensjonen blir fullstendig implementert i alle deler av samfunnet for å beskytte barns rettigheter.
- Vi må anerkjenne barn som selvstendige rettighetshavere og sikre at deres rettigheter blir respektert og ivaretatt
- Styrke barneretten, slik at barn blir selvstendige rettighetshavere.
- Sikre at barn i "systemet" får sine rettigheter, inkludert tilgang til skole.

Kunnskap

- Prioritere forskning av høy kvalitet.
- Prioritere rettsvitenskapelig forskning om barns rettigheter.
- Forskning og tiltaksutvikling skjer i tette partnerskap mellom forskere, praksisfeltet og brukere.
- Langvarige forskningsprosjekter som gir presis kunnskap om hvordan vi kan forebygge utenforskap.
- Kunnskap om hvilke forhold som medfører at unge faller ut av utdanningsløp og arbeidslivet.
- Samle gode registerdata.
- Utvikle evidensbaserte tiltak.
- Gi et godt forskningsbasert tilbud i skolen.

Forebygging – kriminalitet – psykisk helse

- Behov for tidlig og målrettet innsats for å forebygge utenforskap og inkludere de som allerede har falt ut.
- Skape et samfunn som verdsetter mangfold og inkludering.
- Skape et inkluderende og likestilt samfunn med samarbeid og demokratisk deltakelse.
- Oppmuntre til deltakelse i fritidsaktiviteter og demokratiske fellesskap.
- Fremme robusthet hos barn og unge.
- Utjevne sosiale ulikheter og tilrettelegge for inkludering i barnehager og grunnskoler.
- Styrke helsetjenester og redusere stigma rundt psykisk helse.
- Anerkjenne diskrimineringen funksjonshemmede og kronisk syke barn opplever.
- Forebygge kriminell atferd: Utsatte barn har en større risiko for å bli dratt inn i kriminelle miljøer..
- Kontroll med narkotikasalg for å bekjempe kriminalitet.
- Evaluere og endre straffesystemet for unge lovbrøyttere.

Familie, nærmiljø og frivillighet

- Å skape trygge og sunne oppvekstmiljøer, både fysisk og psykisk, er avgjørende for barns velvære og inkludering.
- Familier ut av fattigdom: Det er essensielt å løfte familier ut av fattigdom for å sikre barns rettigheter og muligheter.
- Sikre trygg og stabil boligsituasjon.
- Prioritere nærmiljø og familie som viktige faktorer i oppveksten.
- Prioritere deltakelse i samfunnsliv og demokrati for alle.
- Lettere tilgang til informasjon om fritidsaktiviteter.

Systemforbedringer

- Forbedre tverrsektorielt samarbeid ved at helse-, arbeidslivs-, velferds- og utdanningssektoren samvirke bedre og finne nye måter å samarbeide på.
- Inkluderende og likestilt samfunn: Vi må arbeide for et samfunn preget av samarbeid, medborgerskap, demokratisk deltakelse og sosial bærekraft.
- Prioritere barns deltakelse og lytte til deres synspunkter.
- Samordne styringsdokumenter og lover.
- Endring av systemnivå for å sikre like tilganger til viktige tjenester uavhengig av sosioøkonomisk status.
- Fremme empati og toleranse gjennom generasjonsmøter.
- Oppfylle bærekraftsmål 1 om å redusere barn og unge som vokser opp i fattigdom gjennom tilpassede tjenester.
- Tilby alternative utdanningsmuligheter og alternative møteplasser.

Utdanning

- Flere unge som fullfører videregående opplæring: Å øke andelen unge som fullfører videregående opplæring er en indikator på vellykket inkluderingsarbeid og gir dem en plattform for videre inkludering i arbeidslivet og høyere utdanning.
- Styrke kompetansen til de som arbeider med barn i barnehager og skoler.
- Øke kravene til læreres kompetanse, spesielt for barn med særlige behov.
- Opprette flere friskoler med statstilskudd.
- Fremme samarbeid og inkludering i skoler.
- Revurdering av karaktersystemet for å redusere utenforskap.
- Bedre karriereveiledning og rådgivning i utdanningssystemet.
- Redusere prestasjonspresset. Identifisere og utvikle alles styrker og evner.
- Vi må tilrettelegge for læring og inkludering i barnehager og grunnskoler for å utjevne forskjeller.

- Gratis barnehage og SFO.
- Store forbedringer i hele utdanningssystemet, herunder økt bemanning i barnehage og skole og lærere med lærerutdanning i alle fag og kunnskapsområder.
- Verdsette praktiske talenter og tilrettelegge for dem.
- Lærlingeplasser og sikre lærlingene trygge rammer.
- Verdsette praksis og frivillig innsats på linje med arbeidserfaring.

Arbeid

- Et arbeidsliv som har plass til alle uansett funksjonsnedsettelse.
- Kommunene har en ungdomsgaranti som gir unge en rett til arbeid, praksis, utdanning eller opplæring med mål om fast jobb i arbeidslivet.
- Legge til rette for at unge kan få en fot innenfor arbeidslivet hvor de kan jobbe i et inkluderende miljø og oppleve mestring og tilhørighet.

Innspillene kan leses i sin helhet på Forskningsrådet nettside for samfunnsoppdraget.

5.3 - Mobiliserings- og innspillsmøter

I perioden november 2023 til januar 2024 ble det gjennomført en rekke mobiliserings- og innspillsmøter flere steder i landet for å få innspill til hvilke mål samfunnsoppdraget burde ha.

Krafttak for inkludering - konferanse på Grorud Samfunnshus

Innspillsprosessen startet med en åpningskonferanse på Grorud samfunnshus den 2. november. Regjeringen var representert ved Barne- og familieminister Kjersti Toppe og av statssekretærer fra tre av styringsgruppens departementer, henholdsvis Barne- og familiedepartementet (BFD), Kultur- og likestillingsdepartementet (KUD) og Helse- og omsorgsdepartementet (HOD). Forskningsrådet, som leder av operativ gruppe, var også representert av administrerende direktør Mari Sundli Tveit. Se vedlagte program, vedlegg 3.

Konferansen ble arrangert i samarbeid med kommunikasjonsbyrået Æra bygget på deres prosjekt Utenforfloken.⁹⁰ Konferansen samlet nærmere 160 personer til gruppediskusjon om viktige elementer rundt inkludering av barn og unge langs samfunnsoppdragets tre sfærer; arbeidsliv, utdanning og samfunnsliv. På hver gruppe deltok ungdom som observatører. I gruppearbeidet deltok representanter fra forskning, offentlig privat og frivillig.

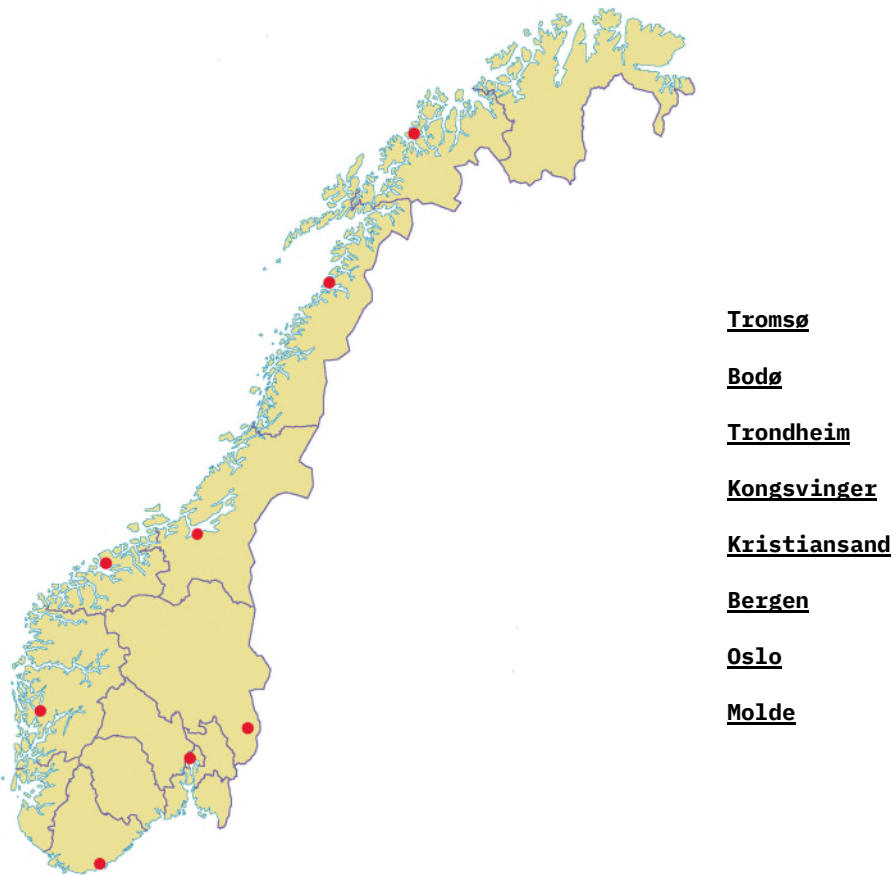
Regionale mobiliserings- og innspillsmøter

Etter oppstartskonferansen ble det gjennomført til sammen ni mobiliserings- og innspillsmøter, hvorav syv fysiske og to digitale, der til sammen 809 påmeldte. Møtene i Kongsvinger, Molde og Kristiansand ble arrangert som del av større regionale konferanser og med bakgrunn i dette var påmeldingen til disse innspillsmøtene litt høyere enn de operativ gruppe selv arrangerte. Til sammen har vi beregnet deltakelse fra om lag 800 personer på de ulike innspillsarenaene som ble arrangert.

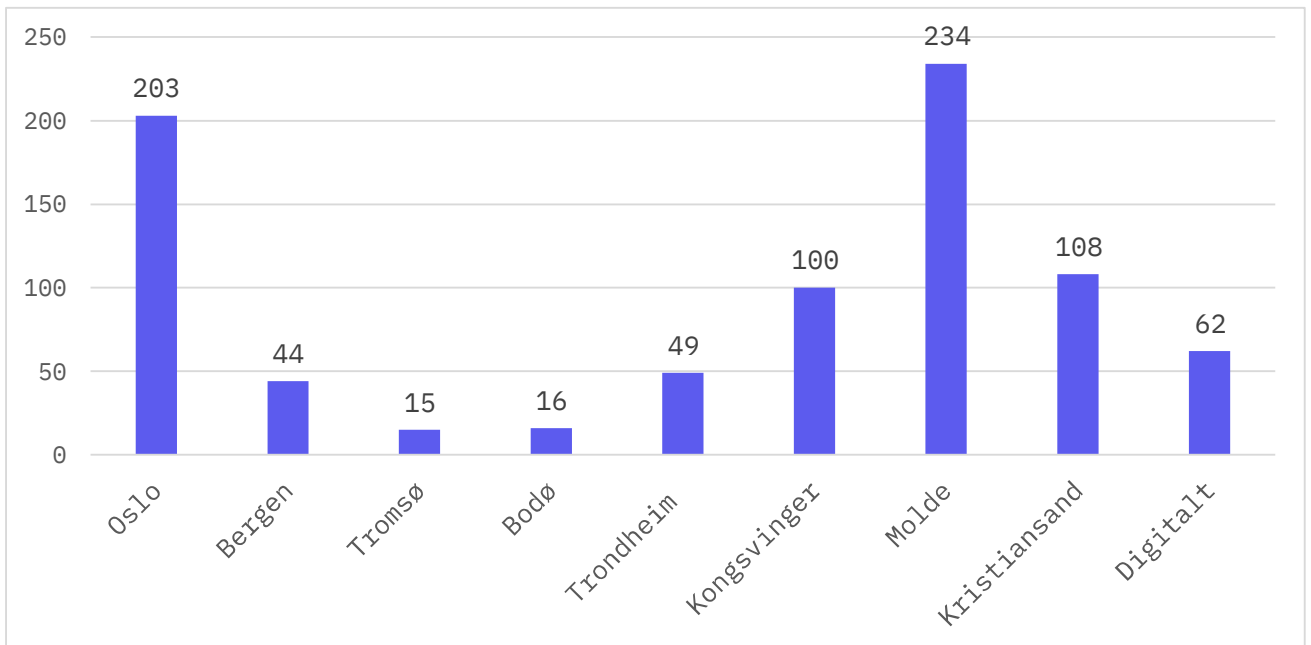
På innspillsmøtene i Trondheim og Molde deltok ungdommer fra de kommunale ungdomsrådene. Alle ungdomsrådene i Oslos bydeler var invitert i til å gi sine innspill inn i prosessen, men det ble kun arrangert møte med ungdomsrådet i bydel Grorud den 17. januar 2024, da resten av forespørslene om deltagelse ikke ble besvart fra de resterende ungdomsrådene. Oppmøtet fra møte med ungdomsrådet fra bydelen ble inkludert i tallmateriale for innspillsmøtene inn under "Digitalt".

⁹⁰ Null Unge Utenfor er en nullvisjon for ungt utenforskap. Arbeidet med nullvisjonen startet som en del av prosjektet Utenforfloken, hvor 21 aktører fra privat, frivillig og offentlig sektor jobbet sammen fra høsten 2020 til våren 2021 for å finne nye løsninger for å forebygge ungt utenforskap. For informasjon om initiativet: [NUU – Null Unge Utenfor](#)

Figur 7: Oversikt over innspillsmøter

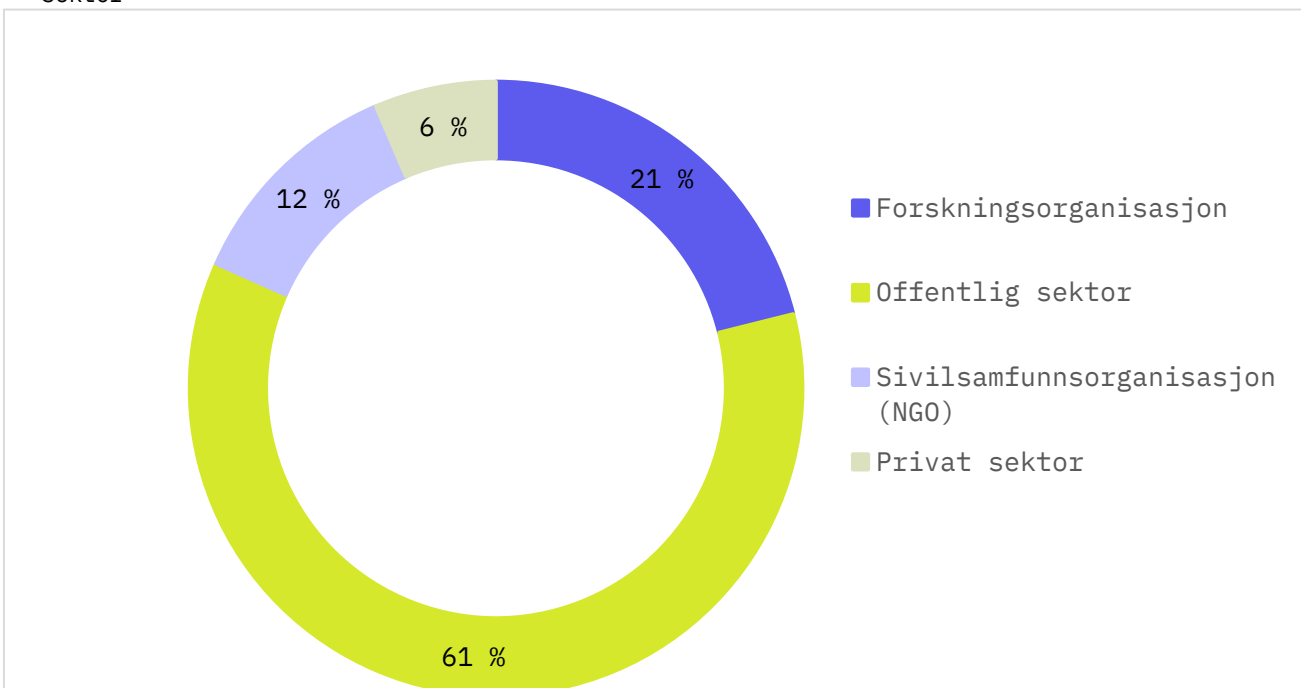
Figur 8: Deltakelse fordelt på innspillsmøter og åpningskonferansen

Det var et uttalt mål å besøke de forskjellige regionene i landet for å sikre representasjon fra et utfordringsbilde som i seg selv varierer fra region til region og mellom forskjellige byer. Det var også viktig å avholde et digitalt innspillsmøte for på den måten å skape en plattform for de som av forskjellige grunner ikke kunne delta på de fysiske innspillsmøtene.

Deltagerne var i all hovedsak fra offentlig sektor og fra forskningsorganisasjoner, men det var også god representasjon fra både sivilsamfunnsorganisasjoner og privat sektor på møtene. Den store andelen offentlig sektor er også et resultat av at innspillsmøtene i henholdsvis i Kongsvinger som ble avholdt som en del av avslutningskonferansen for "Ung Inkludering" i Kongsvingerregionen, og i Molde var inkludert i fylkeskommunenes nyttårskonferanse for hele Møre og Romsdal. Figuren under viser fordelingen mellom forskningsorganisasjoner, offentlig sektor, privat sektor og sivilsamfunnsorganisasjoner (NGO) blant de påmeldte. Til sammen var det representasjon fra 263 forskjellige forskningsorganisasjoner, sivilsamfunnsorganisasjoner samt offentlig og privat sektor.

Figur 9: Fordeling av påmeldte til mobiliserings- og innspillsmøtene differensiert på sektor

På innspillsmøtene ble det gitt mulighet for å sende inn forhåndsinnmeldte innlegg. Det ble satt en tidsramme på tre minutter per innlegg der de valgte å rette søkelyset på en av fire aldersgrupper; Tidlig barndom (0 – 6 år), Barndom (6 – 15 år), Ungdom (16 – 21 år) eller Ung Voksen (21 – 30 år). Spørsmålet som ble stilt utgangspunkt for innleggene var en videreutvikling av det som ble stilt før de skriftlige innleggene (se program, vedlegg 4):

- *Hvis vi ser ti år fram i tid, til 2033, hva er det viktigste vi som samfunn har fått til for*
- *å unngå utenforskap - og som kan inkludere alle barn og unge i utdanning, arbeid og samfunnsliv?*
- *Hvordan kan din virksomhet bidra til å nå målet?*

I møte valgte deltakerne hvilken aldersgruppe de ønsket å diskutere, og de fikk muligheten til å skifte gruppe halvveis. Slik fikk alle muligheten til å diskutere tiltak og mål for flere aldersgrupper.

På innspillsmøte i Molde den 5.januar hadde operativ gruppe kommet så langt i arbeidet at det kunne presentere foreløpige forslag til mål. Deltakerne ble derfor invitert til å respondere på forslagene. Innspillene var nyttige for den videre bearbeidingen av målene fram til endelig leveranse.

Oppsummering fra mobiliserings- og innspillsmøtene

Overordnet

- Det er behov for en helhetlig tilnærming og samarbeid mellom ulike aktører.
 - Det legges vekt på behovet for tidlig innsats, forebygging, og samarbeid på tvers av sektorer og profesjoner.
 - Resultatet bør være et samfunn der alle, uavhengig av bakgrunn og utfordringer, får en god start på livet og muligheten til å realisere sitt potensial.
 - Inkludering av frivillige i samarbeid med kommunene.
- Det foreslås tiltak og samarbeid innenfor forskjellige sektorer, inkludert utdanning, helse, og frivillig sektor.
 - Inkluderende undervisningspraksis og kompetanseutvikling for lærere blir trukket frem som viktige elementer.
 - Det nevnes også konkrete eksempler på initiativer og prosjekter, som bruk av gårdsbruk (inn på tunet) i undervisningen og språkteknologi for norskopplæring.
- Det er viktig å koble justissektoren på forebyggende arbeid.
- Det er utfordringer med foreldremestring og behovet for å samle og formidle informasjon alle foreldre bør kjenne til. Sentrale temaer som bør dekkes inkluderer dugnader, frivillighet og fellesskap.
 - Det behov for kompetanseheving for å identifisere de som er i ferd med å falle utenfor fellesskapet. Målet er å utjevne sosiale forskjeller og skape bedre levekår.
- Det er behov for å lette overganger mellom utdanning og arbeid. Mer fokus på inkludering i arbeidslivet, tilpasning i offentlig sektor, og tidlig informasjon om utdannings- og karrieremuligheter.
- Økt bruk av kunnskapsbaserte tiltak og implementeringsstøtte.
 - Evidensbaserte tiltak og forskning for å måle effekter.
 - Styrke lokalmiljøene og partnerskap mellom forskning og sektor.
- Langsiktig tenkning, proaktiv tilnærming og mindre ensidig søkelys på kvantifiserbare mål.
- Stabile rammevilkår og organisatoriske grep må tas for å jevne ut sosiale forskjeller. Eksempel: Gratis skolemåltider.
- Fokus på koordinering fremfor byråkrati.
 - Langsiktig finansiering og stabilitet er nødvendig. Inkludering må skje i eksisterende arenaer og ikke på siden.
- Samfunnslivet bør tilrettelegge for fritid og frivillighet, med mentorordninger og god veiledning.
 - Fokus på deltakelse og følelsen av å være en del av et fellesskap.
- Vektlegging av psykisk helse som en viktig årsak til frafall.
 - Må skape fellesskap og tilby lavterskeltilbud.
- Frivillighetens rolle er viktig, ikke bare for tilbudene de har, men også for mestringsopplevelser for den enkelte.
- Det eksisterer et behov for å se innsatsen gjennom hele livsløpet, med spesiell vekt på tidlige år.

Funksjonsnedsettelse og minoritetsbakgrunn

- Bekymring for manglende inkludering av de med funksjonsnedsettelse og minoritetsbakgrunn i utdanning, arbeid og samfunnsliv.
 - Behov for tiltak for å stoppe diskriminering, øke mangfold og jobbe mot stigmatisering.
 - Dette kan bli oppnådd med å skape forbindelser i religiøse miljøer, nærmiljøer med samme kulturelle bakgrunn eller lignende.
- Inkludere personer i hjelpeapparatet som har erfaring med samme type utfordringer
 - "Finne noen man kan kjenne seg igjen med"

Aldersgrupper

Alder (0-6 år):

- Behov for mer praksisnær hjelp, fleksibilitet, og involvering av hele samfunnet.
 - Mer helhetlige og familieorienterte tjenester.
- Styrke barnehagene og jobbe mot et samfunn med mindre sosiale forskjeller.
 - Behov for mer profesjonsrettet kompetanse og omfordeling av ressurser.
- Bedre utnyttelse av forskningsressurser.
 - Fokus på å omsette kunnskap til praksis.
 - Mer midler til de aller yngste og kunnskap om effektive tiltak.

Alder (6-15 år):

- Skolen bør være mer praktisk, tilrettelagt for alle, med fokus på likeverd og livsmestring.
 - Finne alternative opplæringsarenaer
 - Tilgjengeliggjøre fritidstilbud gjennom samarbeid med frivilligheten
- Tidlig innsats, samarbeid mellom ulike aktører inkludert den unge selv samt foresatte.
 - Involvere flere profesjoner i skolen for å støtte barnet/eleven.
- Lærerens rolle er viktig.
 - Advarsel mot overdreven bruk av digitale verktøy.
 - Viktig å involvere familien.
- Fokus på holdningsendring, likeverd og livsmestring.

Alder (16-21 år):

- Ønske om mer likhet mellom skoler, bedre yrkesopplæring og tilrettelagte løp for de med nedsatt arbeidsevne.
 - Behov for tverrfaglig samarbeid
 - God kobling til arbeidslivet
 - Behov for individuell tilrettelegging, mentorordninger, og samarbeid mellom ulike aktører.
 - Ungdomsgarantier
- Mål om at ingen blir uføretrygdet før fylte 30.
 - Utdanning som forutsetning for arbeid
 - Kjennetegnet av tidlig informasjon og tilpasset.
 - Tett og tilpasset oppfølging.

Alder (21-30 år):

- Fremme tilpassede og relevante informasjonskanaler om jobbmuligheter, økt bruk av mentorordninger, og vektlegging av praktiske ferdigheter.
 - Inkludere unge voksne i samfunnsprogrammer og jobbe mot fleksible arbeidsarenaer
- Implementering av ungdomsgarantier, tilgjengelige lavterskeltilbud og enklere vei inn i arbeidslivet.
- Behov for tettere oppfølging, og gratis fritidsaktiviteter. Tverrsektorielt samarbeid

5.4 - Møter med ulike organisasjoner og virksomheter

Det ble gjennomført innspillmøter rettet mot særskilte målgrupper:

- **23.10.23 – Møte UHR-Lærerutdanning.**
Forskningsrådet presenterte samfunnsoppdraget. Deltakere var ledere ved lærerutdanningene, som ble invitert til å gi innspill til arbeidet.
- **27.11.23 – KS barnehage- og grunnskolenettverk om helhetlig oppvekst og inkludering.**
Det var deltakelse fra alle fylker. Leder av operativ gruppe holdt innlegg om samfunnsoppdraget. Siste del av arrangementet ble organisert som et innspillmøte for samfunnsoppdraget.
- **04.01.24 – Innspillmøte med ansatte fra virksomheter og organisasjoner representert i operativ gruppe.**
Innspillmøtet ble organisert av operativ gruppe for å få innspill til mål og organisering fra fagpersoner i virksomhetene og organisasjonene i operativ gruppe. I tillegg ble ledere fra barne- og ungdomsorganisasjonene invitert.

Videre ble det i løpet av designfasen gjennomført en rekke møter på initiativ av ulike organisasjoner og virksomheter, eller på initiativ fra operativ gruppe/sekretariatet. Se oversikt på neste side.

Møter med organisasjoner og virksomheter i designfasen	
27.04.23	Møte i Barne- og familiedepartementet med Kjartan Almenningen, Abelia, Roger Lian, adm.dir. NTNU Samfunnsforskning AS, og Tone Fløtten, daglig leder, Forskningsstiftelsen Fafo.
23.05.23	Møte med forskningsinstituttet Norce i Forskningsrådet: Monica Sandnesmoen, Tobias Bade Strøm. Ingrid Helgøy, Jon Harald Kaspersen
05.09.23	Møte med Barneombudet med representanter fra operativ gruppe og sekretariatet.
12.06. 23	Møte i Forskningsrådet med Universitetet i Oslo, Tore Nilssen, Astrid Marie Jorde Sandsør m.fl.
13.09.23	Møte med Kyrre Lekve, direktør ved Institutt for samfunnsforskning
16.09.23	Møte med Direktoratet for forvaltning og økonomi, sparringsmøte for å få råd og veiledning om målstruktur.
19.09.23	Møte med Benjamin Myrstad, avdelingsleder for kompetanse i Landsrådet for barne- og ungdomsorganisasjoner LNU.
04.10.23	Møte med Jon Stigum og Malin Albrechtsen van der Hagen fra Kreftforeningen og Siri Espe fra Unge funksjonshemmede.
26.10.23	Møte med Universitetet i Oslo, Tore Nilssen, Ingrid Sogner og Henrik Daae Zachrisson
01.11.23	Møte med barne- og ungdomsorganisasjonene; LNU, Idrettsforbundet, Unge funksjonshemmede, Mental Helse Ungdom, Redd Barna/Press Redd Barna Ungdom, Ungdom og Fritid og Idrettsforbundet – og Barneombudet.
19.01.24	Møte med nestleder i FFA, Roger Lian, Merete Kile Holtermann, Abelia, Ingrid Thowsen, UHR-lærerutdanning og Anne Karine Nymoen, UHR.
25.01.24	Møte med barne- og ungdomsorganisasjonene; LNU, Idrettsforbundet, Unge funksjonshemmede, Mental Helse Ungdom og Ungdom og Fritid – og Barneombudet.
08.02.24	Møte med Camilla Stoltenberg, direktør ved NORCE

5.5 - Deltakelse på ulike møter, seminar og konferanser

Medlemmer av operativ gruppe har i designfasen deltatt på ulike arrangementer som var relevante for samfunnsoppdraget.

- **24.06.23:** Forskningsfrokost: Ungt utenforskap, Norge. Deltakelse fra operativ gruppe i paneldebatt. [Forskningsfrokost: Ungt utenforskap - Norge](#)
- **14.09.23:** En scene for radikal innovasjon - når det løsner i møte med de store samfunnsutfordringene. KS. Medlemmer i operativ gruppe presenterte samfunnsoppdraget. [Følg direkte - En scene for radikal innovasjon - når det løsner i møte med de store samfunnsutfordringene - KS](#)
- **21.09.23:** På utsiden: Felles innsats for inkludering av barn og unge, Abelia. Adm. dir Mari Sundli Tveit i Forskningsrådet presenterte samfunnsoppdraget. [På utsiden: Felles innsats for inkludering av barn og unge](#)
- **22.09.23:** Målrettede samfunnsoppdrag, Utdanningsforbundet. Leder for operativ gruppe presenterte arbeidet med samfunnsoppdraget. [Målrettede samfunnsoppdrag](#)
- **14.12.23:** Møte i etatssamarbeidet. Adm. dir. i Forskningsrådet Mari Sundli Tveit, presenterte arbeidet med samfunnsoppdraget for etatssamarbeidet.

Samfunnsoppdraget er presentert i ulike forum og plattformer av medlemmer i operativ gruppe, i deres virksomheter og i ulike nettverk og møter, som ikke er tatt med her.

Del 6 - Vedlegg

Liste over vedlegg

- 1) Deltakere i arbeidet
- 2) Mandat for operativ gruppe
- 3) Program for oppstartskonferansen
- 4) Program for regionale innspillmøter
- 5) Plan for involvering og mobilisering
- 6) Oversendelsesbrev november 2023
- 7) Budsjettforslag 2025
- 8) Kunnskapsoppsummering
- 9) Struktur for etatssamarbeidet
- 10) Rammeverk for dynamisk nyttestyring

Vedlegg 1: Deltakere i arbeidet

Operativ gruppe har i perioden bestått av:

- Gunnlaug Daugstad, Forskningsrådet (leder)
- Laila Hove, Arbeids- og velferdsdirektoratet
- Wenche Mobraaten, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet
- Herdis Hølleland, Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (fra september 2023)
- Benedicte Wildhagen, DOGA (Design og arkitektur Norge)
- Ole Johan Borge, Forskningsrådet
- Ellen Margrethe Carlsen, Helsedirektoratet
- Solveig Korum, Kulturtanken (fra januar 2024)
- Jo Morten Weider, Kulturtanken (fram til desember 2023)
- Marianne Lindheim, KS
- Kirsten Viga Skretting, KS
- Anne Berit Kavli, Utdanningsdirektoratet (fra januar 2024)
- Birgit Leirvik, Utdanningsdirektoratet (fram til desember 2023)

Øvrige deltakere på noen/flere møter:

Lise Lundh og Anna T. Skarboe (vara), Kulturtanken
Jan Vegard Pettersen (vara), Helsedirektoratet
Yngvill R. Tømmerberg (vara), Forskningsrådet

Øvrige bidragsyttere:

Hanne-Cecilie Bjørka og Karianne Rygh, begge fra DOGA, har bidratt inn i arbeidet med organisering av samfunnsoppdraget.

Trine Wold Møller og Kristin Lundtveit fra Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ) har deltatt på møter i operativ gruppe og med innspill til organisering i slutfasen.
Mads Bruun Høy og Guro Røberg, begge ÆEra, fikk ansvaret for å utvikle og foreslå et opplegg for oppstartskonferansen.

Sekretariatet har i perioden bestått av:

- Rita Bergersen, sekretariatsleder
- Kari Tonhild Aune
- Camilla Oftebro
- Mette Nygaard Smith
- Falk Eidsvold Tøien
- Siv Øverås

Alle fra Forskningsrådet.

Vedlegg 2: Mandat for operativ gruppe

Regjeringen lanserte i Meld. St. 5 (2022-2023) Langtidsplanen for forskning- og høyere utdanning 2023-2032 (LTP) et samfunnsoppdrag om å inkludere flere barn og unge i utdanning, arbeids- og samfunnsniv. Stortinget sluttet seg til LTP 14. februar 2023. Før samfunnsoppdraget kan settes i gang, skal det konkretiseres gjennom en innledende fase (designfasen), som strekker seg fram til utgangen av april 2024. Samfunnsoppdraget skal igangsettes i løpet av 2024. Samfunnsoppdraget skal være et utviklingsorientert arbeid som bygger på tidligere kunnskap, med mål om at det kan skape noe nytt på et komplekst område.

Igangsettelsen av et samfunnsoppdrag om barn og unge er en del av en bredere velferdspolitisk satsing for å redusere ulikhetene i samfunnet. En annen sentral milepæl i dette arbeidet er en stortingsmelding, som skal peke ut politisk retning for regjeringens arbeid for barn, ungdom og deres foreldre. Meldingen, som skal legges frem i 2025, vil omtale status og veien videre for samfunnsoppdraget. Både samfunnsoppdraget og meldingen vil bygge på pågående arbeid gjennom kjernegruppa for utsatte barn og unge, oppfølging av BarnUnge21-strategien mm. Den operative gruppa skal gi råd til departementene om hvordan samfunnsoppdraget bør utvikles videre. Dette mandatet beskriver ansvaret og oppgavene til operativ gruppe i designfasen. Det er aktuelt å videreføre gruppen i gjennomføringsfasen fra 2024.

Oppgaver og forventede resultater

Operativ gruppe har i designfasen ansvar for å oppsummere relevante erfaringer og å gi forslag til hvordan samfunnsoppdraget skal utvikles og organiseres.

Operativ gruppe skal:

- Innen 12. juni 2023 foreslå en plan for involvering og mobilisering av alle relevante sektorer og aktører for å konkretisere samfunnsoppdraget, og gjennom dette skape eierskap, engasjement og legitimitet. Brukermedvirkning fra barn og unge blir viktig i planen. Før operativ gruppe kan igangsette planen for involvering, skal denne avstemmes mot plan for innspillprosess knyttet til den overnevnte stortingsmeldingen. Departementene tar initiativ til en dialog med operativ gruppe om dette.
- Innen 15. november 2023:
 - oppsummere kunnskap og erfaringer med relevans for samfunnsoppdraget, og peke på eventuelle kunnskapshull på området
 - lage en oversikt over eksisterende programmer og virkemidler som understøtter samfunnsoppdraget - og skissere en mulig videre prosess for å sette sammen disse på nye måter for å nå målene
 - foreslå hvordan en budsjettsatsing knyttet til samfunnsoppdraget kan se ut
- Innen 1. februar 2024 foreslå tidfestede mål, delmål og avgrensning av samfunnsoppdraget, og foreslå en organisering og innretning av arbeidet med samfunnsoppdraget etter designfasen.
- Innen 1. mai 2024 gi et innspill til stortingsmeldingen om sosial utjevning og mobilitet, med vekt på forskning og innovasjon.

Sammensetning og roller

Operativ gruppe:

Forskningsrådet (leder)
Arbeids- og velferdsdirektoratet
Barne- og familiedirektoratet
Helsedirektoratet
Utdanningsdirektoratet
Kulturtanken
DOGA (Design og arkitektur Norge)
KS (Kommunesektorens organisasjon)
Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (fra 20.09.2023)

Sekretariat:

Forskningsrådet leder og organiserer sekretariatet for operativ gruppe.

Arbeidsform

Å inkludere flere barn og unge i utdanning, arbeids- og samfunnsliv berører en rekke politikkområder, forvaltningsnivåer og samfunnsaktører. Kompleksiteten i oppdraget krever en utforskende arbeidsform for å finne fram til egnede måter å jobbe på. I arbeidet skal det foreslås ambisiøse og tidsavgrensede mål og delmål. Det er behov for å se på hvordan man kan integrere og samordne den offentlige innsatsen på området for å nå målene. Det er også behov for å tenke nytt om samspillet med bl.a. forskningsmiljøer, næringsliv, frivilligheten og barn og unge selv i arbeidet med å utforme samfunnsoppdraget.

Økonomi

Arbeidet i designfasen gjennomføres innenfor gjeldende budsjetttrammer i alle involverte virksomheter. Kostnadene ved eventuelle utredninger og/eller kunnskapsoppsummeringer må finansieres innenfor gjeldende bevilgning.

Rapportering og dialog

Operativ gruppe rapporterer til og har dialog med den tverrdepartementale arbeidsgruppen, som har ansvaret for avklaringer og forankring i departementenes styringsgruppe. Rapportering på fremdrift av samfunnsoppdraget skal også inngå i den ordinære styringsdialogen mellom virksomhetene og departementene.

Videre arbeid – implementeringsfasen

Det er aktuelt å videreføre operativ gruppe i gjennomføringsfasen fra 2024. Det er ønskelig at operativ gruppe utvikler tanker om gruppens rolle inn i gjennomføringsfasen.

Versjon 20.09.2023

Vedlegg 3: Program for oppstartskonferansen

09.00 – 09.15	<p style="text-align: center;">Hvorfor er vi her?</p> <p style="text-align: center;">Konferansier Mads Bruun Høy, Æra</p>
09.15 – 09.30	<p style="text-align: center;">Hvorfor er dette viktig for Norge?</p> <p style="text-align: center;"><i>Politisk ramme på vegne av regjeringen</i></p> <p style="text-align: center;">Kjersti Toppe, statsråd</p> <p>Samtale med 3 statssekretærer:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Statssekretær Ole Henrik Krat Bjørkholt i HOD • Statssekretær Erlend Kaldestad Hanstveit, KUD • Statssekretær Trine Fagervik, BFD
09.30 – 09.40	<p style="text-align: center;">Hvordan skape endring?</p> <p style="text-align: center;"><i>Forskningens rolle i samfunnsoppdraget</i></p> <p style="text-align: center;">Mari Sundli Tveit, Forskningsrådet</p>
09.40 – 10.00	<p style="text-align: center;">Hvordan henger det egentlig sammen?</p> <p style="text-align: center;"><i>Systeminnovasjon & mission</i></p> <p style="text-align: center;">Svein Gunnar Kjøde, Universitetet i Oslo</p>
10.00 – 10.20	PAUSE
SAMSKAPNING	
10.20 – 10.45	<p style="text-align: center;">Introdusere Workshop</p> <p style="text-align: center;"><i>Roterende gruppearbeid rundt 3 tema: utdanning, arbeidsliv og samfunnsliv</i></p>
10.45 – 11.30	<p style="text-align: center;">Utdanning</p> <p style="text-align: center;">Introduksjon fra Morten Rosenkvist, Utdanningsdirektoratet</p>
11.30 – 12.15	<p style="text-align: center;">Arbeidsliv</p> <p style="text-align: center;">Introduksjon fra Hans Kristian Holte, NAV</p>
12.15 – 12.45	LUNSJ
12.45 – 13.30	<p style="text-align: center;">Samfunnsliv</p> <p style="text-align: center;">Introduksjon fra Stian Slotterøy Johnsen, Frivillighet Norge</p>
13.30 – 13.45	Samtale med unge stemmer
13.45 – 14.00	Oppsummering og avslutning

Vedlegg 4: Program for regionale innspillsmøter

Målrettet samfunnsoppdrag

Inkludere alle barn og unge i utdanning, arbeid og samfunnsliv

Program for innspillsmøter i november

12.00-12.10 Velkommen og kort introduksjon fra Gunnlaug Daugstad, leder av operativ gruppe

12.10-12.20 Introduksjon av programmet og arbeidsmetoden

12.20-14.15 Innspill til samfunnsoppdraget ut fra følgende problemstilling:

Hvis vi ser ti år fram i tid, til 2033, hva er det viktigste vi som samfunn har fått til for å unngå utenforskap - og som kan inkludere alle barn og unge i utdanning, arbeid og samfunnsliv?

Hva skal til for å nå målet?

1. tidlig barndom 0-6,
2. barndom 6-15
3. ungdom 16-21
4. ung voksen 21-30

1. Forhåndspåmeldte presentasjoner, 3 min.
2. Gruppearbeid: Fire stasjoner

14.15-14.45 Plenum: erfaringene fra gruppearbeidet

14.45-15.00 Oppsummering og videre arbeid

Vedlegg 5: Plan for involvering og mobilisering

Plan for involvering og mobilisering 2023

Til	Fra	Saksbehandler	Dato
Styringsgruppen med ansvar for Nasjonalt samfunnsoppdrag	Operativ gruppe	Rita Bergersen	12.6.2023
Kopi	Vår referanse		
Prosjektgruppen for målrettet samfunnsoppdrag	23/4336		

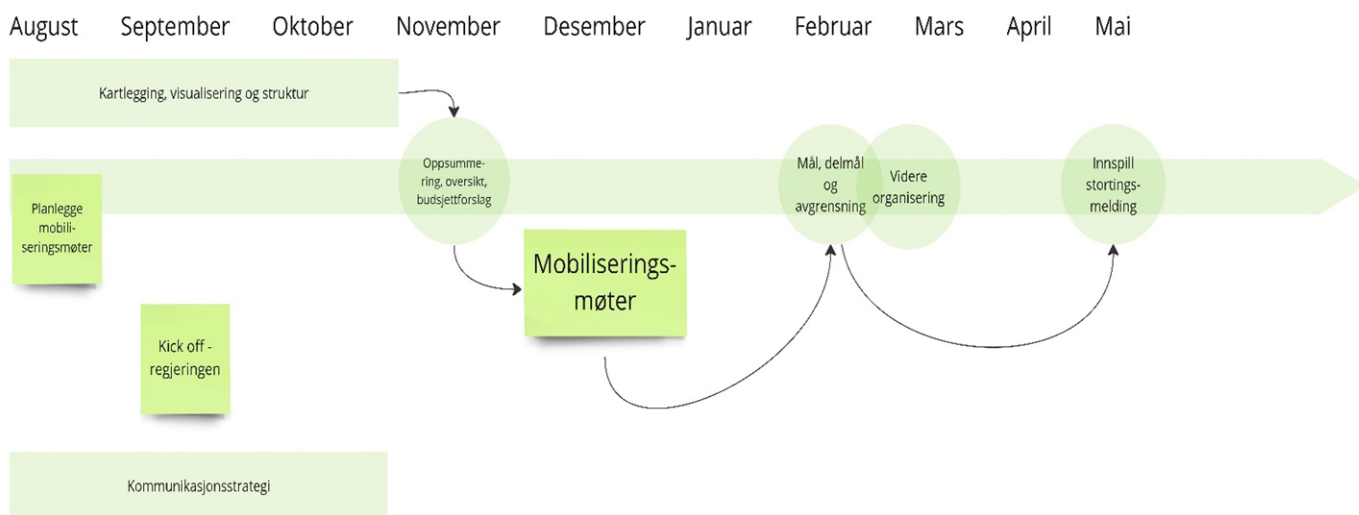
Utfordringene som skal løses

Ungt utenforskap er en stor utfordring i Norge og i Europa, det har store ringvirkninger for individ og samfunn og innebærer risiko for ikke å fullføre skole og utdanning, fattigdom og psykisk uhelse. Et anslag på mellom 70-97 000 unge er ikke i utdanning, arbeid eller opplæring. Beregnet samfunnsøkonomisk kostnad er 73 mrd. (Oslo Economics). Et bredt kunnskapsgrunnlag fra utredninger, forskning og stortingsmeldinger forklarer problemene med sammensatte årsaker og foreslår løsninger: Dagens system for å inkludere barn og unge fungerer ikke godt nok, og det oppstår blindsoner (jf. BarnUnge21 og 0-24 samarbeidet). Kompleksiteten i organisering og lovverk hemmer en praksis for å fange opp og følge opp barn og unge som har behov for helhetlig og koordinert støtte. Måloppnåelser fordrer endrede rammebetingelser av regulatorisk, juridisk og finansiell art. Mens disipliner er avgjørende for å generere spesialisert og dyp kunnskap, hemmer silo-organiseringen og etablerte fagtradisjoner integreringen av bred kunnskap som kreves for å takle komplekse utfordringer (van der Bijl-Brouwer, M., 2022). Da blir det viktig å mobilisere til bidrag på tvers av offentlig, privat og frivillig sektor og sivilsamfunnet, og i tillegg legge til rette for en systematisk brukerinvolvering av barn og unge. Løsningsforslagene knyttet til ungt utenforskap dreier seg så langt om tidlig innsats, samordning og tverrfaglighet og arbeidsgivere som er gode på inkludering. Samtidig mangler vi metoder og prosesser for tverrgående innovasjon og systemendringer, og løsningene som er foreslått har så langt ikke skapt ønsket endring. Regjeringen lanserer i Langtidsplanen for forskning (LTP) målrettet samfunnsoppdrag som et nytt virkemiddel i forskningssystemet for å bidra til en mer praktisk anvendelse av forskningsbasert kunnskap (Meld.St.5:9-10). Operativ gruppe foreslår her en plan for designfasen fram til februar 2024.

En god involverings- og mobiliseringsprosess forutsetter:

1. forankring hos og engasjement særlig fra Regjeringen og politisk nivå
2. et felles utgangspunkt i form av en oversikt over hva som er gjennomført, hva som pågår og hvilke anbefalinger som finnes, slik at det i prosessen er tydelig *hva* som trengs av innspill, *hvem* som inviteres *når* og *hvordan*

Ut fra dette vil operativ gruppe jobbe ut fra en tidslinje for perioden august 2023 til februar 2024 som illustrert nedenfor:

August- desember 2023: Nasjonal oppmerksomhet og engasjement om samfunnsoppdraget

For å oppnå dette mener operativ gruppe at det forutsetter:

- ✓ Politisk forankring
- ✓ Engasjerende kommunikasjon
- ✓ Konferanse for å mobilisere viktige aktører

Politisk forankring og kommunikasjon

Oppdraget operativ gruppe har fått om å utvikle og foreslå en organisering av det målrettede samfunnsoppdraget (heretter omtalt som samfunnsoppdrag) er omfattende og det er nødvendig å bryte forankrings- og designfasen ned i arbeidspakker. Første steg er å sikre politisk forankring og å gjøre samfunnsoppdraget kjent. Litteraturen peker på (Janssen, Wesseling, et al. 2021) at arbeid med en mission-prosess krever at ansvarlige myndigheter (de som «eier» prosessen på sentralt myndighetsnivå og iverksetternivå) påtar seg vesentlige roller, bl.a. ledelse, spesielt med tanke på å skape legitimitet, involvering og forankring.

Engasjert formidling av samfunnsoppdraget fra politisk ledelse og andre sentrale samfunnsaktører er derfor avgjørende viktig for å oppnå legitimitet, forankring og engasjement. Det vil fremme motivasjon til å delta i utarbeidelsen av samfunnsoppdraget fra ulike aktører. Konkret foreslår vi:

- Politisk ledelse omtaler samfunnsoppdraget på relevante arenaer. Arendalsuka vil være en god anledning for medlemmer av Regjeringen til å fremsnakke samfunnsoppdraget for et stort publikum.
- Det opprettes en informasjonsside om samfunnsoppdraget på Regjeringen.no. Informasjon om samfunnsoppdraget på Regjeringens nettside vil vise eierskap og få fram ønsket gevinst av satsingen. Nettsiden linker videre til nettsiden som er etablert hos www.forskningsradet.no mv.

Kommunikasjon om samfunnsoppdraget er helt sentralt, og operativ gruppe er av den oppfatning at det er viktig i denne fasen at Regjering og departementsledelsen stiller seg bak og gjør samfunnsoppdraget kjent.

Parallelt med dette vil samfunnsoppdraget formidles i nyhetsbrev fra digitale plattformer fra virksomhetene som er representert i operativ gruppe. Det er etablert en nettside for samfunnsoppdraget på Forskningsrådet plattform: [Inkludering av barn og unge \(forskningsradet.no\)](http://Inkludering%20av%20barn%20og%20unge%20(forskningsradet.no)).

Operativ gruppe vil utvikle en kommunikasjonsstrategi for designfasen. Operativ gruppe mener det er viktig å gjøre dette i samarbeid med kommunikasjonsansvarlige i de departementene som har et ansvar for samfunnsoppdraget. Forskningsrådets kommunikasjonsansvarlige har i samarbeid med operativ gruppe startet arbeidet med kommunikasjonsstrategi.

Startkonferanse/seminar i oktober 2023

Målet er å få oppmerksomhet, skape engasjement fra interessenter i feltet og å markere starten på en involveringsprosess. Operativ gruppe foreslår et samarbeid om en nullvisjon; «Null unge utenfor», og vil invitere flere aktører til å bidra på konferansen, for å illustrere at det er vilje i flere sektorer for å bidra i en viktig dugnad – og vise i praksis at samfunnsoppdraget også handler om samarbeid på nye måter.

Bakgrunnen for samfunnsoppdraget presenteres fra politisk side og offentlige, private og frivillige vil bidra med sine perspektiver. Operativ gruppe planlegger og arrangerer en slik konferanse og legger opp til at det blir starten på et årlig arrangement som kan følge, og sørge for at implementeringen av samfunnsoppdraget får oppmerksomhet. DOGA stiller sine lokaler til disposisjon for arrangementet.

August - oktober 2023: Systemdesign-prosess for å få kunnskaps- og tiltaksoversikt

Samfunnsoppdraget må bygge på eksisterende kunnskap, initiativer og satsinger og for å få en samlet oversikt vil operativ gruppe gjennomføre en kunnskapsvisualiserings-prosess som:

- skal visualisere satsinger, tiltak, finansieringskilder, målgrupper med mer. En visualisering av landskapet vil vise mulighetene, men også manglende- overlappende og motstridende satsinger. Prosessen vil bygge på relevant arbeid hos KS (Partnerskap for radikal innovasjon), Helsedirektoratet og DOGA (Stimulab)
- skal vise hva som trengs av nye innspill, og hvem som vil være viktige å involvere og til hvilken tid.

Operativ gruppe har løpende dialog med prosjektgruppen for stortingsmeldingsarbeidet for unngå overlappende arbeid

November 2023 – januar 2024: Involvering og innspill

Inkludering av flere barn og unge i utdanning, arbeids- og samfunnsliv er en kompleks og meget krevende samfunnsutfordring. Målet med involveringsprosessen er å skape engasjement, og å få innspill til problemstillinger for å konkretisere samfunnsoppdraget. Det er mange måter å involvere på, og systemdesignprosessen vil gi oss det nødvendige grunnlaget for å beslutte framgangsmåte. Av aktuelle framgangsmåter kan vi nevne: (regionale) workshops, digitale plattformer, høringer, spørreundersøkelser, fokusgrupper, paneler, dialogkonferanser, konsensuskonferanser med mer. Involvering vil være sentralt også i implementeringsfasen.

- **Nærmere om paneler**

Det kan være aktuelt å opprette ulike interessentpaneler som får muligheten til å spille inn i ulike faser. Dette kan være brukerpanel med medlemmer fra ulike interesseorganisasjoner, de som jobber med barn og unge, arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjoner og forskere.

- **Delta på arrangementer som andre gjennomfører**

Det er noe interesse fra for eksempel forskningsmiljøer og interesseorganisasjoner for samfunnsoppdraget som dermed gir mulighet for til å få innpass på ulike arrangementer som andre har ansvaret for. Her vil operativ gruppe ha mindre mulighet til å påvirke rammene og gjennomføringen, men kan bidra med innhold og dermed skape oppmerksomhet, forankring og interesse.

- ✓ Abelia og Utdanningsforbundet har tatt kontakt for å diskutere konkrete arrangementer, samt flere forskningsinstitusjoner som også ønsker å involveres i arbeidet.
- ✓ 14. September arrangerer KS PRI konferansen “En scene for radikal innovasjon” på det norske teateret. Her er det aktuelt at samfunnsoppdraget er et tema.
- ✓ Utdanningsdirektoratet (Udir) arrangerer fire regionale konferanser og “Kompetanseløftet for spesialpedagogikk og inkluderende praksis” i høst. Her deltar direktørene for Udir, Bufdir, Helsedir, og Statped og operativ gruppe forventer at samfunnsoppdraget omtales der.
- ✓ 22. juni arrangerer NORCE et seminar om ungt utenforskap på Litteraturhuset i Oslo. Fire fra operativ gruppe deltar i panelet.
- ✓ Arrangementer i forbindelse med kommunevalget

Involvering av barn og unge

Det er særlig viktig at barn og unge involveres i arbeidet. Barneombudet er det viktig å involvere og særlig hvordan barn og unges interesser kan ivaretas på en best mulig måte. Medlemmer av operativ gruppe har erfaringer fra å spørre barn og unge fra arbeid i lignende kontekster. For eksempel kan Kulturtankens framgangsmåter for involvering brukes, Barneombudet har et ungdomspanel og nettsidene Ung.no, Digi.ung er aktuelle å benytte både som informasjons- og innspillskanal.

Operativ gruppe ønsker å samarbeide med barne- og ungdomsorganisasjoner for å sikre god medvirkning og å sikre at marginaliserte grupper i barne- og ungdomsbefolkningen blir involvert. Det er viktig å legge til rette for innspill som reflekterer hvor forskjellige barn og unge er. Prosessen må også være respektfull ved involvering av barn og unge som lever i, eller har kommet ut av utenforskap. De kan ha viktige erfaringer, men må kunne dele dem på egne premisser og anonymiseres.

Samordning med andre, lignende initiativer overfor barn og unge

Operativ gruppe samordner sitt arbeid med andre initiativer som er relevant for samfunnsoppdraget. I første omgang dreier det seg om å få oversikt over hva som er gjort og kunnskapen som finnes. Dette arbeidet samordnes med gruppen som jobber med stortingsmelding om Sosial utjevning og sosial mobilitet blant barn og unge og deres familier. Vi holder hverandre orientert om de ulike aktivitetene som planlegges i de to prosessene slik at vi unngår overlappende initiativer. I første omgang samordner vi arbeidet med å få en tiltaks- og kunnskapsoversikt, og etter hvert også hvordan innspill organiseres og tilrettelegges.

Gjennomført, pågående og planlagt arbeid relevant for samfunnsoppdraget, noen eksempler:

- Trygg barndom, sikker fremtid – Gjennomgang av rettssikkerheten for barn og foreldre i barnevernet, NOU 2023:7, Barnevernsutvalget ledet av Marit Skivenes.
- Barn i fattige familier, ekspertgruppe ledes av Mari Rege [Mari Rege skal leie ekspertgruppe for barn i fattige familier | Universitetet i Stavanger \(uis.no\)](#)
- Betydningen av barnehage, skole og SFO for sosial utjevning og sosial mobilitet, ekspertgruppe ledes av Katrine Løken [Ekspertgruppe om betydningen av barnehage, skole og SFO for sosial utjevning og sosial mobilitet - regjeringen.no](#)
- Unge som står utenfor arbeid, opplæring og utdanning (NEET), Rapport 2-2021, NORCE Helse (bestilt av KS PRI), oppdatert rapport lanseres i medio juni.
- Samstemt – men ikke koordinert eller samkjørt. Kunnskapsdepartementets føringer knyttet til Laget rundt barnet og eleven, Rapport 2023-5, Proba
- Inkludering av unge i skolen, arbeid og samfunn – en sammenstilling av kunnskap fra nordisk forskning, AFI 2022:02
- 0-24 Samarbeidet
 - Pilot for programfinansiering, Sluttrapport Oxford Reseach https://www.udir.no/contentassets/eb92fc32ba014dcfbfbee706abeada9/oxford-research_2023_pilot-for-programfinansiering-0-24_sluttrapport.pdf
 - Fafos kunnskapsgrunnlag 0 – 24: <https://www.fafos.no/zoo-publikasjoner/fafos-rapporter/trobbel-i-grenseflatene>
 - Fafos rapport fra nordisk 0 – 24 prosjekt: <https://www.fafos.no/zoo-publikasjoner/mind-the-gap>
 - Regionale og lokale initiativ som følge av oppdragsbrev om 0 – 24 samarbeid til statsforvalterne
- BU21: Ut av blindsonene, Strategi for et samlet kunnskapsløft for utsatte barn og unge
- Planlagt: Ungdomsmelding [Arbeidet med stortingsmelding om 5.-10. trinn - regjeringen.no](#)
- Pågående: St.melding om "Sosial utjevning og sosial mobilitet blant barn og unge og deres familier".
- KS: Ungt utenforskap – nye samskaptede løsninger på tvers av sektorer og forvaltingsnivå [Kunnskapsgrunnlag - KS](#)
- Barneombudets innsiktsnotat og anbefalinger: Hvordan styrke laget rundt barn og unge [Hvordan styrke laget rundt barn og unge? – Barneombudet](#)
- *BUSK – barn og unge stemmer, kunst og kultur*. Innspill til Meld. St. 18 (2020-2021) *Oppleve, skape, dele — Kunst og kultur for, med og av barn og unge*
- Kjernegruppen for utsatte barn og unge og det tilknyttede etatssamarbeidet
- SSBs Kostra-statistikk(?)
- OsloMets Ungdata-statistikk(?)
- Oppvekstreform/ barnevernreform

Vedlegg 6: Oversendelsesbrev november 2023

Barne- og familiedepartementet
Emma Stenseth
Kopi: Terje Solberg

Vår saksbehandler / tlf.	Vår ref.	Deres ref.	Sted
Rita Bergersen	Operativ gruppe	[Ref.]	Lysaker 9.11.2023

Oversendelse av første leveranse fra operativ gruppe

Vi viser til mandatet til operativ gruppe. Mandatet inneholder tre konkrete leveranser: Innen 15. november 2023 skal operativ gruppe oppsummere kunnskap og erfaringer med relevans for samfunnsoppdraget, lage en oversikt over eksisterende programmer og virkemidler som understøtter samfunnsoppdraget og foreslå hvordan en budsjettsatsing knyttet til samfunnsoppdraget kan se ut. Innen 1. februar 2024 foreslå tidfestede mål, delmål og avgrensning av samfunnsoppdraget, og foreslå en organisering og innretning av arbeidet med samfunnsoppdraget etter designfasen. Innen 1. mai skal operativ gruppe komme med innspill til stortingsmeldingen om sosial utjevning og mobilitet. I tillegg er operativ gruppe bedt om å legge til rette for bred involvering og mobilisering av alle relevante sektorer og aktører - og - involvering av barn og unge vektlegges i mandatet som særlig viktig.

Vedlagt følger første leveranse. Operativ gruppe skal innen 15. november:

1. oppsummere kunnskap og erfaringer med relevans for samfunnsoppdraget, og peke på eventuelle kunnskapshull på området
2. lage en oversikt over eksisterende programmer og virkemidler som understøtter samfunnsoppdraget - og skissere en mulig videre prosess for å sette sammen disse på nye måter for å nå målene
3. foreslå hvordan en budsjettsatsing knyttet til samfunnsoppdraget kan se ut.

Oppsummering av kunnskap og kartlegging over eksisterende programmer mv.

I løpet av august-oktober har operativ gruppe jobbet med de to første punktene i leveransen ved hjelp av systemdesignere i Halogen. Dette har vært en effektiv måte å jobbe på gitt de korte tidsfristene vi har hatt. Kartleggingen gir ikke en totaloversikt over kunnskap, erfaringer eller eksisterende programmer og virkemidler. Kartleggingen svarer i

Norges forskningsråd
Drammensveien 288
Postboks 564
NO-1327 Lysaker

+47 220 37 000
post@forskningsradet.no
forskningsradet.no
Org. nr. 970 141 669

All post og e-post som inngår i saksbehandlingen, bes adressert til Norges forskningsråd og ikke til enkelte personer.

liten grad på konkrete kunnskapshull, ref. første punkt i leveransen, og den skisserer i begrenset grad en mulig videre prosess for å sette sammen eksisterende programmer og virkemidler på nye måter for å nå målene, ref. andre punkt i leveransen. Operativ gruppe skal først i februar levere forslag til mål og delmål, og vil komme tilbake til disse spørsmålene i endelig leveranse.

Operativ gruppe har i kartleggingen måtte basere seg på det som allerede er gjennomført bl.a. i arbeidet med BarnUnge 21- strategien (administrert av Forskningsrådet), 0-24 samarbeidet (etatssamarbeid) og KS' partnerskap for radikal innovasjon, i tillegg til en rekke andre kilder. Kartleggingen til Halogen viser fem hovedfunn:

- Utenforskap kan oppstå av mange årsaker, og forsterkes i møte med et fragmentert hjelpeapparat og mangel på treffsikker innsats. Dette løses ikke gjennom dagens utviklingsarbeid
- Satsinger på tvers av sektorer er stadig mer vanlig, men det er et potensial for å skape mer samvirkende effekt på tvers av initiativer
- Inkludering av flere barn og unge er en kompleks samfunnsutfordring med behov for en helhetlig, systemisk og kunnskapsbasert tilnærming
- Det er behov for å utvikle strukturer, felles problemforståelse og relasjoner som sikrer stabilt, tverrsektorielt samarbeid
- For å få til faktisk endring må vi skape rammebetingelser som gir rom for nytenkning og som er effektrettede, langsiktige og fleksible

Kartleggingen vil bli benyttet i innspillmøtene som operativ gruppe gjennomfører i november og desember¹, og som underlag til operativ gruppes andre leveranse. Rapporten fra kartleggingen vil også tilgjengeliggjøres på nettsiden som er etablert i designfasen.

Budsjettforslag 2025

Budsjettforslaget leveres før operativ gruppe har levert forslag til mål, delmål og avgrensning for samfunnsoppdraget samt en beskrivelse av videre organisering (jf. leveranse 1.2.2024). Operativ gruppe har derfor vært nøye med å ikke fremme forslag som kan være i konflikt med den endelige leveransen i februar. Forslaget baserer seg på det utfordringsbildet som Regjeringen beskriver i langtidsplanen for forskning og høyere utdanning (2023-2032), operativ gruppes kartlegging av kunnskap og erfaringer med relevans for samfunnsoppdraget, og oversikt over eksisterende programmer og virkemidler (se over) og NIFUs rapport om målrettede samfunnsoppdrag på norsk (2022:7) mv.

I arbeidet med budsjettforslaget var det en forventning fra styringsgruppa om at operativ gruppe skulle vektlegge forskning og innovasjon i sitt forslag, for å unngå overlappende forslag som kommer fra andre virksomheter og grupper. Dette forslaget har tatt hensyn til disse føringene. Budsjettforslaget følger Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ) sin utredningsinstruks.

Operativ gruppe foreslår fire tiltak. Budsjettforslaget innebærer en økning i dagens budsjettammer. Forslaget rettes til alle departementer som har ansvar for tilbud og tjenester for barn og unge, direkte og indirekte. Operativ gruppe har ikke på nåværende tidspunkt vurdert muligheter for omdisponering av midler. Men foreløpig kartlegginger over ressursinnsatsen som rettes mot barn og unge, har synliggjort at det er et potensiale i å

¹ [Forskningsrådets arrangementer \(forskningsradet.no\)](https://www.forskningsradet.no/arrangementer)

omdisponere midler til iverksettelsen av samfunnsoppdraget i tråd med de foreslåtte tiltakene (jf. kartleggingen).

Budsjettforslaget gjelder for 2025. Vi vil minne om at samfunnsoppdraget, i henhold til langtidsplanen for forskning og høyere utdanning, skal implementeres fra 2024. Det blir derfor viktig at det settes av midler i revidert nasjonalbudsjett for 2024 til iverksettelsen fra høsten 2024.

Med vennlig hilsen
Norges forskningsråd

Gunnlaug Daugstad
Leder av operativ gruppe
Avdelingsdirektør
Forskningsrådet

Norges forskningsråd
Drammensveien 288
Postboks 564
NO-1327 Lysaker

+47 220 37 000
post@forskningsradet.no
forskningsradet.no
Org.nr. 970 141 669

All post og e-post som inngår i saksbehandlingen, bes adressert til Norges forskningsråd og ikke til enkelte personer.

Vedlegg 7: Budsjettforslag 2025

Budsjettforslag 2025 for å understøtte samfunnsoppdraget

Hva er problemet, og hva vil vi oppnå?

Det er bred enighet om, og kjennskap til, utfordringsbildet som fører til utenforskap og marginalisering av barn og unge. Det er om lag 100 000 unge i aldersgruppen 15-29 år som står utenfor arbeid, utdanning og opplæring (SSB, 2022). Oslo Economics (2021) har tidligere beregnet at den årlige samfunnsøkonomiske kostnaden ved tidlig marginalisering og utenforskap er 73 milliarder kroner årlig. Det ligger derfor store gevinster for samfunnet i å finne løsninger som motvirker fremtidig fattigdom og utenforskap. Da trengs kunnskap om hvilke løsninger som gir ønskede resultater til det beste for barn og unge.

Det offentlige bruker store ressurser på å forebygge utenforskap, uten å oppnå ønsket resultat: "I strategien for 2021-25 [Departementene (2021): Gode hver for oss. Best sammen, peker departementene på at det er svak samordning og mangelfullt samarbeid i arbeidet med sektorovergripende samfunnsproblemer, svak strategisk orientering 3-6 år fram i tid, og svak helhetlig tankegang (Departementene, 2021). Mens det er iverksatt flere tiltak for å bedre samarbeidet på tvers, er lite gjort for å etablere en bedre strategisk orientering fram i tid" (Stat og styring, Fevolden og Rattsø, 26.09.23). Dette målrettede samfunnsoppdraget er en god anledning for å arbeide kunnskapsbasert og langsiktig, samordnet og strategisk.

Halogen har, på oppdrag fra operativ gruppe, gjennomført en kartlegging av relevant kunnskap og erfaringer fra ulike satsinger om inkluderingen av barn og unge, samt forskning på feltet. Oppsummert oppstår utenforskap av mange årsaker, og forsterkes i møte med et fragmentert hjelpeapparat og mangel på treffsikker innsats. Funnene gir et overblikk over innsatsen for å inkludere barn og unge i dag, og beskriver mangler, utfordringer og muligheter samfunnsoppdraget kan adressere. Grovt sett handler funnene om tre temaer: praksis (hvordan vi tenker og jobber), organisering (hvordan vi organiserer utviklingsarbeidet) og rammebetingelser (hvordan vi styrer og finansierer utviklingsarbeidet) (Halogen, 2023:2-9).

Innsiktene om utfordringene gir likeartede anbefalinger: Det er behov for nytenkning og innovasjon, langsiktig arbeid, samordning og samarbeid på tvers av sektorer og forvaltningsnivå. Det vil kreve en bedre kobling mellom forskning og praksis, involvering av barn og unge og styrking av kompetansen i utdanningene og profesjonene i tråd med "Kunnskapstriangelet" i BarnUnge21 (22:2021). I tillegg viser BarnUnge21-strategien at dagens forskning på utsatte barn og unge er underfinansiert, preget av små og fragmenterte miljøer, mye av forskningen kunne vært bedre og mer relevant, og det mangler en overordnet forskningsstrategi. Frivillig, offentlig og privat sektor må jobbe sammen på nye måter og forskningsbasert kunnskap må formidles, tas i bruk, videreutvikles og fornyes.

Regjeringen er i Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning (2023-2032) ambisiøs på vegne av barn og unge, offentlig sektor, næringsliv, forskning og frivillig sektor. For å lykkes med samfunnsoppdraget er det viktig å ha en langsiktig tidshorisont og tilrettelegge for en budsjettmessig opptrapping over tid. Dette målrettede samfunnsoppdraget er en god anledning til en langsiktig, samordnet og strategisk innsats for barn og unge – som gir gode rammebetingelser for innovasjon og bruk og utvikling av forskningsbasert kunnskap.

Hvilke tiltak er relevante?

Dette samfunnsoppdraget kan kategoriseres som transformerende; det er stort og sektorovergripende og vil kreve betydelige sosiale endringer (NIFU:21,2022). For å løse problemene er det behov for å ha et systemperspektiv og en helhetlig tilnærming som tar hensyn utover den enkelte sektors ansvarsområde. En portefølje av tiltak og prosjekter vil inngå i iverksettingsfasen av samfunnsoppdraget. For å oppnå gode løsninger for barn og unge vil det kreve systeminnovasjon og koordinering på viktige samfunnsområder.

Dette budsjettforslaget er spesielt begrunnet i behovet for forskning og innovasjon, koordinering og monitorering av samfunnsoppdraget. Det er en rekke tiltak som vil være aktuelle, og operativ gruppe foreslår fire for 2025:

- Etablere en koordinerende gruppe for samfunnsoppdraget, som er sentralt plassert.
- Innovasjon og utvikling av praksis, organisering og rammebetingelser for tjenester og tiltak for barn og unge. Systematisk eksperimentering og utprøving i samspill med brukerne som følges opp av følgeforskning og kunnskapsdeling.
- Utvikle evalueringsverktøy med målbare indikatorer både på individ-, organisasjons- og systemnivå, samt verktøy for eksperimentering, prototyping og porteføljestyring.
- Følgeforskning av implementeringen av samfunnsoppdraget.

Det er flere statlige initiativ for å bedre situasjonen for barn og unge som faller utenfor. Departementene som inngår i kjernegruppen for utsatte barn og unge (KUBU) (BFD, KD, HOD, AID, JD, KUD og KDD) har gått sammen om et arbeid med å samordne og samarbeide om innsatser og tiltak rettet mot utsatte barn og unge spesielt. Derfor er det viktig at dette budsjettforslaget vurderes i sammenheng med budsjettforslagene som kommer fra andre deler av forvaltningen.

Hvilke prinsipielle spørsmål reiser tiltakene?

Koordinering på tvers av politikkområdene og sektorene er viktig for å lykkes. For å løse utfordringene kreves det at vi gjennom forskning, innovasjon, pilotering og eksperimentering utvikler praksis, organisering og rammebetingelser som forbedrer den komplekse samhandlingen mellom private, frivillige og offentlige aktører. Til brukernes beste. Det fordrer både en utforskende og eksperimenterende tilnærming, samt systematiske og kunnskapsbaserte arbeidsformer. Dette innebærer betydelige investeringer og risikovilje. NIFU (2022) viser til erfaringer fra andre land og peker på at systematisk monitorering og evaluering av samfunnsoppdrag må på plass fra starten, og ikke kun er noe som gjennomføres i etterkant. Dette forutsetter en finansieringsmodell som støtter oppunder en slik sektorovergripende og flerårig innsats.

Det er behov for

- en finansieringsmodell som støtter oppunder en sektorovergripende og flerårig innsats
- langsiktig og systematisk arbeid
- kunnskapsbasert tilnærming med betydelige investeringer.
- legge til rette for medvirkning fra barn og unge

Hvilket tiltak anbefales, og hvorfor?

Vi anbefaler fire tiltak:

1. **Etablering av en koordinerende gruppe.** Å mobilisere aktører på tvers av sektorer og politikkområder krever koordinering og forankring på et høyt politisk nivå. Tydelig ledelse og systematisk arbeid med forankring over tid er viktig å få til for å lykkes jf. NIFU og OECD. Derfor foreslår vi en koordinerende gruppe for innsatser som skal settes i gang for å løsesamfunnsoppdraget. Gruppen vil ha ansvaret for å koordinere og justere virkemiddelporteføljen, påse at endringer er kunnskapsbaserte og følges opp med evalueringer, følge- og implementeringsforskning osv. Dette må sees i sammenheng med andre koordineringsprosesser/enheter, og inngå i etablerte strukturer. Hvordan en slik gruppe skal organiseres skal operativ gruppe foreslå i leveransen 1. februar, men det må settes av midler til opprettelse og drift av en slik koordinerende gruppe eller sekretariat. Det er viktig å sikre at den kommer raskt i drift slik at implementeringen av samfunnsoppdraget kommer i gang fra og med august 2024.

Det anbefales som en start å sette av minimum 10 mill. kroner årlig til å finansiere 3-4 årsverk, og for å sikre koordinering, finansiere kontinuerlig medvirkning fra barn og unge, utarbeide kunnskapsgrunnlag etc.

2. **Portefølje for systematisk utprøving, innovasjon og forskning** Transformerende samfunnsoppdrag må ha en bred portefølje av virkemidler som gir muligheter for eksperimentering og pilotering og på den måten fremme innovasjon og nyskaping på tvers av sektorer og forvaltningsnivå, til det beste for barn og unge. Innsats overfor barn og unge må bygge på et solid kunnskapsgrunnlag. Det er behov for utvikling av ny kunnskap, og endringer må følges opp med forskning (følge- og implementeringsforskning), læringsløyper og kunnskapsoverføring. En viktig oppgave i gjennomføringen av målrettede samfunnsoppdrag er å legge til rette for kontinuerlig monitorering og evaluering (NIFU 2022:48). Ved å lære av erfaringer som gjøres underveis, er det mulig å justere kursen og å få systematisk og forskningsbasert kunnskap om hva som fungerer og ikke fungerer.

Mange endringsprosesser i offentlig sektor skjer uten systematisk utprøving og evaluering av om endringene virker etter hensikten. BarnUnge21-strategien illustrerer at en vellykket forbedring av tjenestene er avhengig av at en bygger kunnskap og sikrer at denne tas i bruk. Forskning, utdanning, og praksis/innovasjon må knyttes tettere sammen, hvor tverrfaglige og tverrsektorielle løsninger bidrar til samordnede og helhetlige tjenester for barn, unge og familier.

Både kommunene og de statlige velferdstjenestene vil være sentrale i arbeidet. Det har til nå ikke vært en etablert struktur for aggregering av kunnskapsbehov fra kommunesektoren, eller for spredning av resultater fra forskning og innovasjon. KS har nylig fått i ansvar å etablere Kommunenes strategiske forskningsorgan (KSF). Denne strukturen vil over tid bli en viktig struktur i arbeidet med samfunnsoppdraget.

For å oppnå større og mer dyptgripende endringer i de delene av systemet som ikke virker til barn, unge og unge voksnes beste, kreves radikale innovasjoner og eksperimentering og utprøving også på systemnivå. Det må eksperimenteres og forskes på hvordan skape mer samvirkende effekt på tvers av initiativer (Halogen, 2023).

Det pågår flere nye tverrsektorielle initiativer og tiltak for å inkludere barn og unge, og det må legges til rette for å utvikle nye strukturer og relasjoner. For å vite om (nye) tiltak, strukturer og samarbeidsformer fungerer som ønsket må de etableres og følges på måter som dokumenterer virkninger og effekter. For eksempel er det vesentlig å vite om innføringen av ungdomsgarantien i NAV, skolemat, "Fagbrev på jobb"-ordningen og foreldreveiledning mv. har intenderte virkninger. Det er innenfor flere tjenesteområder behov for mer systematisk utprøving av tiltak, for å øke kunnskapen om hvordan dissetjenestene påvirker helse, læring og utvikling for barn i fattige familier (Rapport fra ekspertgruppe om barn i fattige familier, 2023). Det er også behov for å ha et oppdatert kunnskapsgrunnlag på årsaker for å forstå bedre hvilke tiltak som er relevante og i hvilke faser i barn og unges liv forskjellig type innsats passer.

Det anbefales en styrking på 100 mill. kroner til å utvikle en portefølje for systematisk utprøving, innovasjon og forskning i 2025.

3. **Utvikling av datagrunnlaget, måling og monitorering av samfunnsoppdragets måloppnåelse** En viktig forutsetning for samfunnsoppdraget er at det er målbart og tidsavgrenset (NIFU). Samfunnsoppdraget skal ha klare mål, som vedtas av Regjeringen. Det er nødvendig å identifisere og utvikle indikatorer for å måle hva som kommer ut av samfunnsoppdraget over tid.

Det kan være krevende å måle effekten av et transformerende samfunnsoppdrag, men det er viktig å dokumentere resultater fra prioriterte innsatser og at det settes av ressurser til å utvikle evalueringsverktøy med målbare indikatorer både på individ-, organisasjons- og systemnivå, samt verktøy for eksperimentering, prototyping og porteføljestyling. Det er behov for å få en samlet oversikt over hvilke data som allerede foreligger, og deretter vurdere innhentning og utvikling av datagrunnlaget. Særlig gjelder dette data om de yngste aldersgruppene, der datagrunnlaget er svært begrenset. Som grunnlag for solide og forskningsbaserte analyser på området er det behov for mer systematisk innsamling og tilrettelegging for deling av data og en samordnet datainfrastruktur. Dette understøttes av ekspertgruppen om barn i fattige familier og BarnUnge21-strategien. Det vil gi kunnskap om barns utvikling og bedre muligheter til å utvikle gode og målrettede tiltak for barn og unge. Det er behov for å utvikle indikatorer, både på kort og lang sikt, for å måle effekten av tiltak som etableres og utvikles på området, og samfunnsoppdragets samlede måloppnåelse.

Ekspertgruppen om barn i fattige familier, 2023, anbefaler også mer systematisk innsamling og tilrettelegging for deling av data om barns utvikling.

Det anbefales å sette av minimum 4 mill. kroner til å finansiere utvikling, drift og samordning, og for å identifisere indikatorer for samfunnsoppdraget. Dette arbeidet innebærer stabil finansiering over fem-seksårsperiode.

4. **Følgforskning/evaluering av implementering og gjennomføring av samfunnsoppdraget.** Som tidligere nevnt viser til behovet for kontinuerlig monitorering og evaluering (NIFU 2022:48). Erfaringene fra de landene som har satt i gang målrettede samfunnsoppdrag viser at systematisk læring og justering av prosesser i lys av ny kunnskap i liten grad har blitt gjort. Det er viktig at implementeringen av det målrettede samfunnsoppdraget følges opp med følgforskning, både for å dokumentere, men også lære og forbedre gjennomføringen underveis i hele prosessen.

Det anbefales å sette av inntil 2 mill. kroner årlig til følgforskning av samfunnsoppdraget

Hva er de positive og negative virkningene av tiltakene, hvor varige er de, og hvem blir berørt?

Samfunnsoppdraget er langsiktig og har en ambisjon om å oppnå varig endring. Det er komplekst, og omfatter mange sektorer. Tiltakene som foreslås vil på sikt bidra til bedre, mer helhetlig og kunnskapsbaserte tjenestetilbud til det beste for barn og unge, ved at utdanningene og tjenestene er forskningsbaserte. Men det vil kreve tid, ressurser, kompetanse og vilje til endring både fra politisk hold, men også i sektorene og de enkelte tjenestene. Tiltakene omfatter alle som jobber med barn og unge på ulike nivåer i privat, offentlig og frivillig sektor inkludert forskningsmiljøer. Virkningene vil være at barn og unge får et bedre og mer helhetlig tjenestetilbud tilpasset deres behov. Organiseringen av tiltak holder høy kvalitet og er kunnskapsbasert. Videre vil det føre til bedre samhandling og bruk av ressursene.

Hva er forutsetningene for en vellykket gjennomføring?

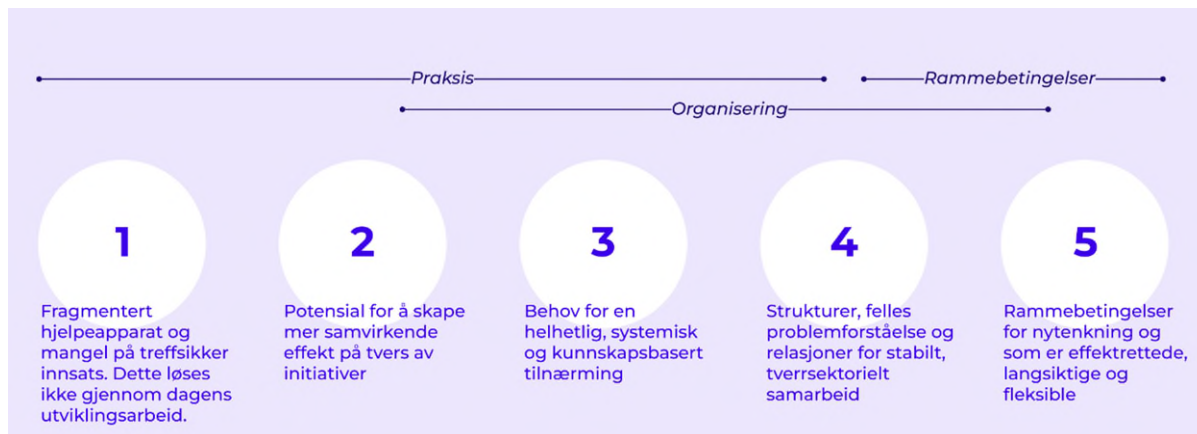
Et samfunnsoppdrag går over flere år og skal følge en plan med milepæler, mål og delmål som krever en form for langsiktig og flerårig budsjettering (NIFU, 2022). Tiltakene krever derfor langsiktige prioriteringer, politisk oppslutning og stabile ressurser.

Vedlegg 8: Kunnskapsoppsummering

Operativ gruppe samarbeidet i august til oktober 2023 med Halogen for å sammenfatte kunnskapsgrunnlaget på området, og hovedtrekkene i tidligere innsatser. Rapporten kan leses i sin helhet på operativ gruppes nettside.⁹¹

En oppsummering fra dette arbeidet viser fem hovedfunn, illustrert i figuren under.

Figur 10: Oppsummering av kunnskapsfunn

Oversikt over hovedfunn

Fragmentering: Utenforskap blant barn og unge oppstår av mange årsaker, men kunnskapsgrunnlaget illustrerer hvordan et fragmentert hjelpeapparatet bidrar til å forsterke eller opprettholde dette utenforskapet. Mange barn og unge opplever å ikke få den hjelpen de trenger fordi tjenester og tilbud ikke klarer å samarbeide. Profesjons- og sektorgrenser hemmer samarbeid.

Tverrsektorielt samarbeid: I et forsøk på å motarbeide effektene av fragmentering er det mange eksempler på ulike initiativer som lokalt, regionalt og sentralt for å få til bedre samarbeid på tvers av sektorgrenser. Dette er initiativer som med fordel kan videreutvikles i de kommende årene. Allikevel er det et stort potensial i å skape mer samvirkende effekter på tvers av sektorer, ved å tilrettelegge for et system som ikke bare jobber sammen og drar i samme retning, men også komplementerer hverandre. Dagens tverrsektorielle satsninger har ofte et overordnet og sammenfallende mål, men mangler de riktige koblingene og synergiene for å oppnå å inkludere barn og unge.

Kunnskap: Mer systematisk og kunnskapsbasert utprøving og måling er nødvendig for å få kunnskap om og innsikt i f.eks. hvilke tiltak som virker forebyggende, hva som skaper sårbarhet og hvilke intenderte og uintenderte effekter ulike tiltak har. En mer kunnskapsbasert tilnærming vil avdekke forbedringsområder, men også frembringe kunnskap og innovasjon som vil kunne utnytte positive initiativer i det nåværende systemet. Det eksisterer funksjoner i forvaltningen som kan jobbe med å løse komplekse utfordringer og disse må man anvende i det fremtidige samfunnsoppdraget. Økt kunnskap om hvor disse finnes og hvordan de kan anvendes best mulig vil skape grobunn for den helhetlige og tverrsektorielle innsatsen påpekt i hovedpunktene over.

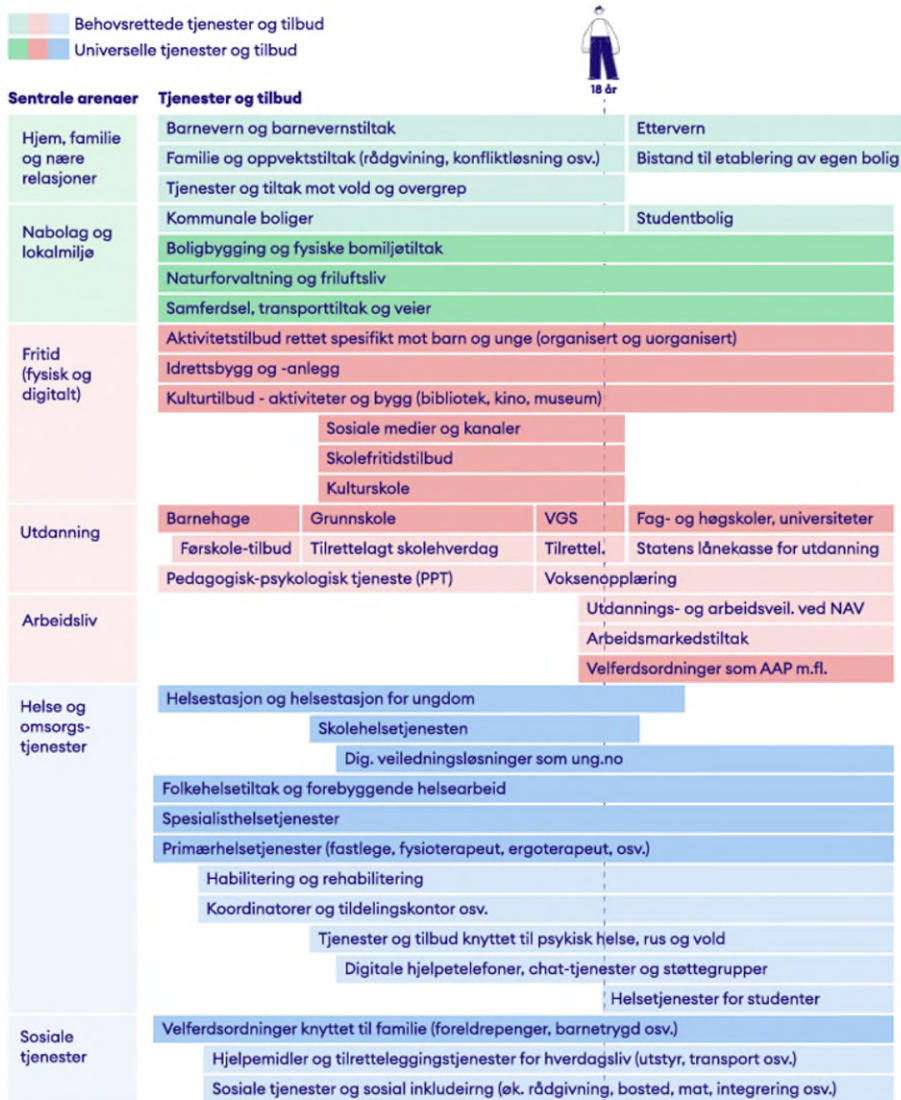
Utvikling: For å lykkes med dette samfunnsoppdraget må det etableres strukturer fremmer stabil, fleksibel, tverrsektoriell innsats og som forplikter aktørene i systemet til å samarbeide over tid. Det fordrer at aktørene har samme virkelighetsforståelse og felles mål. Det vil gjøre at aktørene i systemet kan forstå hverandre bedre og trekke veksler på hverandres styrker.

Rammebetingelser: Kunnskapsoppsummeringen påpeker at dagens styringslogikk står i veien for å oppnå tverrsektorielt arbeid. For å oppnå sektorovergripende samordning horisontalt og vertikalt må det forankres politisk og på ledernivå. Rammebetingelsene må gi mulighet langsiktig mål- og resultatstyring og hindre fragmenterte og kortsiktige finansieringsstrømmer.

⁹¹ Halogen. (24.11.2023). Utfordringer og behov knyttet til helhetlig innsats for inkludering av barn og unge.

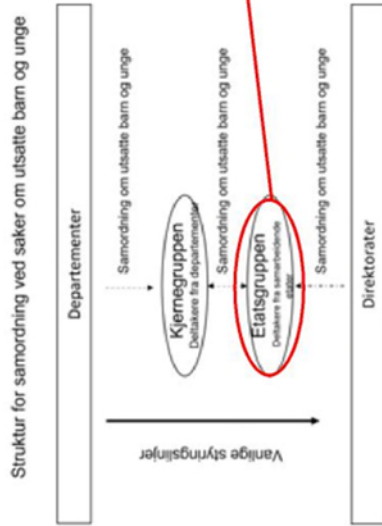
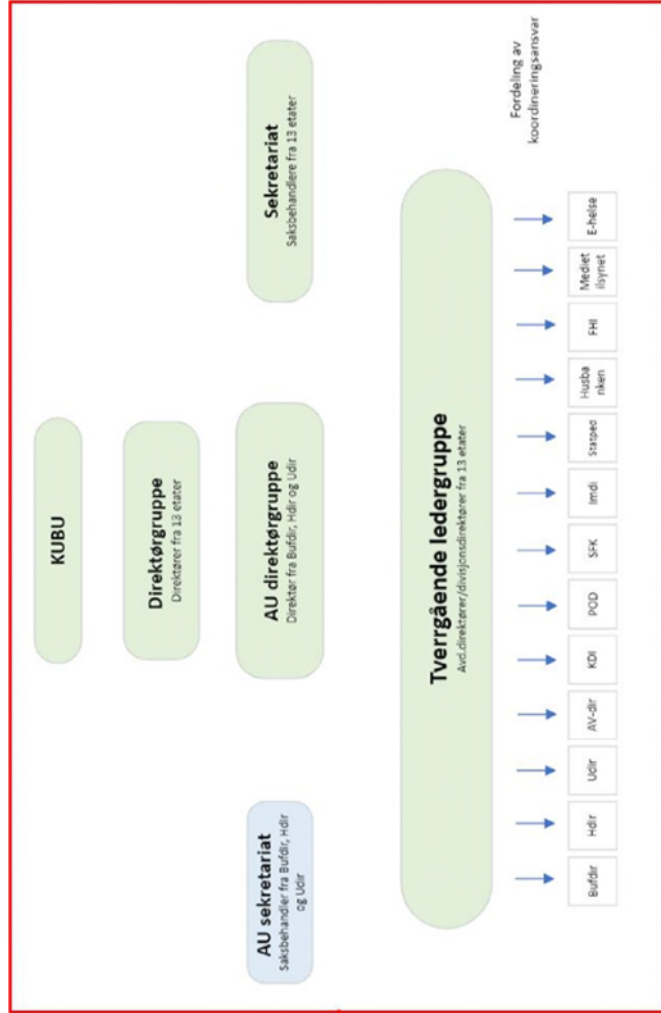
Figur 11 viser et utvalg viktige tjenester til de sentrale arenaene i barn og unges liv.

Figur 11: Tjenester og tilbud rettet mot barn og unge 0-29 år.⁹²

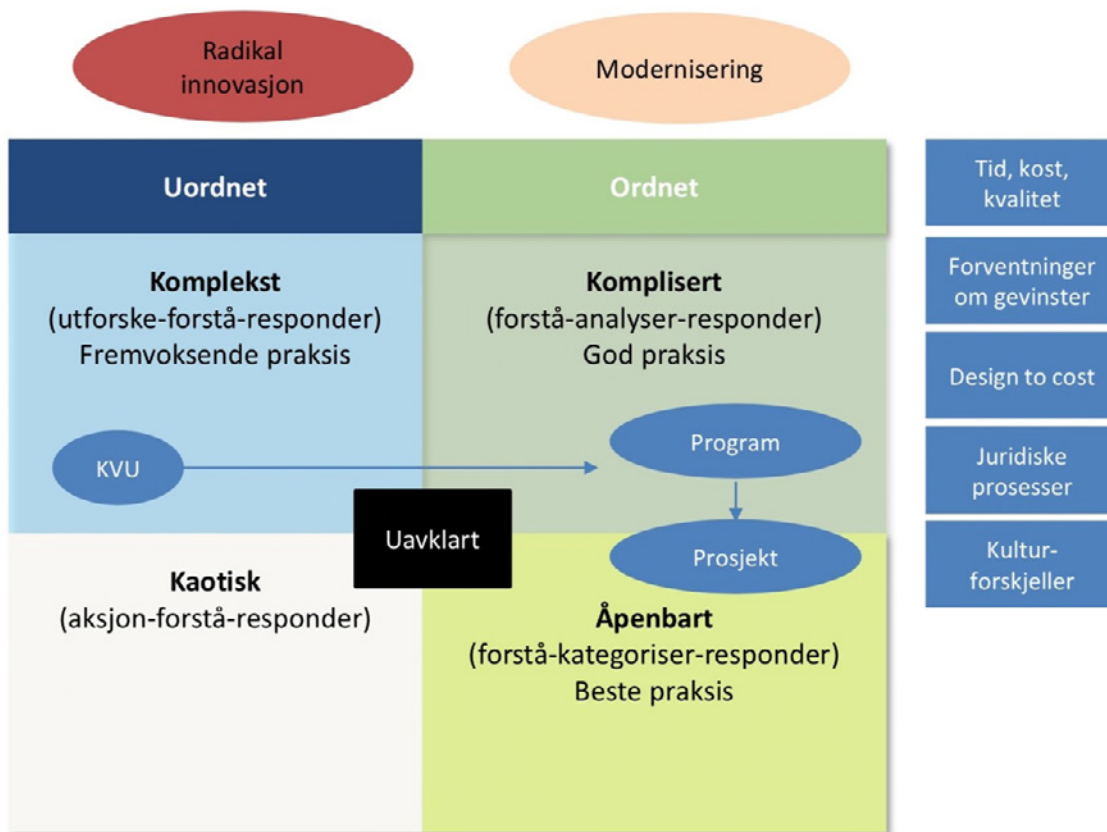

⁹² Halogen. (24.11.2023). *Utfordringer og behov knyttet til helhetlig innsats for inkludering av barn og unge.*

Vedlegg 9: Struktur for etatssamarbeid

Vedlegg 10: Rammeverk for dynamisk nyttestyring⁹³

⁹³ Modellen er utarbeidet av DOGA basert på Cynefin-modellen: Geir Amsjø (27.02.2024)
Det smidige hjørnet – Cynefin for beslutningsstøtte og ledelse.

Norges forskningsråd
Besøksadresse: Drammensveien 288
Postboks 564
1327 Lysaker

Telefon: 22 03 70 00
Telefaks: 22 03 70 01

post@forskningsradet.no
www.forskningsradet.no

Publikasjonen kan lastes ned fra
www.forskningsradet.no/publikasjoner

Foto/ill. omslagsside: Anne Valeur

ISBN 978-82-12-04036-6 (trykksak)
ISBN 978-82-12-04037-3 (pdf)

